

B. Kravie Sci. Philosoph.

Emerici atque Matthiae
Kerefy eius Socris in
manu Domini 1750.

John Courtenay!

Autor St. Jánosy. Conclusio
ne. Philosophica. s. l. 1665.
Dei. per J. Pöschmanny Spi. Fran-
cisus Georg. Ratsky c. effigie.

Könyvtár: Udalov, in regnum

Bibl. Hung. Janowich.

C. ord. 4.

№ 267-

342 l.

sa ket uti... 2. péld. }
Hla. w. -

MARK II
1040

CELSISSIMO PRINCIPI

A C

DOMINO DOMINO,

FRANCISCO

GEORGIO

RAKOCZI,

De Felső Vadász,

Electo Transylvaniae Principi,

Partium Regni Hungariae Do-

mino, & Siculorum Comiti. Perpetuo de

Sáros, ejusdemque Comitatus Supremo.

nec non Arcium & Bonorum Sáros pa-

tak, Munkács, Ecsed, Makovicza, Re-

gecz, Tokay, Szerencs, Onod, Ledni-

cz, Szilágy-Somlyó, Borsó, Király Hel-

metz &c. Hereditario Domino.

Domino & Patrono gra-

tiosissimo.

) (2 Dum
10/610 - 1915. 12.

D V M festivas inter acclamations, & gratulantium applausus clausam hactenus terminis Sûpremam Comitiss de Sáros auctoritatem triumphabundus hodie Celsissimæ Domui Tuæ facis *Perpetuam*, & delecto illo Herculeo: *Non plus ultra*, illud Caroli V. Cæsaris, imperante LEOPOLDO, *Plus ultra* inscribis; patere FRANCISCÆ PRINCEPS Illustrissime, in solenni hoc meritissimi honoris Tui Festo *Herculem* à me tibi representari; nec exhorresce ad Leoninæ pellis exuvias, ad monstrorum domitricem Clavam; cum nihil exhibeam, quod Tuum non sit, imò Te ipsum tibi red-do, ut in uno *Hercule* coloribus specteris Tuis; qui dum Nemæum induit Leonem, Tu meliori jure *Hercules* Coronatum LEONEM Austriacum induis Clementissimum, Cæli tantum hostibus terrori. Nodosa Clava qua monstra fregerat, Tibi in sceptrum transivit leve, quo *Hominem*, qui unicus populum constituit, regas. Si quan-

P R Æ F A T I O.

do infidelitatis Circe, impiâ metamorphosi, Hominibus in Bruta conversis, Æripedes Cervas, infames Stymphalides, ignivomos Tauros, trifauces Cerberos objicit, nunquam non Herculem exhibes. Et jam exantlatis plusquam duodecim maximis pro Fide laboribus, Symboli Apostolici articulos percurristi; & duodenarij Herculei laboris Zodiacum longè superasti, qui non nisi Herculeâ poterant manu superari; hoc est, Virtute Tua Heroicâ, sive quam à Majoribus Bathoreis, cum serenissimo Matris lacte suxisti; sive quam è paterno sangvine per tot gradus in te feliciter derivâsti.

Et hoc est quod Gentilitijs Tuis insignibus præfixisti ipsemet lemma: *Fortes creantur Fortibus?* Quid Bathorei Draconis *Dentibus* fortius, quos quoties Magni illi Stephani, Sigismundi Bathorij hostibus ostendêre, toties sibi met *perpetuum* statuere trophæum, Patriæ salutē, Religioni Pacē.

Nec imbellem generant Aquila Columbam. Quid Inclytæ Domus Tuæ Aquilæ Alæ, nisi Manus ad involandum æquè ac ad pu-

P R E F A T I O.

gnandum dexteræ. Has FRANCISCÆ PRINCEPS, ut Patriam hanc protegeres non semel providus extendisti: has ipsas in orbem cum magna Rakocziani nominis fama protendisti: Alienis volantibus Alas Alitibus accidisti; ne facilè in Magnæ Aquilæ Nidum volent, in quo pulli educantur pro cælo. Et ut altiùs Aquila volaret Tua *cristas* apposuisti: ut liberioribus volaret pennis auxilium à Christo accepisti. *Magna est Fides Tua* Princeps Celsissime, cū qua nec difficile, nec operosum fuerit mōtes difficultatum superare, cui vis indita e cælo est plusquam gigantæa ad montes transferendos. Altè Tua volat Aquila, in Cælum dicerem, quod halitùs vaporesque ab ipso excitati ne tangunt quidem. Friderici IV. Rom. Imp. dictum fertur, quo nec ab ore Pacis aureum magis prodire possit oraculum: *Principes quasi scopum ejaculatis convitiis expositos esse, sed extra jabulum, si eos magnanimitas in Cælo levet* Eadè animi fortitudine, Cæli serenitate & probra excipis & laudes. Nec Bathoreanos coronatos *Dentes*, nec Rakoczianas *Aquilas* *Canum* latratus terrent. Nec

P R A E F A T I O.

tudine, Formâ, Fide, quas in ipso nomine,
primæ literæ auspiciatissimo præfers ety-
mo. Hoc Hungariæ votum! hoc Incly-
ti Comitatus Sárosiensis desiderium! hic
summorum æquè ac infimorum affectus.
Vive DEO, Religioni, Regno, Tibi,
Tuisque; & quândo hodie nullius dedi-
gnaris obsequia, patere meæ quoque Phi-
losophiæ munus, ad *Perpetuam* Nominis
Tui memoriam, ad laureatas Herculis Tui
columnas in Arcum suspendi triumphæ-
lem.

Celsitudinis vestræ

Eternum devotus

GEORGIUS POTMORANSKY.

Nec est quod integrâ alijs Fortunæ Rotam invidias, quâ evcharis altiùs, quandoquidè quam à Majorib⁹ cum sanguine traxisti Mediam, Virtute complevisti. Et *coronati Homini mediè è quatuor fluminibus eminentis* lite nuper ad ROTAM evocatâ facta hodie decisio est, ut in ROTA Tua motum incipiat *Perpetuum*, in Patriæ, Tuam, Tuorumque *perpetuam* felicitatem, penes lineam Rakoczianam *perpetuè*. Ita nimirum ubi Sua Majestas Pacis Togam assumpsit, huic etiam *undo Homini* per Te, Princeps Celsissime, semel *Investituram* donavit, ne *Perpetuè* careret; eidem, ut felicius emataret, Aquilæ alas dedit; ut in portum proveheretur *Rotam* Consilio & Industriâ firmatam suppeditavit.

Vive Principum Comes *Perpetus*, Comitum Princeps Illustrissime Celsissime, quàm diutissimè, quàm felicissimè, & in *perpetuas* posteritates junge Comitibus Principes, Principibus Comites *perpetuos*, & quo nihil majus dici potest Stephanos & Georgios junge Francis. Duce Cælo, Comite Felicitate, Famâ, Fortunâ, Forti-

P R Æ F A T I O.

tudine, Formâ, Fide, quas in ipso nomine,
 primæ literæ auspiciatissimo præfers ety-
 mo. Hoc Hungariæ votum! hoc Incly-
 ti Comitatus Sárosiensis desiderium! hic
 summorum æquè ac infimorum affectus.
 Vive DEO, Religioni, Regno, Tibi,
 Tuisque; & quândo hodie nullius dedi-
 gnaris obsequia, patere meæ quoque Phi-
 losophiæ munus, ad *Perpetuam* Nominis
 Tui memoriam, ad laureatas Herculis Tui
 columnas in Arcum suspendi triumphæ-
 lem.

Celsitudinis vestræ

Eternum devotus

GEORGIUS POTHORANSKY.

CONCLUSIONES

E X

VNIVERSA PHILOSOPHIA.

Primum Vniuersæ Philosophiæ
fundamentum est, notum illud
lumine naturæ principium:
Quodlibet est, vel non est. Cui
sequentes nostræ tam affirma-
tivæ, quàm negativæ innitun-
tur Conclusiones.

De Habitu Logicæ.

CONCLUSIO I.

Logica habitualis est Sci-
entia, quò ad omnes tres par-
tes. Tam Analytica seu Demon-
strativa, quàm Topica, & Sophistica.

▲

habes

habet cognitiones per causam, per quam res est, & non conringit aliter se habere; omnes tres habent præcepta infallibilia. Tam infallibile est, ex præmissis probabilibus, probabilem inferri conclusionem, quod docet Topica; aut ex fallacibus Sophisticam; quàm infallibile est, ex certis & evidentibus Scientificam deduci. Ita tamen Logica est Scientia, ut etiam sit modus Sciendi, tam respectu aliarum Scientiarum, quàm sui ipsius, respectu diversarum partium, vel ejusdem, perfectius Sciendi. Ratio Scientiæ, habitui practico, vel Arti, non opponitur: quin omnes potius Scientias practicas comprehendit. Objectum materiale Topicæ, & Sophisticæ, probabile & fallibile; quò ad modum & objectum formale motivum non est fallibile, nec aliter se habere potest. Ex quo tamen non rectè intuleris, possibilem habitum Scientificum, ad actus evidenter falsos inclinantem: Habitum odio habendi bonum Virtutem fore prudentiæ: Nigromantiam

CONCLUSIO II.

tiam & Astrologiam judiciariam, perpetuam prohiberi. Scientiã neminem male uti posse, aut illam enti per se adæquari.

CONCL. II.

Logica habitualis

Docens ab Utente non distingvuntur rea- liter.

CYtarizando quidem, cum Philoso-
pho, Cytaredi sumus; quia tamen
Sola nova difficultas novum requi-
rit habitum, Utentis & Docentis Logicæ,
tam in actu, quàm in habitu, non obsta-
te quacunque exercitii difficultate, quæ
est filia alterius, ab habitu impediendi,
eandem entitatem, diversâ affectam;
formalitate, non minùs ac in habitu cha-
ritatis erga Deum, & proximum, asseri-
mus. Et licet ratio usus, & præcepti
communis sit omni facultati practicæ,

4 DE HABITU LOGICÆ.

meritò tamen excluduntur etiam illæ,
quæ ejus directioni subsunt, à ratione
Logicæ Utentis: quarum quidem actus
suos facit, sed non nisi directivè; nec ul-
lum naturæ dictu fabricatum, quantum-
vis nobile instrumentum suis factibus ad-
numerat: Quamvis diversitatem speci-
ficam actuum ab eadem praxi non exclu-
dat; quin imò ultrò admittit, usu utram-
que generari, in sua materia facilitatem.

CONCL. III.

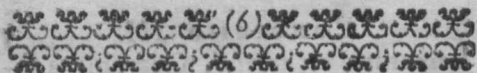
Habitus Logicæ
est purè Scientia pra-
ctica.

Cum Speculatio & praxis sine distin-
gvantur, ut vult Philosophus 2. Met.
Tex. 3. *Speculationis finis veritas, pra-
ctica autem opus.* Logicam nec quidem
secundùm quid speculativam asserimus:
libenter subscribentes Philosopho. 1.
Met. Tex. 3. à Syllabo habituum specu-
lative.

CONCLUSIO III.

lativorum, excludenti. Quæ omnes suos actus ad opus ordinat, eosque si non formalia, certè virtualia præcepta facit, adeoque naturâ suâ instrumentum est ad sui operis effectiōnem ordinatum. Non tamen per hoc omnem ab ea speculationem removeris: imò *eo tempore practici speculantur, dum sibi quomodo se habeat considerans, non causam per se sed ad aliquid.* Frustra igitur praxim non tantum à communi illo principio: *dictum de omni, dictum de nullo;* sed etiam ab intellectu, quem non nisi extensivè practicum fieri putas, rejicis: Angelicæ cognitioni etiam alieno supposito unitæ, uti & brutorum cognitionibus tribuis, speciebus autem ab actibus relictis eandem subtrahis; nec praxim præcisâ intentione admittis.

CONCL. IV.

De Objecto Lo- gica.

Finis Logicæ cujus munus est, ex-
mente Philosophi, reliquas scientias
ab errore vindicare, & de re omni
posse discurrere, cujus pars operis adæ-
quati realiter indifferens sunt Res omnes
decem Prædicamentis contentæ, & à Lo-
gica intentionaliter dirigibiles, in quas
immediate sive ut in objectum in quod,
non tamen physicè, suam formam indu-
cit, quæ est operatio intellectûs; de qua
magis quidem immediatè agit, quàm de
rebus, non tamen ut de parte operis in-
differente, debet siquidem pars operis
indifferens, realiter distingvi à formali;
quo quia in omni statu, caret operatio,
merito ab ejus objecto materiali exclu-
ditur. Genus & indifferentia, reliquaq;
opera

CONCL. IV. DE OBJ. LOG. 7

opera Logica, secundum rem ipsam attinguntur ab illa, in quo etiam sensu, principia lumine naturæ nota, immediatè de rebus verificantur. Nec Solæ operationes intellectûs, sunt instrumenta Sciendi; Sed etiam res ipsæ, ut comprehensæ in opere logico. Si quis opera logica v. g. Subjectum Prædicatum, Syllogismum non esse res asserat, nec Universale Secundum rem prædicari: Intellectum, Hominemvè, non tantùm Logicæ sed etiam aliarum Virtutum moralium objectum adæquatum esse, Entia Rationis sive Logica, sive Chymerica, operationem ut sic, Idæamque intentionalem contenderit, ens Rationis & quidem Chymericum fabricabit. Ac parî ratione implicantibus vocibus, & operationibus intellectûs, ut ex objecto materiali implicare Logicam evincet. Et quamvis in secundis intentionibus, nulla resultet Idæa, Logica nihilominus habet Virtutem adjectivam, non tam conceptuum formalium, quàm objectivorum;

3 CONCLUSIO V.

quorum principia, & passionis confide-
rat, dum modum Sciendi, à conceptu
formali, in voces derivari, nullo modo
concedit; nec tamen differentiam, ge-
nus, & similia, inter entia chymerica
connunerat.

CONCL. V.

De Distinctionibus

Idem esse constitutivum & distincti-
vum, plus quam certum tenemus: ac
proinde, eum res omnes entitatibus
suis, primò & per se constant, per eas-
dem distinguuntur. Fatemur quidem,
distincta rectè explicari negationibus,
non tamen distingui; prius est rem esse,
hanc, quàm non esse illam, idque ita,
ut si per impossibile, poneretur inter a-
nimal & rationale identitatis negatio,
pro illo priori adhuc formaliter distin-
guc.

DE DISTINCTIONIBUS.

gneretur, non item consequenter, & pro-
 posteriori, Ipsæ etiam negationes ab in-
 vicem, non nisi per suas abusivas entita-
 tes. distinguerentur: Verùm est, om-
 nia correlativa, non item sola, esse di-
 stincta. Si quis distinctionem cum mo-
 do identificaret, Deum cum creatura
 confunderet, nec modum à modo per
 modum, sine processu in infinitum di-
 stingeret. Cùm autem vel ipsum Ethim-
 mon vocis pluralitatem significet, cer-
 tum nobis est, distinctionem in unica
 entitate non admittere, sed eidem duas
 entitates & quidem in recto tribuere:
 Idque vel in ipsa rerum à suis negationi-
 bus distinctione. Quæ per hoc bene ex-
 plicatur, quod sit aleitas & aleitas. In
 quo tamen conceptu pro priori ratio nec
 est identitas, nec ejusdem negatio; uti
 & in unitate sola distinguibilitas sine di-
 stinctione. Possibilia actuali carent
 distinctione: *Petrum esse distinctum à*
Paulo non idem est formaliter ac *Pe-*
trum non esse Paulum: Petrum non est

10 CONCLUSIO VI.

lapis est idem in re ac essentia positiva,
Petri & lapidis; Idem est formaliter di-
stinctio & distinctum. Non prius est
rem esse unam, ac esse distinctam, posita
entitatis existentia, à qua distinguitur.
Pluralitas, ut pluralitas, formaliter
sumpta, non est distinctio.

CONCL. VI.

De Præcisione ob-
jectiva.

Idem simul posse esse & non esse, ipsi
lumini rationi repugnat; quod ta-
men præcisio objectiva evertit, dum
eidem indivisibili entitati, non verbo,
sed re contradictoria affingit. Neque
minùs in re repugnat, idem indivisibile
cognosci, & non totum cognosci, quàm
existere & non totum existere; tangi, &
non tangi secundum totum: Scio qui-
dem idem virtualiter multiplex esse pos-
se in operando, non tamen in patiando,
sicut hæc multiplicitas non tollit identi-
tatem

tatem entitati, ita neque cognoscibilitatem ab entitate omninò indistinctam. Multò adhuc minùs esse intentionale illam tollet, cum nihil extrinsecus adveniens tollere possit rationem intrinsicam. Alioquin sine ullo absurdo potentia cognoscitivæ tribui posset virtus identificandi entia, sine ulla Chymera, non minùs ac tribuatur eidem Virtus distinguendi. Tenendum proinde cognito rationali, cognosci animal, secundum rectum, nullam sensationem ducere in solius animalis notitiam: nunquam actionem cadere in considerationem, quin cadat & passio: animal & rationale, ex parte objecti, sine ulla diversitate attingi, nec posse cognosci speciem, individuum, vè quin cognoscatur genus: multò adhuc minus admittendum est; idem esse non cognosci clarè, ac cognosci non clarè: Repugnantiam involvere simultaneam ejusdem objecti affirmationem & negationem: Plura posse prædicari de hominis animalitate, quàm rationalitate.

12 CONCLUSIO VII.

Nullam fore scientiarum necessitatem, admissio quod cognito animali, aut ente ut sic, cognoscantur cum suis differentiis, omnia inferiora & his similia.

CONCL. VII.

De Distinctione
Scotistica.

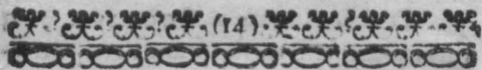
Nemo haectenus animal à rationali realiter, physicè distinxit, quod tamen facit, qui distinctionem formalem ex natura rei propugnat: juxta quam *miseriordia Dei in re non est Deus, Sapientia secundum rem non est misericordia*: Non minùs quàm rationale non est animal in re, ac proinde in Deo aliquid esse, quod nec identicè sit Deus. Insuper hæc formalis realitas naturas rerum cogit esse vel individua sine differentiis, vel universale, seu non individuum à parte rei existere. Imò cùm à distinctione excludatur omne superad-

ditum,

ditum, necesse est naturam Petri petreitate non distingvi à natura Pauli. Falsum definita diversis definitionibus, objectivè diversas habere essentias: hominem componi ex genere & differentia in re, & ante actum intellectûs: Actum amoris supernaturalem in quantum talem, non exigere principium vitale, sumpta exigentia pro solo recto: Animal in homine latius patere rationali: Idem entitativè sumptum non posse rationem convenientiæ aut disconvenientiæ, minus similitudinem & dissimilitudinem fundare, non secus ac repugnet eidem esse æquale & inæquale. Datâ similitudine & dissimilitudine in operatione hominis & Leonis sequi processum in infinitum: Hæcceitatem non nisi differentiam esse accidentalem, sublatâ hæc distinctione omnes propositiones fore identicas

&c.

CON-

CONCL. VIII.

De Essentia Vni- versalis.

Dari universale quod est *unum a-*
ptum inesse & predicari de multis, patet ex ratione communi cujuslibet naturæ sine differentiis ut talibus repræsentatæ, quæ de quolibet suorum inferiorum, cum veritate, affirmari potest. Cujus tamen universalitatem, nec cum Fonseca in statu possibilitatis agnosci-
mus. Nec cum Platone in Idæa, ne cogamur defacto admittere fuisse aliquid ab æterno, quod non est Deus, vel omnia creata esse unum, non minus ac in myste-
rio Trinitatis personæ sunt unum in Dei-
tate. Vel denique posse aliquid in rerum natura existere nullâ affectum singulari-
tate. Nec cum Scotistis in natura, unitate
forma.

CONCLUSIO IX. 13

formali in singularibus, siue positivè, siue negativè una. Repugnat naturam Petri, actu esse naturam Pauli, & solis singularitatibus discriminari.

CONCL. IX.

De Causis Univer.
salium,

AN autem detur natura universalis ante actum intellectus ex vi unitatis similitudinariae, multi controversant. Nobis negare placuit, moti defectu unitatis ad essentiam universalis requisitae, quae natura à parterei utpote in haecceitates distributa, excludit. Et quamvis natura una unitate convenientiae dici queat, non tamen universalis, cum in re secundum idem, eandem singularium multipliciter complectatur, solumque fundamentum præbeat ad naturam unam formaliter. Formam igitur universalis statuimus solam cognitionem
nem

nem confusam, quæ confundat omnes singularitates, Solâ ratione communi clarè repræsentatâ. Adeoque natura solâ extrinsecâ unitate fit una, quæ quidem ex se est in multis, non tamen in multis una, cum sit actu divisa in multas similes naturas. Ita tamen cognitio plura per modum unius confusè repræsentat, ut vi illius ratio reddi prædicati possit. Hinc solus intellectus & is creatus, tantum est causa universalium. Non Deus, Voluntas, aut sensus, tam interni, quàm externi. Oculus quidem à longè coloratum videt, in particulari, licet ex confusione Visionis, dijudicare intellectus nequeat an sit Petrus vel Paulus. Quando autem videt Colorem pomi non percipiendo saporem non est abstractio, sed potentiae limitatio, quæ ultra colorem percipere nequit.

CONCL. X.

De Vnitate & Apti-
tudine.

His positis per locū intrinsecum ponitur, sublatis aufertur. Unde etiā definitur universale: unum aptum inesse & prædicari de multis. Ac proinde non minùs unitatem quàm aptitudinem ipsi cognitioni confusæ singularia repræsentanti merito identificamus. Cùm nec aptitudo individualis sufficiat ad universale, nec unitas cognitionis abstractiva ab uno singulari. Materia siquidem universalium est omnium Individuorum collectio, non minùs quàm aptitudo realiter sint ipsa singularia intra eandem naturam multiplicabilia. Et quamvis non distreamur aptitudinem consequi ad unitatem, non tamen adæquatam universalis essentiam: Ad eum fere modum, quo in homine rationale

18 DE UNIT. & APTIT. CONC. XI.

posterius est animali; in composito Physico forma, est posterior corpore & unione, non tamen per hoc est extra essentiam Compositi. Neque ex his rectè inferes naturam humanam præciso omni actu intellectûs aptam esse ad essendum in multis, quia multiplicabilem; fate-mur siquidem naturam suâ non carere aptitudine, sed quæ unitatem, quia identitatem, excludat. Multò adhuc minùs rectè unitatem & aptitudinem nullâ prorsus distinctione contendas; quid enim aliud ratio ulla Relationis per se, In importata, quam distinctionem spectabit. Falsum quippe est unitatem universalis involvere ordinem ad plura, confusè importata.

CONCL. XI.

De Prædicatione Actuali.

Libenter Philosofo Lib. 1. de Inter-
docenti, nullam fore veram affir-
ma.

mationem, in qua universale sumptum universaliter prædicatur, subscribimus: Ac proinde in omni propositione universale suam amittere universalitatem. Et quidem rectè; sicut enim totum non manet totum, positâ partium divisione, ita neque universale manebit, factâ prædicatione, quæ est intentionalis divisio totius potestativi, non minùs, quàm confusa & abstractiva cognitio, ejusdem unio. Atque adeò si hominem de Petro affirmes, ita rationem hominis attinges, ut simul illum petreitati identifies; Et quamvis dari prædicationes, tam genericas, específicas certùm sit, non tamen ut formaliter, sed ampliativè tales; ad eum modum, quo in physicis totum quidem dividitur, non tamen ipsum totum in actuali divisione relinquitur: Hinc si dicas Petrus est homo, speciem prædicabis, & simul eandem evertes. Unde in his & similibus enuntiationibus, Petrus est homo, homo est animal, natura non est communis, sed eadem realiter

cum Petro, & animal cum homine, Hæ propositiones Petrus est homo, & Petrus est aliquis homo, idem in re sunt, & idem enunciant, ac hic vel ille homo, cum descensu scilicet distinctivo.

CONCL. XII.

De Prædicatione entis.

AD perfectam præcisionem requiritur, & sufficit formalitas, sive cognitio exclusiva formalitatem, quæ non sunt ipsa, quàm mutua negabilitas, sub reduplicatione indicat. Unde quia ratio entis necessariò nec est ens creatum, nec increatum, nec in se, nec in alio, cum sit aptitudo ad existendum, aut si malis recessus à nihilo, & negari de singulis ut talibus potest, non minùs quàm animalitas & rationalitas, differentiarum, suarum exclusiva erit, & quod inde consequitur univoca ad membra

bra sui divisiva, creata & increata, substantialia & accidentalia, non obstante quacunque transcendentia, prioritate, participabilitate, ordine aut dependentia, quæ solum realitatem attingunt. Idem omnino sentiendum de perfectitate, & inaleitate, ita ut mutuam necessario admittas præcisionem, quæ à ratione, differentiali excludentur in sua formalitate entis excludat rationem. Ille siquidem animal per animal contraxit, includens ab incluso: non distinxit, prædicationem entis in alio eum prædicatione entis per se confundit, qui inaleitatis formalitatem, entis formalitati inclusit, nec inter ens & non ens medium admittit, differre dixeris, non rectè tamen perfectitatem: formalem ad existendum aptitudinem appellaveris, utpote quæ ut talis nec est objectum intellectûs, nec habitudinem recessus à nihilo importat. Et quanquam nequeat à parte rei, poni ulla differentiarum, quin ponatur simul ejus differentiarum, falleris, tamen si i-

dem

dem de formalibus eorum conceptibus
fenseris, & vel invitus in animali ratio-
nali contrarium admittere cogaris, &
simul non bene enti rationem genericam
respectu Dei attribueris.

CONCL. XIII.

De Prædicabilibus.

IN numero prædicabilium à commu-
ni non recedimus, ad quæ omne quod
prædicari potest reducitur. Si per
modum essentiaæ completæ indifferentis,
erit genus: Si per modum determina-
tivi, erit differentia; si ut tota essentia,
erit species; si ut accidens necessariò con-
nexum, erit proprium; si verò non ne-
cessariò connexum, nomen communis
accidentis sortietur. Genus quidem est
prædicabile de pluribus specie differen-
tibus, in eo quod quid est incompletè:
per quod distingvitur ab omni alio quod
non est genus. Differentia autem est
prædicabilis, in quale quid, alia est quæ

contrahit genus generalissimum, sive
 subalterna, alia quæ distingvit genus in-
 finitum, à quo & nomen traxit. Et hæc
 quadruplici munere gaudet, primò est
 contractiva generis, secundò constituti-
 va speciei, tertio distinctiva rerum, quar-
 to prædicabilis de inferioribus vel sub-
 jicibilis generi. Ex his duobus confur-
 git species prædicabilis in quale quid de
 pluribus numero differentibus comple-
 tèt; utpote rarior sibi propriè compe-
 tente. Alia est prædicabilis, alia subjici-
 bilis, prior habet universalitatem, poste-
 rior ut talis, eâ privat. Reliqua duo
 Proprium & Accidens prædicantur in-
 qualè simpliciter: proprium necessitate
 adstringitur, alterum nulla essentiali le-
 ge suis inferioribus obligatur. Propri-
 um communiter quadruplex statuitur.
 Aliud enim soli speciei, sed non Omni-
 bus sub ea contentis, ut esse musicum so-
 li homini. Aliud omnibus tribuitur sub
 eadem specie, sed non solis. V. g. esse
 bipedem: aliud omnibus & solis, sed
 non

24 CONCLUSIO XIII.

non semper; V. g. ridere soli animalis rationali. Aliud demum quod convenit omni, soli, & semper, ut esse risibile quod & proprium quarto modo appellatur. A quibus omnibus ratio communis abstrahi potest, non representando formaliter & explicitè, eorum differentias, sed tantum rationem prædicabilitatis. Et hæc abstractio fortietur nomen generis respectu inferiorum, & simul etiam speciei, ut est unum ex inferioribus.

CONCL. XIV.

De Ante Prædicamentis.

Individuum est indivisum in se, & divisum à quolibet alio, aliud est primo intentionaliter sumptum, & est ipsa natura singularis, aliud secundo intentionali-

onaliter, & est idem individuum abstractum, & subijcibile, vel prædicabile; Aliud determinatum, quod proprio nomine exprimitur, ut Petrus. Aliud vagū, per particulas *aliquis, quidam, non nemo,* &c. distractum. Conceptus essentialis individui abstracti inter univoca censetur, in qua ratione non minùs conveniunt, quàm in ratione hominis vel animalis, &c. *Univoca* autem dicuntur, quorum nomen est commune, ratio verò per nomen significata eadem. *Æquivoca* his contraria, quorum nomen commune, ratio verò per nomen significata prorsus diversa. Inter hæc duo, datur participium quoddam Philosophi, cū quod Analogum vocamus, ut pote ab utroque aliquid participans. Sicut inter actum Scientiæ & opinionis datur unus actus Scientifico opinativus. Habet hoc nomen commune & rationem per nomen significatam, secundum terminum eandem; & vocatur Analogum Attributionis; diversam verò secundum habitudi-

nem ad terminum; & dicitur attributum, five Analogum proportionis. Et quocunq̄ue horum deficiente, vel sunt tantum univoca, vel tantum æquivoca;

CONCL. XV.

De Prædicamentis.

Prædicamentum est series & ordo quidam prædicatorum à summo genere usque ad individuum per genera & Species intermedias deductus. Ens à diverso essendi modo, dividitur immediatè in Substantiam, & Accidens; Mediatè verò in Substantiam, Qualitatem, Quantitatem, Relationem, Actionem, Passionem, Durationem. Ubi, Situm, & Habitum: Cujus membra divisionis cum Philosopho *Prædicamenta* vocamus. Nec plures sunt modi existendi primæ Substantiæ quàm decem. Quicquid inexistit primæ Substantiæ, vel est
intra,

intra, vel extra illius essentiam. Si primum, erit Prædicamentum Substantiæ; Sub qua continentur Substantiæ tam corporeæ, quàm Spirituales; Si extra essentiam; vel inhæret Substantiæ intrinsecè, vel afficit extrinsecè. Si primum, vel absolutè, vel respectivè; Si hoc, erit Prædicamentum Relationis: Si illud, vel sequitur materiam, eritque Prædicamentum *quantitatis*. Si formam *qualitatis*. Deinde, vel afficit extrinsecè, in ordine, ad Potentiam activam vel passivam: illud facit Prædicamentum *Actionis* hoc *Passionis*: vel afficit ut mensura quantitatis, temporis, vel divisionis, primum constituit Prædicamentum *Vbi* quod significat rem existentem in loco: Secundum *Durationsis* Tertium facit Prædicamentum *Situs*: Vel denique accidens afficit Substantiam mere extrinsecè, & habetur Decimum prædicamentum *Habitus*. Ad Prædicamentorum. Distinctionem, licet realia sint, non sequitur realis distinctio; Rationis sufficit ut Pa:

18 CONCL. XV. DE PRÆDICAM.

tebit in relatione, quæ non distinguitur à fundamento, & termino, quæ vel sunt Substantia, vel Qualitas, vel Quæritas rei: Et apertè Philosophus aliud Prædicamentum esse Actionis, aliud Passionis posuit, licet Actionem, & Passionem realiter non distinxerit. Ut autem inter Prædicamenta directè ponatur sufficit, ut sit Ens, finitum completum, per se, unum, & reale. Summum porro genus in prædicamento Substantiæ statuimus in illo gradu cui primo debetur tanquam principio radicali subsistere completè & incommunicabiliter; prædicatur univocè de inferioribus, nec habet supra se aliud, nulla caret proprietate, nec est in alio ut in Subjecto inhesionis. Nam, quæ aliud supponit pro Solo composito. Deus tamen defacto non ponitur in Prædicamento Substantiæ.

(1) (0) (10)

CON-

CONCL. XVI.

De Relatione.

Relativa dicuntur rectè, quod sine
 ea, quibus *hoc ipsum est, esse ad
 aliud*, Sive quod sint ea, quæ hoc
 ipso quod sint *aliorum esse dicantur*,
 vel quodammodo alter, ad alterum; ac
 proinde ut cum communi loquar Rela-
 tio est nexus, non quidem Physicus, sed
 Logicus, quamvis independens ab intel-
 lectu, tria essentialiter importans, fun-
 damentum, Terminum, & Rationem
 fundandi; Non tamen omnia tria reali-
 ter, & Phisicè distincta. Multò siquidem
 probabiliùs putamus rationem fundan-
 di, non tantùm in Relationibus funda-
 tis in Unitate & Numero, verùm etiam in
 Actione à duob9 extremis non distingvi,
 ipsamque Relationem fundamentũ qui-
 dem in recto, terminum verò in obliquo

importare, quæ est in fundamento ut in
 subjecto denominationis, & habet ratio-
 nem accidentis comparata cum funda-
 mento, non item cum utroque. Neque
 propterea omne concretum ex recto &
 obliquo erit relatio: sicut neq; hoc ipso
 quòd quis vult relationem, vult & rela-
 tum, ut patet in Deo qui odit peccatum,
 non item cognitionem indifferentem.
 Porro nexus relativus dicit necessitudi-
 nem, vel repugnantiam inter duo reali-
 ter ab invicem distincta, ipse ab utroque
 indistinctus; qui non aliter ordinat fun-
 damentum ad aliud, quàm quod illud
 intelligi, & hic, & nunc, sine illo esse
 non possit. In omni Relatione funda-
 mentum subit vicem subjecti, terminus
 autem formæ. Ad eum modum quo
 æqualia vel inæqualia sibi tribuunt de-
 nominationem secundum quid extrin-
 secum. Unde nequit idem, ad se
 ipsum referri.

CON-

CONCL. XVII.
De Relatione Prædicamentali.

Relatio Prædicamentalis est nexus Logicus duorum ab invicem realiter distinctorum, fundatur vel *unitate, & numero, vel actione & passione, vel in mensura, & mensurato* utriusque extremo per accidens adveniens. Quem si in modo Superaddito cōstituas, ad minimum saltum pulicis totam rerum universitatem intrinsecè alterabis, & campum longissimum processui in infinitum aperies. Supponit quidem nexus hic, pro solo fundamento, terminum tamen intrinsecè importat in obliquo, & propriè nec terminatur ad absolutum, nec respectivum, cum ex nostra Sententia sit indistinctus, ab aggregato, resultante ex fundamento, termino, & ratione fundandi itidem indistincta,

quod ad nihil refertur. Ne tamen quæstio sit de nomine, neque fundamentum Relationis necessariò referri dicimus ad respectivum. Cui non repugnat Philosophus asserens Relativa debere esse simul naturâ, & cognitione; id enim aliud non est, quàm quòd in eodem Signo, quo terminus terminat fundetur correlatio. Ut patet in Filio, cujus entitas formaliter per filiationem redditur respectiva Patris entitatis. Dari autem Relationes Prædicamentales in re præciso omni actu intellectûs, probat duorum Similium coexistentia. Paternitas creata, & Filiatio; diversitas Dei à creatura, nullo interveniente modo supperaddita sola essentia perfectione id præstante; non minùs quàm præstent duo æqualia & similia à fundamento, & termino inseparabilia. Et quamvis nexus Prædicamentalis identificetur jam enti Substantiali, jam quanto, non tamen rectè illum excludas à prædicamento Relationis, qui unitate physica est unum per accidens, non item

Logi.

CONCLUSIO XVIII. ¶

Logica. Relatio Patris in creatis non est idem adæquatè cum ratione generantis. Requirit illa actu terminum existentem, ne hodie natus puer dicatur Pater ex vi Filij; post annos triginta possibilis. Imò & aliquid existens à non existente actu, quò ad suum esse dependere.

CONCL. XVIII.

De Relatione Transcendentali.

INter nexus Logicos jam explicatos, meritò numeratur Transcendentalis, communiter vocitatus, qui est fundamenti cum termino, sive actu, sive possibiliter tantum existentis, tam arcta unio, ut hoc de statu possibilitatis dejecto, dejiciatur & illud, hinc & respectus essentialis dicitur; non quasi essentia illius sit fundamenti entitas, formale & primò constitutivum, sed quia prædicatum illud fundans in sensu reali, conver-

34 DE RELAT. TRANSCEND.

titur cum prædicatis essentialibus fundamenti, ut patet in Petro, qui hoc respectu respicit Deum non vi animalitatis, rationalitatis vè, sed abaleitatis, quæ dari hos respectus plane probat, uti & modi actualis dependentia à modificato, si tamen illum non implicare voveris. Creatura namq; cum Creatore, modus cum modificato tam arcte sibi juncta sunt ut nec hic, nec illa nisi posita Creatoris & Modificati possibilitate inter possibilia censenda sit. Neque nobis in hoc contrarius est Philosophus qui 14. Met. Text. 3. ait *quod autem ad aliquid minimè Substantia: & paulò infra: Nihil enim est, nec parvum; nec magnum, nec multum nec parvum Substantia:* Ubi videtur omne prædicatum intrinsecum, & Substantiale excludere ab esse respectivo. Nisi enim nobiscum sentiat fide refutabitur, quæ tenet Personas Divinas hoc nexu esse respectivas. Rectè proinde Philosophus locutus est contra eos, qui elementaria corpora cum puro esse

respe-

CONCLUSIO XVIII. 99

respectu identificabant, nec quidquam Substantiarum generari & de novo produci admittebant: ac proinde sensus Philosophi est essentiam substantiæ malè in respectu constitui, utpote cum hæc generetur, non item ille. Et quidem quàm certum est dari hos nexus, tam incerta est illius latitudo. Alij siquidem Deum cum Creatura, causas omnes creatas, cum effectu creato: potentias cum objectis, & è contra hoc respectu connectunt. Alij soli enti creato cum increato, & modi cum modificato, non è contra, exclusis omnibus causis secundis, hunc inesse effectum volunt; quibus & nos subscribimus, & omnem causam tam primam, quàm secundam, tam activam, quàm passivam, cum hæc omnes non aliud dicant, quàm virtutem intrinsecam potentem quantum est de se causare effectum non implicantem, ab hoc nexu absolvi-
mus: Nam effectus causarum secundarum utpote à sola causa prima produci-

biles ad prædicamentalem relegamus. Ex quibus facile colliges, sicut defacto Deus nulla facta suæ omnipotentia mutatione posset producere Chymæram, sublata ex parte objecti repugnantia, ita eadem posita in rebus possibilibus, eundem permansurum. Cujus omnipotentia nõ nisi in actu primo proximo, non ite in remoto, per ipsam Creaturarũ possibilitatem constituitur, & ad actum secundum completur. Unde falsum est, implicante muscã coexisturam duplici contradictorio; Neque enim prius est esse effectum possibilem, quàm Deum illum posse producere sumptã potentia pro virtute intrinseca Deo identificata; ac proinde excludit omnem Creaturæ exigentiam, quia Summam imperfectiõnem. Dicimus proinde illam solam potentiam implicare, cujus actus implicat ex principijs intrinsecis

entitati poten-
tia.

CONCL. XIX.

De Reliquis Prædicamentis.

Quantitatis species subalternæ: Magnitudo, numerus. Magnitudinis species infimæ sunt: longitudo, latitudo, profunditas. Numerus est vera species quantitatis & infima, nec dividitur in species, nisi accidentales, ut calor in maiorem & minorem. Temp⁹, locus Oratio, nō sunt quæritates. Qualitas est accidēs absolutum, determinativum substantiæ in ordine ad modum essendi & operandi. Proprietas prima qualitatis: *Habeat contrarium*; Contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem subiecto se mutuo expellunt. Contrarietas non ex præcisa ratione qualitatis, ut sic oritur; lumen non habet contrarium, sed privationem, sicut forma substantialis. Contraria debent excedere

re totam intensiōnis latitudinem, quæ in octo gradus dividitur, ita ut summus calor e. g. contineat non nisi octo gradus, & similiter summum frigus, &c. Itaque calor ut quatuor, & frigus ut quatuor non sunt contraria; Idem dic de calore ut duo, & frigore ut sex, quæ simul sumpta non excedunt Octo. At calor, ut quinque, & frigus ut quatuor sunt contraria. Distantia contrariorum nihil aliud est, quàm diuersitas eorum specifica. Proprietas altera est: suscipere magis & minùs, seu esse capacem intensiōnis, & remissionis; non quidem in abstracto, sed in concreto: magis & minùs in abstracto denotat inæqualitatem specificam in essentia: in concreto verò, significat inæqualitatem integram, sic non dicitur calor magis vel minùs calor, sed calidum magis, vel minùs calidum: & hoc omni & soli conuenit qualitati. Substantia & quantitas magis & minùs non suscipiunt. Cùm autem qualitas sit quædam perfectio substantiæ alia est intrinseca, vel tanquam

quam principium innatum operandi, ut potentia, vel tanquam principium acquisitum, ut habitus & dispositio: alia extrinseca, ut passio & passibilis qualitas, forma & figura, quæ rectitudinem etiam & curvitatem, raritatem & densitatem, asperitatem & levitatem, &c. comprehendit, & universim dici potest qualitas magnitudine nitens.

Actio univocè dicitur de omnibus actionibus, quibus substantia vel accidens producit, ut de generatione, quâ ignis generat seu producit ignem ex ligno & de calefactione, qua producit calorem, in ligno &c. et si quæ producentur, quæq; dicuntur actionis termini, non sint univoci. Eodem modo passio univocè dicitur de omnibus passionibus. Sic motus, seu motio, vel mutatio, ut est species actionis, vel passionis, est univocum quid, & in prædicamento actionis ac passionis licet termini motûs, substantia & accidens, non sint univoca. Actio & passio non nisi ratione differunt.

Ubi? & Quando? formaliter & in abstractò nihil est nisi Locus, & Tempus. Esse verò in loco & tempore, est concretum, quod idem est ac esse locatum, seu in loco ac tempore existens. Situs est dispositio partium corporis locati in partibus loci: conuenit solis corporibus. Ad habitum seu habere pertinent omnia quæ hobentur extrinsecè, seu accidentaliter: ut vestes, quibus tegimur, arma; quibus protegimur; instrumenta, quibus ad actionem externam instruimur; ornamenta, quibus ornatur, ad quæ etiam contraria pertinent, quibus dehonestamur; vincula, quibus ligamur.

CONCL. XX.

De Apprehensione.

Ratio communis tribus mentis operationibus est representatio: ut pote expressiva imago objecti, *primamentis Operatio* est in Terminis, *Secunda*, in enunciatione, *Tertia*, in sylle-

Syllogismo. Prima *simplex apprehensio*,
 Secunda *Judicium*. Tertia, *Discursus*
 dicitur. Apprehensio est cognitio intel-
 lectivâ, quâ objectum simpliciter cogno-
 scitur, sine determinatione, an, sit, vel
 non sit? Terminus alius est significati-
 vus, ut homo: alius non significativus, ut
 Blyctri. Signum verò duplex est, aliud in
 actu primo, quod *aptitudinaliter* in actu
 verò secundo, quod actu potentiz co-
 gnoscenti aliquid repræsentat. Si suapte
 natura *naturale*. Si ex libera hominum
 institutione, ad beneplacitum nuncupa-
 tur, utrumque duplicem requirit habitu-
 dinem, alteram ad objectum, quod re-
 præsentat, alteram ad potentiam, cui re-
 præsentatur; ita quidem ut alterutrâ ha-
 rum deficiente ratio signi haberi neque-
 at.

Ejusmodi signa sunt etiam termini vo-
 cales, quorum tamen nullus suapte na-
 tura est significativus, nisi conceptus ani-
 mi duntaxat in communi, ut probant da-
 ta homini naturalia loquendi instrumen-
 ta.

ta æ gratis natura concessisset, nisi per hæc loquendo conceptus suos naturaliter manifestare potuissent: in particulari verò, ex libera duntaxat hominū institutione, qui per: ly homo naturā intelligi volunt. Deinde, cū voces apud omnes non idem significant, naturale signum dici nequeunt, qualis est cognitio aut conceptus hominis qui omnibus ejusdem objecti nimirum hominis est representativus. Per voces cognoscitur, præter objectum, etiam conceptus loquentis, adeoque sunt utriusque significatiua, illud tamen minùs, hoc magis principaliter, maximè, cū non pro conceptu, sed re supponant. Ita voces illæ *Sapiens dominabitur Astivis*. Conceptum quidem manifestant, non tamen pro eo, sed homine sapientiā prædito supponunt. Quòd si tamen principalitas desumi debeat à beneplacito primo instituenti significationem vocum, voces primariò sunt signa, non rerum, sed conceptuum. Terminus propriè definitur

esse id, in quod resolvitur propositio, ut: *Pradicatum*, vel *Subiectum*. Alius *Univocus* est, alius *Equivocus*, alius *Analogus*. Ille significat rationem substantiæ omnino eandem, iste omnino diversam, hic partim eandem, partim diversam. Alium *concretum* vocamus, qui subiectum & formam *Abstractum*, qui solam formam significat. Alius iterum *connotativum* est, qui in sua significatione notat terminum, ut *Pater Filium*, sine quo perfectè non significat, à qua connotatione absolvitur terminus absolutus uti: *Homo*. Termini deniq; omissis alijs in plurali, dividuntur in *Pertinentes* & quorum un⁹ alterum infert ut *homo risibilis* & *Impertinentes*, qui se mutuo nec includunt ut *Doctus, justus*, qui verò se invicem excludunt, *repugnantes* dicuntur. Hi, vel *disparati* sunt, id est: vel nullam ad se mutuo dicentes connexionem ut *homo, lapis* & vel *oppositi*, si se in eodè subiecto secundùm eandem rationem.

non compatiuntur, quorum oppositio quadruplex est. *Relativa*, si se mutuo respiciant. *Contraria*, si se ex eodem subiecto expellant. Si verò unum neget, alterum, secundum quid, scilicet in subiecto apto. *Privativa*, si simpliciter contradictoria dicuntur. Inter Terminos *Nomina* sunt & *Verba*; *Nomen* est vox determinatè ad placitum significativa sine tempore, cuius nulla pars separatim significat *verbum*, in super tempus consignificat, estq; semper eorum, quæ de aliis dicuntur nota. Differentia inter significare, & consignificare tempus, hoc est: quòd illud sit solum temporis signum, quod etiam vocibus convenit, ut: dies, annus, sæculum, hoc verò primariò signum est alicujus actionis in tempore, quod, secundariò significat, vel præsens præteritum, vel futurum in quo actio ponitur. *Verbum* est duplex, aliud quod rei suum esse habenti aduenit, estq; *adjectivum*, ut sunt verba omnia excepto verbo *Sunt*, quod substantivum est.

CONCL. XXI.

De Secunda Men-
tis Operatione.

Iudicium est Determinatio intellectus, ad alterutram Contradictionis partem, Distinguitur à prima operatione, quæ est simplex objecti apprehensio sine determinatione ad esse vel nō esse; quæ licet in tertia Operatione reperiatur, hæc tamē, quæ se determinat propter mediū terminum ut motivum formale à iudicio discepat. Hinc actus dubios, in differētes ad simplicem apprehensionem relegamus. Opinativos utpote debiliter se saltem determinantes, huc revocamus. Determinatio hæc fit in particulari per *affirmationem & negationem*, quarum differentiam non delumo ex parte objecti, tendunt enim in idem objectum, nempe in identitatem inter prædicatum, & subjectum; quia illa per affirmationem, hæc

hæc verò per negationem afficit. Differunt ex parte actûs seu modi tenendi ad eum ferme modum, quo voluntas per actum prosecutionis tendit in objectum, illi se quodammodò applicando, vel per actum negationis, ab eodem se auersando. Judicium in essendo est simplex qualitas, & ex modo suo tenendi est simplex assensus. Sive affirmet negativam: ut *Hominem non esse lapidem est verum*, siue neget affirmativam, ut: *Hominem esse lapidem non est verum*: Quia unico actu assentimur, & asserimus prædicatum sive complexum in esse, vel non in esse subjecto: Illa est *conformitas judicij cum objecto*, prout est in se à parte rei, *hæc difformitas*, juxta illud *ex eo quod res est, vel non est propositio vera vel falsa est*. Veritas, idem de falsitate sentio, duplex alia est *speculativa*, quam signatam; alia *practica*, quam exercitam vocant; *illa est sola veritatis cognitio*, hæc est *ad apprehensam veritatem intellectum determinatio*,
 quæ

quæ propriè ad perfectam enunciationem pertinet, & apprehensioni circa objectum simplex competit sola veritas, cui tamen circa objectum complexum tam veritas, quàm falsitas, sed speculativa tantum convenire potest.

CONCL. XXII.

De Veritate Propositionum.

VERITAS est Conformitas actus cum objecto: & est species quædam æqualitatis consistentis in indivisibili, non patiens ullum recessum etiam minimum ab objecti adæquatione. Impossibile est illum mutari non mutato objecto, à quo essentialiter specificatur. Non tamen ita actui intrinseca; ut essentialiter sit verus necessitate antecedenti. Ad formalem veritatem requiritur enuncatio constans prædicato pro tempore per copulam importato, & quidem aliquando

confusè, aliquando determinatè accepto; Si confusè, habebit descensum copulativum, vel disjunctivum, ut patet in hac: *Homo currit una hora*; Implicat propositionem semel veram transire in falsam, non minùs quàm Petrum hoc instanti currere, & non currere. Neque si quidem eadem propositio repræsentare jam hoc, jam illud tempus cujus est essentialis imago, uti & objecti: Nec contrarium evincit transit⁹ actûs voluntatis de non libero, ad esse liberum, posita ad verentia diversitate, à qua voluntas in esse liberè operantis régulantur. Minùs adhuc indifferentia hujus propositionis: *Homo currit*, ad significandum Petrum, vel Paulum, de quorum utroque verificari potest. Cùm enim utrumque sub disjunctione significat, de utroque sub disjunctione verificari potest. Et licèt dicendos *Verbum necdùm est incarnatum*, falsificatur defactò propositio, non tamen sequitur eandem esse veram & falsam, tametsi ante factam Incarnationem

prolata fuerit vera. Dantur propositiones magis necessariae: ut patet in his: *DEVS existit, Homo existit*, non tamen magis verae, cum ut dictum est veritas sit *adaquatio actus ad obiectum*; Adeoque sicut ulna ulnae, palmus palmo non potest esse magis, minusve aequalis, ita nec una propositio magis minusve vera. Hinc licet admitteretur actum falsum circa objecta divisibilia posse esse magis falsum, non tamen eadem erit ratio veritatis, sicut neque eadem est inaequalitatis. Nam, si dicas Centum homines currere, currentibus tantum nonaginta novem, non minus erit intrinsece falsa, quam foret currentibus tantum quinquaginta novem. Neque refert quod propositio, qua dicitur: *Petrus homo* totam representet essentiam, illa vero qua dicitur *esse animal*, partem essentiae; par enim est utriusque conformitas, cum obiecto a se representato. Prima enim habet pro obiecto speciem, secunda vero tantum genus, cui ut suppono non minus

90 DE ENTE RATIONIS.
conformis est, quàm prima toti speciei.
Propositiones affirmativæ, & negativæ
non terminativo, sed tantùm objecto
motivo diversificantur objectivè.

CONCL. XXIII.

De Ente Rationis.

ENS Rationis quod *habet esse tantum objectivè in intellectu*, intellectibilia connumeramus. Cujus essentiam non in unione ficta, sed reali partibus itidem realibus, uniri tamen Physice impossibilibus à parte rei constituimus, ita ut sit aggregatum quoddam ex tribus realibus entitatibus, habens pro forma cognitionem itidem realem. Ac proinde duplex esse illi damus. Alterum intrinsecum, purè reale, indistinctum ab omnibus partibus realibus, alterum verò extrinsecum, ab intellectu derivatum, quatenus est concretum intentionale
contra

contra exigentiam rerum, inter se essentialiter dissidentium. Implicat Ens Rationis simplex resultans ad positionem duorum contradictoriorum. Hinc omnis Chymæra ad minimum virtualiter est composita, nec fieri potest, nisi per cognitionem essentialiter falsam, quæ sola potest ferri intentionaliter in duo incompossibilia, unionem illis repugnantem applicando, idque in materia necessaria. Unde patet, cur Creaturæ naturæ impossibiles, hircocervus pictus, in Christo natura humana unita Divinæ, negationes, & privationes, cognitio Angeli per modum juvenis alati, & omnis denominatio Logica non sint entia Rationis. Neque enim ad esse Chymære sufficit cognitio unius per modum alterius. Chymæra est effectus solius intellectus creati, quia is solus attingit essentias rerum cum imperfectione, quæ Deo repugnat enti cognoscenti necessario res eo modo quo sunt, & esse possunt. Voluntas cum supponat sua objecta, merito excluditur ab

DE ENTE RAT. CONCL. XXIV.

ipſius cauſalitate; Senſus quidem tam interni quam externi habent vim combi-
nandi objecta, ſed non niſi ea que in re
combinari poſſunt, etiam actione Phyſi-
ca; quandoquidem horum objecta ſunt
mera accidentia. Fit autem per omnes
tres mentis operationes.

CONCL. XXIV.

De Veritate Futu-
rorum contingen-
tium.

Alterutrum iudiciorum contradi-
ctoriorum, de futuris contingentibus,
factâ ſuppoſitione, quod ſit
vel non ſit, determinatè verum eſt, aut
determinatè falſum. Ex eo enim quod
res eſt, vel non eſt, licet contingenter
determinate tamen eſt, vel non eſt,
conſequenter & propoſitio, circa ejuſ-
modi objectum, facta hac ſuppoſitione,
deter-

DE VERIT. FUTUROR. CONTIN. ¶

determinate vera, vel falsa est. Nec enim inter duo contradictoria, quæ his obveniunt datur medium. Falsum hoc videtur ijs præsertim, qui cum præscientia Dei nesciunt combinare arbitrij nostri libertatem. Sic enim inquiunt determinate cognoscit Petrum eras peccaturum, Petrus eras necessario peccabit. siquidem cognitio Dei infallibilis est, aut si contingenter peccabit, quomodo determinate peccaturum dicemus? Verùm libertati nostræ nihil præscientiam Dei præjudicare, non enim quod Deus sciat peccatum futurum, ideo futurum est, sed potius ideo scit, quia est futurum, adeoque præscientia illa non inducit necessitatem antecedentem; Sed quia peccatum ex suppositione futurum, ideo Deus illud prænovit, & ut præscius futurorum non fallatur, quia peccatum quod ex Suppositione erit necessario ponetur necessitate consequenti, non verò antecedenti, quarum hæc, non verò illa libertatem lædit.

CONCL. XXV.

De Propositioni-
bus insolubilibus.

Insolubiles dicuntur, quarum veritas & falsitas difficulter solvi potest: Harum alix sunt falsificantes & verificantes seipsas, vel alias, ad quarum veritatem sequitur illas esse falsas & contra. Duobus autem modis propositio seipsam falsificat & verificat; immediatè scilicet, vel mediatè; immediatè quidem, ut si dicas: *Hæc enuntiatio est falsa*; supponendo pro seipsa; quæ si vera est, ergo significat esse quod est, cum sit affirmativa: sed falsam esse se significat, ergo est falsa, ergo à primo ad ultimum, si est vera, est falsa. Si autem est falsa, ergo significat esse quod non est: sed significat se esse falsam, ergo non est falsa, ergo à primo ad ultimum, si est falsa, non est falsa, ac proinde vera, vel nec vera nec falsa,

falsa, quod est impossibile: sicut impossibile est idem esse & non esse: & necessesse est, quodlibet esse vel non esse: item ex vero non nisi verum sequitur in bona consequentia. Idem dic de hac propositione: *Ego jam falsum dico*: quæ si est falsa, ergo est vera, quia dicit se esse falsam, sicut est: si vera, ergo est falsa, quia dicit se esse falsam, cum sit vera. Similiter si quis pingens circulum in eo scribat: *quicquid in hoc circulo scriptum est, falsum est*. Et sic de cæteris.

Sequentes propositiones immediatè se falsificant & verificant, altera scilicet per alteram, ut si Petrus Paulo dicat: *Tuum proximum dictum erit falsum*; Paulus autem respondeat: *Proximum tuum dictum fuit verum*. Si propositio Petri est vera, tunc Pauli propositio est falsa: sed si propositio Pauli est falsa, tunc etiam propositio Petri est falsa, ergo si propositio Petri est vera, est etiam falsa: Si autem propositio Petri est falsa, tunc propositio Pauli est vera: si propositio

Pauli est vera, tunc etiam propositio Petri est vera, ergo si propositio Petri est falsa, est etiam vera: idem dic de propositione Pauli.

Aliæ sunt propositiones, seipsas possibilitantes & impossibilitantes; id est, ex quarum possibilitate sequitur impossibilitas earum & contrà: ut *hec enuntiatio est impossibilis*. Aliæ suam necessitatem vel contingentiam destruentes: ut *hec propositio non est necessaria: hec propositio non est contingens*: Si prima ponatur esse necessaria, & significare seipsam, tunc necesse est non esse, quod dicit non esse; sed dicit se non esse necessariam, ergo necesse est eam non esse necessariam, ac proinde si est necessaria, sequitur quòd etiam non sit necessaria. Si secunda propositio ponatur esse contingens, tunc prædicatum contingentiae, ita abest illi, ut possit etiam adesse, vel ita adest, ut possit etiam abesse: ponatur ergo reipsa abesse, illa propositio non est contingens, ergo ex eo quod ponitur esse contingens
sequitur

DE PROPOS. INTOL. CONCL. XXVI.

sequitur quòd non sit contingens. Quid autem dicis ad illam. Petrus juravit se ex ponte deturbaturum omnes, qui dicunt falsum, qui autem dicunt verum, permissurum transire. Deinde venit Paulus, & dicit Petro: Tu deturbabis me de ponte? Si deturbet, facit Pauli dictum verum, & deturbat eum, qui verum dixit, consequenter facit contra juramentum: Si non deturbet, facit ejus dictum falsum, & non deturbat eum, qui falsum dixit, ac proinde facit contra juramentum.

CONCL. XXVI.

De Discursu:

Discursus in genere benè definitur quòd sit oratio in qua quibusdam positis alterum quid à positis necesse est contingere eò quòd hac sunt. Alius est successivus, alius casualitatis, ille est sine, hic cum dependentia unius cognitionis ab alia: Si

DE DISCURSU.

Si materiz *materialis*, si vi formæ aut mō-
 di, *dependentia formalis* dicetur. Discursus
 causalitatis alius est *Virtualis*, cum
 uno actu realiter indivisibili; Alius *Form-*
alis cum pluribus cognitionibus reali-
 ter distinctis, *veritas objectiva* una ex alia
 cognoscitur: Si ex singulari, *singularis*:
Exemplum: si ex enumeratis particulari-
 bus universalis. *Inductio*; Si ex una in-
 fertur *Entimema*: Vel denique sit *Sylo-*
gismus si ex duabus propositionibus ritè
 dispositis tertia deducitur. *Syllogismus*
causaliter pro solis præmissis causantibus
 conclusionem, *formaliter* pro conclusio-
 ne accipitur, per quod distinguitur ab om-
 ni alio; à prima operatione quæ non est
 illativa, à secunda quæ non est discursi-
 va. *Intègraliter* verò & *intrinsecè* rea-
 liter præmissas & conclusionem includit,
 quod in ipsa definitione per ly *quibusdam*
positæ, præmissæ; aliud quiddam &c. ne-
 cessariò accidit, conclusio designatur.
 Est ergo discursus non simplex qualitas,
 sed ex diversis judiciis composita, quo-
rum

CONCLUSIO XXVI

cum unum causatur ab alio directivè, non
 verò Physicè; & conclusio inferri potest
 etiam pereuntibus præmissis; nec datur
 act⁹ ad actum, sine processu in infinitum,
 aut aliquis Physicus influxus, cum diverso
 tempore possit existere. Dixi directivè
 quia præmissæ tanquam ratio assentien-
 di, ut *quo*, seu ut motivum proponens,
 necessariam mediæ cum extremis conne-
 xionem, illuminant, & movent intelle-
 ctum ad inferendam conclusionem non
 secùs, ac principia Syllogismorum dire-
 ctiva ad efformandos Syllogismos, aut
 actus logici, quos directivè concurrere
 diximus ad alias scientias, eorumque
 actus. Denique sicut intellectus dire-
 ctivè influit in actûs voluntatis, ita præ-
 missæ ad actum conclusionis, hac solùm
 differentiâ, quòd voluntas propositâ ob-
 jecti bonitate possit amorem liberè emit-
 tere, intellectus verò proposita clarè in
 præmissis mediæ cum extremis connexio-
 ne, ad conclusionem necessitetur; Ex eo
 quod illa sit potentia libera, hæc verò

necessaria, illa *positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, vel non agere*, hæc his *positis* scilicet *præmissis evidenter cognitis assentiri, aut dissentiri* debeat. Hæc inferrendi conclusionem necessitas est duplex; una quoad exercitium, quando habitis præmissis habetur omnis, supposito ordinario Dei concursu, ad inferendam conclusionem requisita conditio. Altera quoad specificationem, quia præmissarum species non concurrunt nisi ad ejusmodi conclusionem; alias intellectus simul, & semel duobus assentiretur contradictoriis, ut contingeret in hoc Syllogismo: *omnis homo est animal. Petrus est bonus, ergo Petrus est animal* si inferendo asseras. Ergo Petrus non est animal. Contradictorio necesse majoris assentiaris, quod omnis homo sit animal. Et in hoc parem habet rationem cum voluntate quæ non potest odisse bonum quàm tale, nec amare malum quàm malum. Præmissæ indivisibili concursu concurrunt ad conclusionem quatenus identificata sunt

CONCLUSIO: XXVI.

extrema cum medio termino. Hinc ex
præmissis veris non nisi verum, ex falsis
non nisi falsum sequitur. Deinde una
præmissarum si est certa, altera probabi-
lis, aut negativa, conclusio non erit nisi
negativa aut probabilis: juxta illud:
Conclusio sequitur debiliorem partem.

CONCL. XXVII.

De Syllogismo de-
monstrativo.

Demonstrativus sive scientificus Syl-
logismus est duplex; à priori cum
effectus, à causa; vel à posteriori,
cum causa ab effectu demonstratur.
Utraque quia constat præmissis veris,
certis, & evidentibus, per illud distingui-
tur à fallaci, & Sophistico, per istud à

62. DE SYLLOGISM. DEMONSTR.

Topico, seu probabili, per hoc à Syllogismo Theologico, cujus una præmissarum de fide est, adeoque obscuritatem, requirit. Evidentia supra certitudinem, addit claritatem, quæ oritur ex præmissis evidenter cognitis, ipsa autem præmissarum evidentia, ex ipso præmissarum objecto, vel quatenus intellectui repræsentatur, vel per speciem clarè, & immediatè sui repræsentativam, quæ intuitiva dicitur; vel experimentalis, quæ à sensibus habetur, quarum neutram necessariò Scientia exigit: Vel oritur ex ipso lumine intellectûs perfectè ad objectum attendentis, aut perfectè speciebus intelligibilibus, licet mediatè utentis, quæ evidentia abstractiva dicitur, & est necessario requisita ad Scientiam, quæ scilicet intellectus clarè cognoscit, duo esse inter se connexa, eo quod cognoverit fuisse connexa necessariò, cum uno tertio, in præmissis.

CON-

CONCL. XXVIII.

De Scientia Actuali & Habituali.

Non repugnat eundem intellectum ferri in objectum, duplici actu, altero scientiæ, altero opinionis. Imò probabilius est posse in unum actum coalescere formalitatem utriusq; actûs; modo absit formido actualis, quæ est actus ab opinione distinctus realiter; actus nimirum reflexus; quo quis iudicat priori actui opinativo (qui est assensus directus propter motivum probabile) subesse falsum quantum ex vi talis motivi; qui proinde clarè cum actu scientiæ esse nequit; Secus verò formido radicalis, quæ sola est de essentia opinionis: non autem formido actualis, quæ objecti necessitatem quam scientia adstruit, destruit: Scientia habitualis est facultas quædam producta per actus scientificos,

84 DE SCIENT. ACT. ET HABIT.

eos, inclinans, & facilitans Intellectum ad similes actus: quæ, sicut & alij habitus intellectuales, à speciebus impressis, coordinatis, non distinguitur. Augentur autem habitus per actus etiam remissiores, quàm fuerint præcedentes: Non acquiruntur, nisi per frequentatos actus; aliquando tamen etiam per unum actum valdè intensum, & æquivalentem pluribus actibus. Sine ullo contrario per solam cessationem diuturnam, ab actibus corrumpuntur. Scientia habitua-
lis, quam totalem vocant, non est simplex quædam qualitas; Sed conflata ex diversis habitibus, non solum numero sed etiam specie distinctis: ut Logica ex habitibus affirmativis, negativis, opinativis, &c. Quorum unitas desummitur ab unitate objecti formalis unius cujusque habitus.

CON.

CONCL. XXIX.

De Syllogismo Sophistico.

Sophisticus non est Syllogismus, sed esse videtur. Multæ in eo committuntur Fallaciæ. Prima est *Aquivocacionis*, hæreticis notissima: ut Christus est ostium, Christus est Petra ly Est sumitur pro significat: ergo quando dicit: *Hoc est corpus meum* ly Est sumitur pro significat.

Secunda est *Compositionis & Divisionis*, quando quæ non sunt vera nisi divisa, accipiuntur conjuncta, & quæ non sunt vera nisi conjuncta accipiuntur divisa. Hac fallacia utuntur Sophistæ (Prædicantes) quando quæritur ab ipsis an possint errare in deducenda ex scripturis consequentia? & respondent se non posse errare sequentes sensum Scripturæ: q. d. se non posse sedentes, dum
sedent

sedent ambulare: & Committitur etiam hæc fallacia arguendo à sensu distributivo ad collectivum, vel à pluribus particularibus indeterminatis quoad se, ad universale: v. g. Nec hic equus, nec ille &c. requiritur ad equitandum. Ergo nullus equus requiritur ad equitandum. Deus non est colendus hoc determinato tempore, neque hoc, neque illo, ergo nunquam. Hæc illa, ista particularis Ecclesia potest errare, ergo omnes possunt errare.

Tertia fallacia est figuræ dictionis, quando res significatæ per similes voces eodem sumuntur modo: Sic aliquando sub Signo *Quicquid* significante æque *Substantiam* ac accidens, subsumitur *quantitas*: Quicquid heri emisti comedisti, sed emisti carnes crudas, ergo carnes crudas comedisti. Sic argumentantur Hæretici: Quod accepit Christus in cæna hoc dedit, sed accepit panem, ergo illum dedit, cujus Sophismatis major est falsa, si nulla intelligatur mutatio in-

ter acceptationem & dationem. Eadem committitur fallacia, quando trahitur dictio de significato particulari ad universale, aut è contrà: ut in hoc Sophismate: *Quod ego sum tu non es eo, ego sum homo, ergo tu non es homo: & in isto Animal est genus, Homo est animal, ergo homo est genus.*

Quarta est Accidentis, quando inferitur aliquid convenire subjecto ex eo, quòd conveniat ejus accidenti, vel è contra, non convenire subjecto ex eo quòd non conveniat ejus accidenti & vice versa. Nomine autem accidentis hoc loco intelligitur omne prædicatum sive essentialiale sive accidentale, ut si dicas: *Omne album est aliquid accidentale, Petrus est albus ergo Petrus est aliquid accidentale: item Qui dicit te Animal verum dicit, at qui te asinum esse dicit, dicit te esse animal, ergo qui te asinum esse dicit verum dicit.* Hac fallacia usus est Calvinus cum Antichristi attributa per summam impudentiam ad Roma-

num Pontificem transfert Inst. 4. 7. 29.
 Perinde ac si quis diceret: Animal est
 quadrupes, ergo Calvinus est quadrupes,
 aut iste canis est Pater, iste canis est tuus
 ergo iste canis est Pater tuus. Hoc non
 traditur in Scriptura, ergo non est ver-
 bum DEI. Pater major me est, ergo
 Christus non est Deus, in quibus omni-
 bus subjectum & accidens seu prædica-
 tum non sumuntur prout sunt idem, sed
 prout sunt diversa, seu secundum diver-
 sa significata, scilicet mediatum & imme-
 diatum, & variatur suppositio de simpli-
 ci in personalem aut è contra, &c.

Quinta est fallacia consequentis &
 quando sicut à positione antecedentis ad
 positionem consequentis, & à destructi-
 one consequentis ad destructionem an-
 tecedentis: ita à positione consequen-
 tis ad positionem antecedentis, aut à de-
 structione antecedentis ad destructionem
 consequentis argumentantur Sophista,
 quod nisi in terminis convertibilibus
 non valet, ut si anima hominis genita est

CONCLUS. XXIX. 69

Reducta scilicet ex materia) incepit esse,
ergo si non est genita non incepit esse :
si Tu es asinus es animal, sed es animal,
ergo: ubi ex consequente male infertur
antecedens. Simile Sophisma est: Si
omne illud est prohibendum quod pro-
hibet Scriptura, quod Scriptura non
prohibet non est prohibendum: Sed
Scriptura non prohibet Sacerdotibus
Matrimonium.

Sexta fallacia est: A dicto secundum
quid ad dictum simpliciter, quando ex
propositione, quæ tantum vera est certo
respectu, deducitur conclusio absoluta
& illimitata; ut Æthyops est albus secun-
dum dentes, ergo Æthyops est albus.
Ecclesia Catholica prohibet matrimo-
nium Sacerdotibus, ergo prohibet ma-
trimonium contra Apostolum 1. Tim. 4.
Magistratus Casloviensis prohibet matri-
monium inter consanguineos & eos qui
æratem non habent ergo Magistratus
Casloviensis contravenit dicto Apostoli.
Ecclesia Catholica jubet certo tempore
absti-

abstinere à certis cibis: ergo contravenit dicto Apostoli. Non justificatur homo ex operibus legis Gal. 6. 16. ergo non justificatur homo ex operibus: non justificatur homo per fidem mortuam ergo non justificatur per fidem.

Septima fallacia est, & quidem hæreticis satis familiaris, quæ vocatur *Petitii principii*, cum illud ipsum, quod est in quæstione, datur pro ratione, aut etiam tanquam concessum & notum assumitur quod in controversia est. ut Verbum DEI non est novum, Doctrina Calvinus est Verbum DEI, ergo Doctrina Calvinus non est nova.

Octava est Ignoratio Elenchi; seu contradictionis, quando infertur aliquic tanquam contradictorium quæstionis propositæ, quod non est contradictorium: adeoq; probatur id quod non est in quæstione. Sic hæretici ex eo, quod Christus dicit: *Hoc facite in meam commemorationem*; inferunt: ergo Sacramentum Eucharistiæ est figura passionis Christi

Christi: quod ultro conceditur, nec est contradictorium ei de quo est quæstio: An scilicet Christus sit realiter præsens, in Eucharistia? Patet autem hæc fallacia apud hæreticos latissimè, qui sæpè statum quæstionis dissimulant, aut malitiosè invertunt, & congestis scripturarum acervis id impugnant, quod Catholici non docent, sed affingunt illis, ut falsas de Catholicorum doctrina opiniones ingenerent. Imò si hæreticorum argumenta consideres, omnia committunt ignorantiam Elenchi: v. g. quæstio est: An Scriptura dicat: in confessione non esse enumeranda peccata? probant illi; Scriptura dicit: Delicta quis intelligit? ergo in confessione non sunt enumeranda peccata: quæ consequentia non est Scripturæ, quod erat probandum. Et sic de aliis.

Nona fallacia *Non cause ut causa*; quæ fit quando aliquis effectus tribuitur alicui tanquam causæ ipsius, cum tamen re ipsa non sit ejus causa. ut Deus indurat

cor

72 DE SYLL. SOPH. CONCL. XXX.
cor Pharaonis &c. ergo DEUS est author
peccati. Ebrietas est mala, ergo vinum
est malum &c.

Decima fallacia *plurium interrogatio-*
num ut unum: quod tripliciter fit: 1. e
Cùm unum de pluribus quæritur, ut *an*
luxuria & castitas sint bona? 2. Cùm
plura quærentur de uno: ut *An Missa*
fit verum, proprium, & propitiatorium sa-
crificium, pro vivis, & defunctis? 3. Cùm
plura quærentur de pluribus; ut *An DE-*
us & Sancti sint colendi cultu, latría, & do-
lic? quibus interrogationibus si simpli-
cem responſionem reddas, tam negan-
do, quam affirmando capi possis; proin-
de singulis in particulari distinctè satis-
faciendum.

CONCL. XXX.

De Bona & mala
conſequentia.

C Onſequentia non est oratio, sed
orationem unam ex alia deducendi
ratio.

ratio. Quicquid stat cum antecedente, stat cum consequente, non è contrà. Quod repugnat consequenti repugnat antecedenti; non è contrà, unde ex contradictorio consequentis infertur contradictorium antecedentis: Ex quocunque sequitur antecedens, ex eodem sequitur consequens, & quicquid sequitur ex consequente, sequitur etiam ex antecedente: Hinc ex *Conversa convertens*, ex *subalternante subalternata*, & in *Syllogismo*, ex *conclusionem*, & *convertente alterius propositionis*, deducitur altera *propositio*: ex *contradictorio conclusionis cum altera propositionum*, colligitur *contradictorium propositionis alterius*: ex *duabus contrariis*, aut *contradictoriis*, concluditur in *Camestres*, & *Baroco*, *propositio*, in qua idem de se ipso negetur; ut *Omnia homo currit, Aliquis homo non currit: ergo aliquis homo non est homo.*

A' *subjecto non supponente*, cum *supponitur quidem aliquid reale*, sed non

D

existens

existens pro tempore, quod denotatur
 per copulam affirmatam, in materia
 contingenti non valet: secus in mat
 ria necessaria vel impossibili. Consi
 quentia ex suppositione impossibili, be
 na est, si ex antecedenti non sequatur utri
 que contradictionis pars formaliter, im
 mediatè: ut *si per impossibile DEUS* (si
 quo homo esse non potest) *non esset,*
sens tamen corpus & anima unita, adhuc es
set homo: si verò per impossibile, homo
 haberet corpus sine anima, esset homo
 & non esset: esset, ut supponitur, non
 esset, quia dum homo ponitur sine an
 ma, ponitur formaliter anima, & ei
 negatio, consequenter in antecedenti
 ponitur immediatum principium utrius
 que partis contradictionis: ac si dicas,
 homo esset non homo: adeoque non
 servatur constantia subjecti, quæ tunc
 servatur, cum relinquitur subjectum se
 cundum omnia illius constitutiva,
 præterea additur illi vel demitur, quo
 quidem à parte rei implicat addi illi, ve
 demit,

demi, non tamen est de illius formali
 conceptu. Unde in suppositione impos-
 sibili nihil sequitur, cujus principium non
 ponitur in antecedenti, & in hoc sensu,
 ex impossibili non sequitur quidlibet :
 Sic mala est hæc consequentia : homo
 est lapis, ergo currit, ergo est Angelus.
 Ab universali affirmativo & negativo
 valet consequentia ad singula : à parti-
 culari indefinita ad singula disjunctivè
 vel disjunctim, ut supponit terminus
 particularis. Ab affirmatione unius con-
 trarij vel disparati ad negationem alte-
 rius : non autem à negatione unius con-
 trarij vel disparati, ad affirmationem al-
 terius, nisi in oppositis immediatè : à
 propositione affirmativa, de tertio adja-
 cente, in materia contingenti, valet con-
 sequentia, ad propositionem de secundo
 adjacente : nisi prædicatum tollat esse
 subjecti : ut *domus est combusta, ergo est* :
 vel terminus sit ampliativus, aut extrin-
 secæ denominationis, ut *rosa est cogni-
 ta, ergo est*. A propositione de secundo

CONCLUSIO XXX.

adjacentem, ad propositionem de tertio
 negativè, bona est consequentia; *Petrus
 non est, ergo non est albus.* Non debent
 autem variari termini secundum ampli-
 ationem. A negativa verò de eodem, in
 eadem materia, valet ad disjunctivam,
 de partibus negativis, quarum prima sit
 de secundo adjacentem, altera de tertio;
 ut *Antichristus non est crudelis ergo vel An-
 tichristus non est vel non est crudelis.* A
 propositione de prædicato complexo, ad
 prædicatum incomplexum valet, si non
 mutetur significatum formale termino-
 rum, seu appellatio. Unde non valet
Petrus est bonus Philosophus, ergo est bonus.
 A negante ad infinitantem non valet u-
 niversaliter: valet si vel subjectum sup-
 ponitur existere, vel propositio sit in ma-
 teria necessaria. Ab infinitante ad ne-
 gantem valet; Adverte, ut prædicatum
 verè infinitetur; unde non valet: *Petrus
 potest non salvari ergo Petrus non po-
 test salvari, valet autem: Petrus est non
 potens salvari, ergo Petrus non potest
 salvari.*

DE BONA ET MALA CONS. ¶

salvari. Similiter non valet: In mari sunt non pisces, ergo in mari non sunt pisces. Prædicatum infinitum sumatur negativè non privativè; unde non valet: *equus non est iustus, ergo est non iustus: i. injustus.* Termini finitus & infinitus verificentur respectu ejusdem; unde non valet: Deus est non generans, ergo non est generans: Propositio sit de præsentibus; unde non valet: *Petrus fuit non albus, ergo Petrus non fuit albus.* Ab affirmativa de prædicato finito, ad negationem de prædicato infinito: ut homo est animal, ergo homo non est non animal; valet; non è contrà à negativa infinita ad affirmativam finitam; nec in terminis obliquis, aut de futuro, vel præterito. A termino privativo ad infinitum valet: *est injustus, ergo non est iustus: non è contrà ab infinito ad privativum.* A privativo, vel infinito, ad negationem de finito valet; *Petrus est cæcus, ergo non est videns: secus à negativa ad privativum: non videt, ergo est cæcus.*

A diviso ad conjunctum, & è contrarium, valet si termini non dependeant unus ab alio: ut *Antonius est Musicus Philosophus ergo est musicus, & est Philosophus*: item si tempus non mutetur: unde non valet: *Cicero fuit puer, & fuit sapiens, ergo fuit puer sapiens*: vel si terminus non sit alienans, ut *Petrus est homo mortuus, ergo est homo, & est mortuus*: nec ampliativus, ut *Antichristus est homo generandus, ergo est homo, & generandus*: nec æquivocus, ut *Isle canis est, Pater, tuus, ergo est pater & tuus*: ubi ly Pater, in antecedenti est vocativus, in consequente nominativus. A conjuncto ad divisum non valet in diminutivis: ut *Æthyops est albus secundum dentes, ergo Æthyops est albus*. In restrictivis valet à conjuncto ad divisum: à diviso ad conjunctum, non nisi quando utrumque est essenziale, non accidentale: hinc non sequitur. *Petrus est logicus & est albus, ergo est logicus albus*: bene autem sequitur:

Homo est animal & visibile ergo est animal visibile. A termino non restricto ad restrictum bona est consequentia affirmativè, ut *omnis homo moritur, ergo omnis homo sapiens moritur*: non tamen è contra valet à termino restricto ad non restrictum, ut *homo fortis pugnatur, ergo omnis homo pugnatur*. Negativè tamen valet: *homo fortis non disputat, ergo non omnis homo disputat*: non valet à non restricto ad restrictum: non *omnis homo pugnatur, ergo homo fortis non pugnatur*. In alienativis valet à conjuncta ad alienantem, non ad alienatum: ut *Petrus est homo mortuus, ergo Petrus est mortuus*, non ergo *Petrus est homo & est mortuus*. Ab Exclusiva ad universalem, transpositis terminis, est bona consequentia; ut tantum *homo est rationalis, ergo omne rationale est homo*; & sic de alijs, in quibus præjacens exclusivæ & universalis dicta sunt convertibiles: unde non valet: Sola necessaria sunt necessariò vera,

10 CONCLUSIO XXX.

ergo omnia vera sunt necessariò necessaria: nec valet quando exclusiva particula cadit supra prædicatum: ut prædicabilia sunt tantùm quinque, ergo omnia prædicabilia sunt quinque: item Petrus est tantum animal, ergo omne animal est Petrus. A propositione exceptiva negativa ad exclusivam valet: *nullum animal præter hominem est risibile, ergo tantum homo est animal risibile.* Item ab exclusiva affirmativa de prædicato finito, ad universalem negativam de prædicato infinito: ut *solus Petrus currit, ergo nullus non Petrus, vel nullus cum Petro currit:* item à negativa exclusiva ad disjunctivam; ut *non tantum Petrus est doctus ergo vel Petrus non est doctus, vel præter Petrum etiam alius est doctus.* Syllogismus exclusivus in 1. fig. habens notam exclusivam in sola maiore iunctam medio termino, & principalem copulam affirmativam, debet concludere negative: ut *tantum homo est logicus, Angelus non est homo, ergo Angelus non est logicus & equis*

DE BONA ET MALA CONSEQ

æquivalet huic: *Nulla substantia distincta ab homine est logicus. Omnis Angelus &c.* Si principalis copula fuerit negativa, conclusio sequetur affirmativa: ut *tantum stupidi non estimant Dialecticam, Petrus non est stupidus, ergo estimat.* Si exclusio addatur majori extremo, in 1. fig. sequetur talis conclusio in qualitate, qualis est principalis copula Majoris: ut *Stupidi audiunt tantum dialecticam, Petrus est stupidus, ergo audit tantum dialecticam.* Exclusiva nunquam ponenda in conclusione ante copulam, nisi in ambabus præceserit præmissis; unde non sequitur: *Nullum visibile est lapis, tantum homo est visibile, ergo tantum homo est lapis.* In 2. fig. possunt fieri Syllogismi exclusivi affirmativi: ut *tantum homo est rationalis, omne visibile est rationale, ergo omne &c.*

A Reduplicativa ad universalem valet consequentia: ut *Homo quatenus animal sentit, omne animal sentit*: intellige si particula reduplicet rationem formalem, non conditionem vel rationem sub qua

ut approximationem, applicationem, &c. Si medius terminus afficiatur notâ Reduplicativâ, debet etiam secundò cum eadem poni; unde non sequitur: *Omne Animal in quantum Musicum, cantat. Asinus est animal, ergo asinus cantat.*

In conditionali affirmativa, posito antecedente, valet affirmatio ad consequens; ut *si est homo est rationalis, sed est homo ergo in eadem affirmativa valet à negatione consequentis, ad negationem antecedentis; sed non est rationalis, ergo non est homo.*

In disjunctiva constante duabus partibus affirmativis, à negatione unius valet ad affirmationem alterius: non autem ab affirmatione unius ad negationem alterius: unde non valet: *Vel Petrus vel Paulus studet, sed Paulus studet, ergo Petrus non studet.* Si disjunctiva constet duabus partibus negativis, ab affirmatione unius, valet ad negationem alterius: Si una pars disjunctivæ sit affirmativa, altera verò virtualiter illi con-

tradi-

DE BONA ET MALA CONS.

Contradictoria, ab affirmatione unius, ad negationem alterius, & è contra bona est consequentia: vel Petrus est justus, vel est peccator, sed est justus ergo non est peccator: si sint partes formaliter contradictoriæ, nugatoria erit consequentia: v. g. *Vel es doctus, vel non es doctus, sed es doctus, ergo non es doctus.*

A propositione copulativa affirmativa valet consequentia ad quamlibet ejus partem: ab una parte disjunctivæ, ad totam disjunctivam; ut *homo loquitur, ergo homo vel loquitur, vel audit*: A causali ad Copulativam bona est, non è contra: ut *omnis homo peccat, quia est liberi arbitrij ergo omnis homo peccat, & omnis homo est liberè arbitrij*: Nota debere in antecedenti poni veram & adæquatam causam.

A definitione ad definitum bona est, & è contra: item à negatione unius partis definitionis ad negationem definiti, non è contra; nisi differentia adæquata negetur, ut *non est homo, ergo non est rationale*. A definitione ad definitum cum eo-

dem addito, & à definitione ad proprietatem bona est.

Ab uno conjugatorum ad reliqua tam affirmative, quàm negativè valet. Hinc tamen sæpius construuntur Sophismata: 1. assumendo esse talia conjugata, quæ talia non sunt: ut si quis ex vocabulo officij probaret aliquem officere, officiosum: 2. si aliqua vox æquivoca usurpetur, tanquam conjugata cum altera, juxta illud significatum in quo cum ea non est conjugata; ut cum homo sis humana curare debes; ubi ly humana non pro rebus ad hominem pertinentibus (in qua significatione est conjugatum hominis) sed pro rebus caducis &c. accipitur. 3. si attributa conjugatorum non bene assignentur; ut *justus est fortis*, ergo *justitia est fortitudo*: cum dici deberet; ergo *in aliquo simul est justitia & fortitudo*.

A partibus simul sumptis, & unitis, ad totum actuale; & à toto ad partes valet, tam negativè, quàm affirmativè; cui convenit aliquod membrum dividens

convenit illi totum potentiale v. g. convenit Petro esse hominem, ergo etiam esse animal; cui convenit ratio totius, convenit illi aliquod ex membris dividendis, vel disjunctivè, si totum fuerit potentiale, v. g. Petrus est animal, ergo vel homo, vel leo &c. vel distributivè: ut lapis non est animal, ergo nec leo, &c. Item est unū ex membris dividendis; ergo non est alterum v. g. est animal rationale ergo nō irrationale, est homo, ergo non est leo: Rejēctis omnibus partibus, una aliqua affirmatur: *Aut amat, aut odit, nihil est tertium; Sed non amat, ergo odit.* An ab uno ad omnia; à parte ad totum aliquando valeat consequentia! Unus, ergo omnes: semel ergo semper. Hic, ergo ubique. *An quod semel placuit, semper placere debet? Semel malus semper præsumitur malus? In uno delinquens factus est omnium reus? Aliquando fecit, ergo nunquam.*

Valet argumentatio: Ab esse effectus ad fuisse causæ efficientis & ab absentia

effectus per se, & primarij ad absentiam
 causæ: non autem ab absentia effectus
 per accidens, ab absentiam causæ; vera
 est hæc propositio; *Ubi enim abest per ac-*
cidens effectus per se, ibi per accidens abest
causa. Valta hæc: *ubi enim abest per acci-*
dens effectus per accidens, ibi per accidens ab-
est causa.

Unde non sequitur: Nemo habet
 oculos, & scit legere, quin *possit* legere:
 sed Petrus, quando habet oculos clausos,
 non *potest* legere: ergo quando habet
 oculos clausos, nescit legere: in Majori
posse accipitur de potentia intrinseca; in
 Minori, de extrinseca, hoc est, potentia
 intrinseca liberâ ab omni impedimento
 extrinseco. Ab esse effectus ad fuisse
 causæ efficientis est bona: v. g. Domus
 est, ergo Artifex fuit, à potentia similiter,
 quæ potest majus, ad minus: manendo
 nempe in eodem genere, & si adsint alia
 instrumenta subordinata. (hinc potentia
 nutritiva potest producere partem vi-
 ventis, non tamen ignem, aut aurum)

praterea, si in alio non involvatur im-
 perfectio: sic Angelus non potest intel-
 ligere per phantasma, nec homo volare,
 quod est minus quàm discurrere: tertio,
 excipitur potentia passiva; Sic non om-
 ne, quod patitur aliquid à majori, pati
 potest à minori. Ab inesse ad denomi-
 nari universaliter non valet; requiritur,
 ut quod in est, simpliciter in sit, non in
 minori parte, si in majori esse possit; ut
 in ensius in sit, quàm contrarium, alioqui
 à potiori denominabitur; ut non in sit
 brevissimo tempore, & per transfennam;
 ut non quomodocunque denominet,
 sed apto, unde materia in qua est genera-
 tio non denominatur generabilis, nec
 generans, &c. Si hoc est tale propter
 illud, ergo illud est magis tale: ad quod
 requiritur ut utrumque, inter quæ fit
 comparatio sit tale, seu illam denomina-
 tionem formaliter recipere possit:
 item ut unum sit tale, quia aliud est tale,
 ita ut unum esse tale, sit causa & ratio cur
 alterum sit tale; hinc ea quæ ita inter
 se com-

II CONCLUSIO XXX.

se comparantur debent suscipere magis & minus, adeoque esse qualitates. Unde non sequitur: *Homo est ebrius propter vinum, ergo vinum magis est ebrium: Erv suspenditur propter furtum, ergo furtum magis suspenditur.*

A potentia logica ad actum valet in necessarijs consequentia, in quibus idem est esse ac posse. Quicquid non repugnat ut sit in DEO est necessariò in DEO: quem proinde existere, vel hoc ipso, quòd non implicet bene sequitur: in contingentibus non valet:

A simili ad simile valet argumentum, si materia non sit contingens, & libera, præsertim odiosa. A pari, ut sit efficax, requiritur ut paritas à ratione formali adæquata, aut proprietate, non ab accidenti communi desumatur: unde non valet: *Petrus est homo, ergo & Cygnus, quia uterq; est albus.* Comparativum supponit in utroque extremo positivum. Unde qui dicit alteram sententiam esse probabiliorē, ergo altera est probabilis. Ut

sim-

simpliciter ad simpliciter, ita magis ad
 magis, & maximum ad maximum: [in-
 tellige de prædicatis per se.] Unde non
 valet: Major vini usus est peior, & maxi-
 mus pessimus; ergo Vini usus est malus.
 Valet: Facere furtum est malum. Ergo
 majus pejus, maximum pessimum. Si hoc
 genus est melius illo, id quod est opti-
 mum in hoc genere est præstantius eo,
 quod est optimum in illo, ut: *Si homo est*
melior equo, dignissimus Homo generosissimo
equo est præstantior: Et è contrà: si id quod
 est in hoc genere optimum, præstantius
 est quàm optimum alterius generis, hoc
 genus præstantius est illo. A proportio-
 ne valet consequentia. v. g. sicut se ha-
 bet 8. ad 4. ita 6. ad 3. sed ibi est propor-
 tio dupla; Ergo & hic. A commutata
 proportione: sicut 8. ad 4. ita 6. ad 3. ergo,
 (permutandò ac comparandò Primum
 ad tertium, & secundum ad quartum,) ut
 8. ad 6. ita 4. ad 3. sed 8. ad 6. est propor-
 tio lesquitertia (quia 8. continet 6. & 3.
 parté nempe 2.) ergo 4. ad 3. erit propor-
 tio

tio sesquitertia, quia 4. continet 3. & tertiam partem trium, nempe unitatem. Modus hic valet solum in terminis convertibilibus: Nunquam autem valet, ubi unus terminus est superior, alter inferior; in quibus commutata proportio ita debet fieri, ut comparetur non primum ad tertium, & secundum ad quartum; sed primum ad tertium, & quartum ad secundum; quartum ponendo tertio loco, & secundum in quarto v. g. sicut se habet Homo ad non hominem, ita animal ad non animal. ergo permutatim, sicut se habet homo ad animal, sic non animal ad non homo. E contra, sicut se habet ens & non ens, ita possibile & impossibile. Ergo permutatim, sicut ens ad possibile, ita non ens ad impossibile non valet: sed sicut se habet ens & non ens, ita possibile, & impossibile. ergo permutatim: sicut ens ad possibile; ita impossibile ad non ens. Argumentum à contradictorio etiam valet: ut *negas ens rationis, ergo admittis: negas dari Animam, ergo concedis: negas*

veri-

veritatem, ergo, si verum dicitur admittit veritatem. Nihil est credendum, quod non sit in scriptura, ergo nihil est credendum, quod sit in scriptura. Ex una æquipollente ad aliam, est bona consequentia, & sic ex una contradictoria facta, alteri æquipollente erit ad illam bona consequentia. Demum ab absurdo, seu inconvenientia, processu in infinitum valet consequentia: non valet à sensu diviso ad compositum: Compositus est, eum accipitur subjectum ut connexum cum forma, seu reduplicativè; divisus est, cum accipitur subjectum præscindendo à tali forma, seu specificativè: Sensus compositus est duplex, alter antecedens, ex quo oritur necessitas antecedens, seu consequentis, vel secundum causam: sic *ex eo quod sol est dies est*: Alter consequens, ex quo oritur necessitas consequens, vel consequentiae, seu secundum effectum: Sic *ex suppositione, quod videam Petrum sedentem necessario sedet.*

Per ascensum & descensum valet consequentia, si fiant juxta exigentiam sup-
 posti-

92 CONCLUSIO XXX.

positionis; sub termino supponente simpliciter non licet ascendere, neq; descendere: v. g. non valet: *Homo est species, ergo Petrus est species.* Ab ascensu copulativo, seu distributivo non valet consequentia ad terminum supponentem collectivè, seu copulativè; ut: *possum vivere sine hoc, sine illo cibo, ergo sine omnibus: hæc penna non est necessaria determinatè ad scribendum, nec illa, nec ulla alia determinatè. Ergo nulla est necessaria ad scribendum, ergo posset scribi sine omni penna.* Quòd si in ascensu copulativo involvatur ascensus copulatus, seu collectivus valebit consequentia v. g. *possum esse sine hoc cibo & insuper sine omni alio, ergo possum esse sine omni cibo.* Ab ascensu copulativo ad terminum supponentem distributivè: item ab ascensu copulato, ad terminum supponentem copulativè seu collectivè pro omnibus simul; ab ascensu etiam disjunctivo ad terminum supponentem determinatè; demùm ab ascensu disjunctivo ad terminum confu-

sè sup.

se supponentem est formalis consequen-
 tia: Sicut etiam ab ascensu distributivo
 seu copulativo ad terminum supponen-
 tem copulativum, quando ascensus conti-
 net adæquatam enumerationem partiũ,
 & collectio ipsum Totum. Sæpè tamen
 ascensus videtur copulativus, cum sit sim-
 pliciter disjunctus, & terminus suppone-
 re confusè, cum supponat distributivè
 v.g. possum vitare hoc peccatum venia-
 le, hoc, & hoc, ergo omnia; si ascensus
 sit copulativus est bona consequentia, &
 verum consequens, scilicet, ergo possum
 evitare omnia distributivè, determinate
 accipiendo singula: absolutè autem lo-
 quendo, est ascensus disjunctus, scilicet,
 possum vitare vel hoc, vel hoc &c. qui
 non includit ascensum copulativum, & sic
 non bene infertur terminus supponens
 copulativum, seu collectivè. Idem dic de
 alijs v.g. *hic homo est unus, hic est unus, &c.*
ergo omnes sunt unum, scilicet distributivè.
 Ex utraque propositione de necessariò,
 sequitur in omnibus figuris conclusio de
 neces-

necessariò. Ex majore de necessariò & minore absoluta, in prima figura, sequitur conclusio de necessariò, non autem ex majore absoluta & minore de necessariò.

In Syllogismo Expositorio medium ita debet esse singulare, ut etiam sit incommunicabile, id est, ut non sit in pluribus rebus; quale medium non est DEUS, nec Deitas seu essentia divina, nec ullum tribus personis commune attributū. Unde non valet iste Syllogismus. *Deus est Pater, Deus est Filius, ergo Filius est Pater*: Sicut nec hic; *Homo est Petrus, Homo est Paulus, ergo Paulus est Petrus*. Similiter non valet iste Syllogismus. *Pater non est Filius, Pater est DEUS, ergo DEUS non est Filius*.

Probatio syllogismorum, imperfectorum per expositionem fit, si medium commune in syllogismo imperfecto positum, adjectione pronominis demonstrativi facias singulare; v. g. hunc Syllogismum in *Darapti*: *Omne animal est sensus capax, omne animal est corpus, ergo quod-*
dam

dam corpus est sensus capax; sic exponess
 Hoc animal est sensus capax, hoc animal
 est corpus, ergo quoddam corpus est sen-
 sus capax. Necessè tamen est, ut subje-
 ctum particulari signo notatum sumatur
 disjunctivè, non disjunctim: Hinc sub-
 jectum majoris in hoc Syllogismo posi-
 tum (aliquis oculus est necessarius ad
 videndum, omnis oculus est pars capitis,
 ergo aliqua pars capitis est necessaria ad
 videndum) non potest fieri singulare.
 Hæc de consequentijs.

CONCL. XXXI.

De Inventione me.

dij.

Scire omnis homo desiderat, & rerum
 causas cognoscere. Scientia verò,
 seu veri in se speculatio non facilis, &
 ad eam non sine multis ingenij discursi-
 bus pervenitur. Eò tota tendit Diale-
 ctica.

etica, in Rebus omnibus, ut quibusdam
 positis, aliud quidpiam ab ijs, quæ posita
 sunt, per *consequentias* deducat; & ex
 quacunque propositione ad centenas a-
 lias discurrat. Ad quod primùm, decem
 classes rerum, quæ prædicamenta dicun-
 tur, & locorum dialecticorum seriem,
 nosse, eademq; multâ meditatione, mul-
 to etiam majori lectione, quasi ante o-
 culos habere necesse est: deinde, tum
 subjectum, tum prædicatum propositi-
 onis per singula considerando, ex singulis
 consequentias ducere; quarum tanta,
 sæpe turba, vel celeriter per omnia dis-
 currentem sequitur, ut non mediocris
 labor sit ab ea se expedire. Exemplum
 afferrem uni⁹, aut alterius propositionis,
 per omnia longè latèque deducendæ, nisi
 brevitatis proposita avocaret. Sufficiant
 hæ pauculæ de pluribus ad propositum
 consequentiæ, e. g. *Omnis homo scire na-
 turaliter desiderat.* Ergo omnis homo
 habet capacitatem ad scientias, omnis
 homo disciplinæ capax, &c.

Si de-

Si desiderat *scire*, ergo amat verum; ergo falsum est: veritas odium parit, &c.

Si *Natura* desiderat, ego negat se habere naturam hominis qui *scire* non desiderat, vel qui negat scientiam, aut dari veritatem.

Si *desiderat scire*? ergo aliquo modo scit; ignoti nulla cupido: Ergo datur scientia: ne frustra detur appetitus sciendi.

Si *scire* desiderat? ergo perfectius *scire*, magis desiderat, ergo magis scientias speculativas, Mathematicas, Divinas, ergo plures darent operam speculativis, quam practicis, &c. Ergo primam veritatem *scire* maximè desiderat; ergo intuitivam ejus cognitionem præ cæteris, ergo dabilis est visio DEI naturalis, &c.

Si *scire* desiderat? ergo rem per causam cognoscere, &c. ergo & rerum causas cognoscere, &c. ergo, vel omne *scire*, vel saltem aliquod indeterminatè, si primum? ergo omne scibile, ergo omnem scientiam potest quivis homo assequi; vel si non possit, desiderat, quòd *scire* non potest,

98 DE INVENTIONE MEDIJ.

potest, quod est plus, quàm impossibile,
nam hoc scire potest. Si secundum, ergo
nullam determinatè; non Logicam,
ergo ex illa propositione: Omnis homo
naturaliter scire desiderat malè infertur,
ergo omnis homo Logicam desiderat: Si
Logicam nō desiderat, ergo desiderat scire
sinè modo sciendi. Si desiderat etiā modū
sciendi? ergo maximè demōstrationē, quæ
facit immediatè scire, ergo diligit sensus
per quos acquiritur scire, ergo magis il-
los per quos facilius, citius, securius, er-
go oculos, aures &c.

Si desiderat, ergo amat, ergo bonum,
scire, ergo intellectus fertur in bonum,
sub ratione boni, ergo non sub ratione
intelligibilis veri, ergo appetit aliquid
quod est extra objectū illi⁹ formale, ergo
non appetit illud naturaliter, ergo non
omnis homo naturaliter scire desiderat.

Si naturaliter desiderat scire, ergo ne-
mo naturaliter potest desiderare illi op-
positum, sicut qui appetit felicitatem,
non appetit miseriam &c. Ergo nemo

appe-

appetit ignorantiam: ergo non datur affectata ignorantia, ergo contra naturam agunt, qui nolunt intelligere ut bene agant, ergo à natura omnibus hominibus ingenitus est appetitus scientiæ boni & mali, ergo hæc assequibilis ab omnibus, ergo omnes essent scientes, vel frustra daretur potentia vel appetitus absq; actu, adeoque contra naturam, quæ nihil facit frustra. Si *naturaliter*, ergo nemo esset, qui sublatis impedimentis literarum studia non coleret; hac enim ratione dicimus appetitum lapidis ad descendendum esse naturalem, quia remotis ijs, quæ illum in aëre detinent, continuo descendit, ergo qui majore rerum necessariorum copia abundant, magis studerent. Si *naturaliter* appetit scire, ergo tanquam perfectionem propriam naturalem, ergo habet potentiam receptivam talis perfectionis, ergo & activam illi correspondentem, ergo homo est in intelligendo imperfectus. Si *desiderat*, ergo vel appetitu innato, sicut materia prima

mas, vel elicitio: Si elicitio ergo prævi-
 aliqua cognitione, ergo vel appetitu li-
 bero vel necessario, vel mixto, seu partim
 libero, partim necessario; si libero vel
 quoad exercitium, vel quoad speciem, vel
 quoad utrumque &c. Si desiderat, ergo
 solum bonum absens scire desiderat, ergo
 præsentia scire naturaliter non potest:
 ergo scire est accidens, quod potest abesse
 &c. ergo separabile, ergo contingenter
 prædicabile, ergo non necessarium, ergo
 scientia non est necessaria cognitio, vel
 aliquid est necessarium & contingens re-
 spectu diverso.

Ergo ex appetitu sciendi bene proba-
 tur dari scibile: sicut ex appetitu videndi
 DEUM probatur dari DEUM, ejusque
 visionem intuitivam: ex appetitu mate-
 riæ probatur dari formam &c. Ergo
 Philosophia seu Amor sapientiæ est ho-
 mini naturalis, ergo conformis naturæ
 rationali, ergo laudabilis, ergo nec labor
 in ea acquirenda reprehensibilis, imò de-
 siderabilis: ergo desiderabiles molestiæ,

pueris

pueris virgæ &c. Denique si omnis homo naturaliter scire desiderat, ergo omnis homo naturaliter desiderat virtutem: habitum | cum *recta ratione* activum &c. Quæ omnia si secundum prædicamenta per consequentia, & antecedentia prædicati & subjecti, & ea quæ illis repugnant considerentur, quantum una propositio mare consequentiarum aperiret! Ex dictis, ut propositio universalis affirmativa probetur, assumendum est aliquid, quod idem sit antecedens prædicati, & consequens subjecti. Ut propositio particularis affirmativa confirmetur, querendum est medium, quod idem sit antecedens prædicati & subjecti; aut consequens prædicati, & antecedens subjecti. Ut propositio universalis negativa probetur, assumendum est medium, quod idem sit consequens subjecti, & repugnans prædicati; aut contrà, consequens prædicati & repugnans subjecti. Ut propositio particularis negativa confirmetur, debet assumi aliquid, quod sit antecedens sub-

E 3

jecti,

102 DE INVENT. MEDIJ.

jecti, & repugnans prædicati, juxta illos
versus:

Fecana, Categi, Dafenes, Hebare,
Gedaco,
Gebali stant; sed non stant Febas,
Hedas, & Hecas.

In quibus dictionibus, exceptis ultimis
tribus, in quibus duæ tantum sunt voca-
les, primo habenda est ratio tertiæ voca-
lis, quæ denotat conclusionem. v. g. A
denotat conclusionem universalem affir-
mativam, & sic de alijs, juxta illud: Affe-
rit A, negat E, sed universaliter ambæ:
Asserit I negat O, sed particulariter ambo.

Secundò, in qualibet dictione sunt
duæ aliæ vocales A & E, prima denotat
prædicatum, secunda subjectum. Tertio,
sex consonantes reperiuntur in prædictis
dictionibus, B, C, D, F, G, H, per B, de-
notatur medium debere esse consequens
prædicati, C antecedens, D repugnans.
Per F denotatur medium debere esse
consequens ad subjectum G, antecedens,
H repugnans, juxta illud:

Præ-

Prædicat A, sequitur B. C præit, D que
repugnat,

E subit, F, sequitur, sed G præit, H que
repugnat.

Sit igitur probanda propositio universa-
lis affirmativa: *Omni homo naturaliter
scire desiderat*: Sumatur *Fecana*: ultima
A significat conclusionem universalem
affirmativam: assumendum ergo est me-
dium, quod denotat F ante E, & C ante
A, hoc est, quod sit consequens subjecti,
& antecedens prædicati: tale est, *disci-
plina capax*; per quod in Barbara sic pro-
batur conclusio: *Omni disciplina capax
naturaliter scire desiderat*: *Omni homo est
disciplina capax*, ergo. Et idem artifi-
cium est in reliquis dictionibus: juxta
hos versiculos:

Barbara cum Darij per FECANA syllo-
gizabis.

At per CAGETI Disamis, Datifq; Daraptis,
Celâtes HEBARE Camestres, atq; Baroco,
Cesare per DAFENES Ferio, Festino, Ce-
larent.

Fapes, Fris, Felap, GEDACO Bocardo, Fel-
rison

Per GEBALI Dabitur, Baralip, medium
tibi quæres.

Antequam autem proponat argumentum,
(ut Respondentem ad falsum ducat &
Inopinabile) ingeniosus oppugnans, in-
terrogat quædam à Respondente, ex qui-
bus ejus assertio destrui possit. Nec de
aliquo determinato interrogat. quamvis
ad determinatum aliquid interroget, sicut
ut incautus, & ad propositum determina-
tum non respondens, propositiones ad-
mittat, ex quibus concessis manifestè
concludat; quod si intellexisset, negas-
set omnia, aditumque argumentationi
per proterviam obstruxisset. Hinc op-
pugnans à rebus, quæ à proposito longè
videntur distare exorditur: idque in
quo tota vis refutationis posita est, in-
terdum multitudine interrogationum,
obruit, & quasi pallio rerum similium
tegit, quo Respondens securior factus, &
quasi in alijs rebus, nihil ad propositum
perti-

CONCL. XXXI. DE INV. MEDII. 105

pertinentibus occupatus, sincerius dica-
 quod sentit. Laudare nonnunquam so-
 let callidè Respondentis dicta, ut libera-
 lius & securius respondeat, & tunc ex in-
 sidijs opprimatur, dum audacia formi-
 dinem fraudis detrahit. Szpenumerò
 ad ea ducit, ad quæ promptior est argu-
 mentari, simulque disputationem à pro-
 posito, ad materiam Respondenti igno-
 tam occultè transfert: Szpè etiam in dis-
 putationis decursu cavillationes adhibet,
 ut irâ & contentione turbet compositâ.
 Respondenti mentem: cum Respon-
 dens in concedendo parcus est, semper-
 que fraudis metu negat: alter ex nega-
 tione interrogat, ac si contrarium velit e-
 ut si propositum est affirmativum, nega-
 tivam partem interrogat: vel sub dis-
 junctione utrumque, ut Respondenti
 dubium fiat, quod velit sumere
 &c.

EX PHYSICA.

CONCL. I.

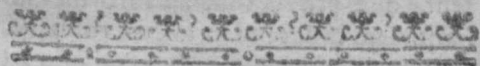
De Objecto Physicæ & Principijs intrinsicis Corporis naturalis.

Physica, est Scientia speculativa, sic dicta, quod sistat in pura veritatis contemplatione, absque eo, quod quidquam circa suum objectum efficiat, aut ad aliquid efficiendum dirigat. Pro suo objecto corpus naturale considerat, ad hoc, omnia, quæ in illa tractantur, vel ut partes, vel ut principia, vel ut proprietates revocat: per quod ab omni alio habitu distinguitur. Per corpus non intelligitur quantitas triplicis dimensionis;

nis; juxta longum, latum, & profundum; Sed ipsa Substantia, quantitatis exigitiva. Per naturale autem id quod continet in se naturam, id est principium motûs & quietis. Nec obstat quod corpora naturalia sint singularia, & quod hæc scientia naturalis, à singularitatibus præscindendo, versetur per cognitiones certas, & evidentes circa rem, corpus scilicet naturale, ut simpliciter necessariam, quo ad existentiam. Dari principia naturalia certum est, ex productione entium de novo, quæ non fiunt ex nihilo, sed ex subjecto, quod materiam primam dicimus, & id quod producitur ex ea, formam quæ ut procedit ex non esse sui, signat privationem, & hoc tertium principium, nuncupamus. Hinc tria tantummodo esse principia rerum naturalium in fieri agnoscimus: Sine quibus nec esse nec concipi potest per locum intrinsecum, mutatio in fieri; & quibus præcisè positis, habetur conceptus adæquatus illius. In facto esse dantur duo solum, materia

& forma. Nec plura assignari possunt. Actio autem productiva tamquam via; unio, tamquam ratio principianti, compositum, reliquæ verò dispositiones, & accidentia ut conditiones, ad principium requisitæ, habendæ sunt. Hæc principia ab Arist. bene definiuntur. *Quæ neq; ex se, se, neq; ex alijs, sed ex his omnia;* In qua particula *ex* semper eodem modo sumi debet, ut ubiq; significet habitudinem constituentis rem intrinsecè, in eodem genere. Per hoc tamen non negamus, bene etiam explicari definitionem principiorum ab alijs, qui particulam *ex* duobus prioribus locis significare volunt habitudinem partis componentis, tertio verò habitudinem tam partis componentis, quam termini à quo, ita, ut sensus sit: Principia sunt, quæ neque ex se se, neque ex alijs, sed ex ipsis sunt omnia, ut partibus intrinsecè constituentibus, quæ utraq; hanc naturam principiorum commodè explicat, nec ullam in oppositum patitur magnopere difficultatem.

Principium universaliter sumptum est, primum unde aliquid aut est, aut fit, aut cognoscitur; ly primum, vel simpliciter, nimirum in omni, vel secundum quid, hoc est in certo tantum genere prioritatem designat; prima Deo, qui est fons, & origo rerum omnium, altera causis secundis in ordine ad suos effectus competit. Ly verò unde latius sumptum, causis intrinsecis materiali & formali, & extrinsecis efficienti, & finali, in rigore tamen solis intrinsecis tribuitur.

CONCL. II.

De Materia Prima.

Materia prima physice & positivè definitur; *Subiectum primum unius cuiusq̄, ex quo aliquid fit, cum in se non secundum accidens, & si corrumpitur in*

hoc abibit ultimum. Ad cujus evidentiam physicam evincendam, non est op^o principijs, exterminis notis; sed satis est, si per continuam, & univ^{er}lorum singularium, ejus certitudo deprehendatur, ita ut nullâ sensibili experientiâ, in contrarium inductio fieri possit. In transmutationibus substantialibus, aliquid cum posteriori forma remanet, quod erat cum priori; accidentia verò, sine alio ex natura sua esse nequeunt, nec defacto in subjectum transmigrare, aut ex nihilo produci valent, quæ prævia sunt ad formam substantialem inducendam saltem connaturaliter, dispositiones. Qui nec quo ad evidentiam, nec quo ad certitudinem hic nobiscum sentiunt, transmutationem substantialem & transubstantiationem ad invicem confundunt, alterationis verò essentiam prorsus eliminant, & facultatem creaturæ ordinariam ex nihilo producendi amplam concedunt. Quid autem magis sensibile experientiæ repugnans, quàm dicere, quod in viventibus & bru-

DE RATIONE SUBJECTI. III
& brutis, tanta operationum varietas,
cum Atomistis, & partium heterogenei-
tas, & subordinatio ad unum finem, ha-
beatur; ex sola dispositione & situatio-
ne corpusculorum? Elementaristas hinc
quoque rejicimus, quæ cum & ipsa adin-
vicem elementa transeant, jam nostri ra-
tionem subjecti indicium præbent.

CONCL. III.

De Ratione Sub- jecti.

Essentialis conceptus materiæ pri-
mæ, ut habet rationem subjecti, con-
sistit in hoc, quod in genere causæ
materialis, concurrat ad sustentandum
aliud, cum quo facit unum per se; aut
certè si non ad ipsum in genere causæ
materialis concurrat, saltem ad prævias
ejus dispositiones, ad quas tamen connat-
uraliter sequitur illud aliud; respectu
cujus

cujus prioritatem naturæ retinet; Com-
 munis illius conceptus tam ad subjectum
 inhaesionis, quam informationis est, quod
 causet in genere causæ materialis media-
 te, vel immediatè, illud juxta Philosop-
 phum ad accidentia sustentanda habili-
 tatem; hoc ad formas substantiales re-
 quisitam. Ab hac ratione excluditur
 humanitas Christi, respectu verbi; ut
 pote nec ipsum verbum, nec ipsas dispo-
 sitiones ad hoc requisitas & sibi in debitas
 sustentans. Item qui, in actuali for-
 mæ cum materia copulatione; & qui in
 eo, quod materia causet formam, vel sal-
 tem illius unionem, aut qui in eo quod
 quomodocunque perficitur à forma, &
 non è contra; multo magis qui in in-
 differentia, siquidem materia maneret in
 suo esse, licet nulla forma illi uniretur,
 aut ulla ex ea educeretur; nec minus per
 formam quam hæc per illam complea-
 tur, & denominatione mutua gaudere
 possit, neque specificam rationem possi-
 bilem hæc nostra alterius materiz exclus-

DE RELIQ. MATERIA &c. 113
dat, indifferentiam pluribus rebus com-
munem, v. g. respectu Angeli & homi-
nis, retinendo. Illud autem quod igno-
bilia prædicata alteri communicat, ra-
tionem subjecti planè non evincit, sic na-
tura humana subsistentiam magis nobi-
lirat quàm nobilitetur ab ea, sive jam sit
modus, sive duplex negatio. Nec im-
plicat forma substantialis, multò imper-
fectior materiâ nostrate.

CONCL. IV.

De Reliquis mate- riæ primæ affectio- nibus.

Materia prima habet appetitum sim-
plicis complacentiæ, æqualem ad
omnes formas, distributivè, tam-
quam ad suum bonum, quod est comple-
ri substantialiter; quo in genere non mi-
nùs hæc, quàm illa forma seu perfectior
seu

seu imperfectior, bona est. Unde etiam equaliter respicit formas, tam corruptas ex solo decreto Dei non iterum producibiles; quam possibles nunquam producendas. Ejusdem ubique rationis est, siue in corpore sublunari, siue in cœlesti; ubique ingenerabilis & incorruptibilis, potestque absolutè sine ulla forma existere, quemadmodum & omnis forma sine materia.

CONCL. V.

De Forma substantiali.

Dantur formæ Substantiales, quæ cum materia constituent unum per se compositum substantiale. Qualem animam rationalem esse, fidei certitudine tenemus, à quo æque certa desumitur ratio ad alios actus primos corporis naturalis; qui tamen non præexistant in materia, secundum aliquod esse reale.

DE FORMA SUBSTANT. 115

reale, nisi infinitas formas eandem materiam actu sustentare, & eandem formam esse simul in diversis subjectis & materijs concesseris. Materiam tamen primam respicit forma substantialis ut actus passivam potentiam sibi propriam, sicque illam terminat, ut nequeat ejusmodi forma alteri subordinari, cum qua tamquam actus cum potentia, unum per se efficiat; ut pote nullam ad hoc necessitate restrictam solo proprio substantiali effectivo & finali propter quam omnia in composito producuntur contenta: quales non sunt formae partiales, quae etiam juxta Adversarios ad formam substantialem totalem ordinantur. Quae si materiales sunt, educuntur ex materia, ab agentibus naturalibus, quae non possunt operari, nisi dependenter à materia, tametsi non repugnet eas creari, quarum materialitas non desumitur ab actuali dependentia, sed à connexionem naturali, quam habent in existendo cum materia tamquam subjecto, quam connexionem habere possunt,

sunt, & si aliunde contra exigentiam propriam & naturam, creentur. In consequenter philosophantur, qui negatis formis partialibus, admittunt partes, in ijs animabus quæ divisibiles sunt, non esse ejusdem rationis s' Sed valde diversas, & heterogeneas in perfectione, atque ita ex illa partium varietate oriri diversitatem organorum atque dispositionum, quarum alia capiti, alia & planè contraria cordi, alia alijs partibus debentur. Verum non eadem partium, sed etiam major varietas in corpore humano reperitur, ubi tamen est eadem indivisibiliter anima, evidens est ex illa organorum varietate, non bene argui heterogeneitatem, in ijs animabus quæ divisibiles sunt, sed omnem illum organorum apparatus, in talem animam refundi posse, quæ si divisibilis sit, habet omnes partes ejusdem rationis. Nulla pars animæ exigit determinate esse in capite, vel alia parte corporis organici, sed eandem partem, quæ est defacto in capite leonis v. g. potuisse poni

poni in pede, & dato casu, pedem nihilominus futurum fuisse pedem, qui defacto est, nam quod illa pars quæ defacto est in capite, habeat alia accidentia, quàm habitura fuisset in pede, vel alia parte corporis, illud non provenit ab illa parte animæ, seorsim sumpta, sed à tota anima collectivè sumpta, quæ exigit corpus & organa suis operationibus proportionata, licet non exigit per hanc partem determinatè, potius esse in hoc organo, quàm alio, sed solum per aliqua indeterminatè, in hoc, per aliam in alio, ita ut per illius partes occupentur omnia organa, corporis sibi proportionati.

CONCL. VI.

Plures formæ nec
 Divinitus possunt esse in
 eadem materia, non replicata
 & eodem modo ex-
 istente.

Quotumcunque concursus præstes
 Deus, & conatum adhibeat quan-
 tum velit, ex re tamen extrinseca
 essentia, non habente vires ad sustentan-
 dum duas formas, id præstare non potest.
 Nec ex albedine formam educere, quam
 albedo in intrinseca sua essentia, & natu-
 ra non continet. Materiæ vires com-
 mensuratae uni formæ, si dividantur, ineptæ
 ad suum munus obeundum redduntur.
 Eductio quæcunque perfectione sit
 prædita, in hoc consistit; quod causa
 materialis se ipsam exhibeat alteri, ut il-
 lud intra se penetrativè recipiat; ita ta-
 men,

PLURES FORMÆ &c. 119

men ut illud alterum existere non possit, naturaliter in rerum natura sine receptione. Actio verò creativa formas materiales virtute suâ sustentat, nullo adminiculo à materia accepto; Manente eadem entitate materiæ, secundum idem esse, manet eadem in capacitas ejusdem respectu plurium formarum. Quæ sufficienter completur per unam, potentia inchoativa ad plures omnino destituta. Non est eadem ratio loci, quo ad plura corpora Divinitus penetrata, quæ materiæ, respectu plurium formarum, suam illis causalitatem exhibentis, nihil simile loco corporibus præbente. Habet quidem materia simultaneam potentiam, sive totam potentiam simul; non tamen habet potentiam simultatis, sive ut formas omnes simul recipiat.

CONCL. VII.

De Privatione.

Opposita formæ Privatio, duo dicit, in Recto negationem formæ, in obliquo capacitatem positivam subjecti, hinc definitur. *Quod sit carentia formæ in subjecto apto.* Alia est remota, quæ est in materia, respectu quarumcunque formarum, præcisis dispositionibus: proxima verò quâ materia affecta certis dispositionibus privatur formâ illis dispositionibus debitâ: hæc est *principium physicum quod principiat compositum, in fieri per ultimum sui esse*, id est tamquam terminus à quo, materia transit ad formam, quæ si non sit ultimo, tunc est potiùs quies, & permanentia compositi, in facto esse completo. Est unum ex principijs intrinsecis, quorum natura est per suum esse, sive per sui exhibitionem causare.

Mate-

Materia dupliciter considerari potest inchoativè & completè, illud habet per privationem, hoc per formam; quam sicut implicat non existere tunc, quando terminat actionem perfectivam sui, ita repugnat etiam privationem terminare, actionem sui destructivam, quin eo instanti existat suo modo. Non est proinde principiatio privationis ipsa generatio, siveeductio formæ, vel unionis, aut dispositionum; sed est ipsa privatio quatenus se ipsam constituit, tanquam pars mutationem, per locum intrinsecum. Non bene dicitur ex privatione fieri totum simpliciter, v. g. ex non igne ignem, ratione cuius Arist. 1. Phys. Cap. 66. dicit privationem esse principium per accidens, scilicet compositi, non verò mutationis, quam per se constituit. Quando dicitur: desinit privatio, siue primò non est, idem prorsus sonat, ac non est, non esse formæ in subjecto apto; quod idem est dicere, ac formam esse in subjecto apto: ex illo principio: *Negatio alicuius negativi est e-*

quivalenter affirmatio ejus contradictoriū po-
sitivi; sic negandò esse tenebras asseris lu-
cem. Tot sunt specie & numero privatio-
nes in materia, quot sunt specie & nume-
ro formæ, quas materia potest recipere &
has non habet, unitas privationis essenti-
alis desumitur à forma quâ privat, & uni-
tas individualis ab unitate individuali for-
mæ, nisi forsan dicere velis, privationem
formæ leonis esse etiam privationem ani-
mæ rationalis, quod falsum est, quæ de-
facto sunt separabilia in homine, qui di-
cit negationem formæ leonis, non verò
animæ rationalis. Opponuntur formis
immediatè in subjecto apto, in quo sunt,
sic nec forma visionis, nec privatio ejus-
dem, est in lapide, in quo media reperit-
tur pura visionis negatio; & sic infinitæ
erunt negationes Syncategorematicè, si-
cet & formæ: & totidem principia,
physicæ remota, non verò pro-
xima.

CONCL. VIII.

De Modis modi
non Dantur.

Illud principium: Non datur transitus, de contradictorio in contradictorium, sine mutatione: non evincit mutationem fieri debere per modum. Indifferentia causæ ad effectum &c. non necessario, modali entitate determinatur ultimò: Sicut nec ipsius modi determinatio, per distinctum modum ponitur, nisi processum in infinitum velis admittere: quod ipsum cum de omni Relatione tam maximè quæ fundatur in unitate, dicendum esset: idem de distinctione reali, & productione creaturæ à Deo tantum producibilis quæ se ipsa essentialiter dependeret, non minùs quàm Modus à modificato. Defacto autem licet dari

hoc agens & hic effectus, nec tamen hic effectus procedere ab agente: non potest dari agens cum omnibus requisitis, & hic effectus: & non tamen hunc procedere effectum ab hoc agente. Nulla proinde Modi necessitas: Imò sicut impossibilis est Creatura, quam Deus, utpote perfectissimus dominus destruere immediatè non possit: Ita impossibile est ens creatum quod Deus non producere se solo, quod potest cum alio: qualem esse modum ajunt, qui nec produci, nec conservari potest sine modificato. Admissis porrò modis, admitti entia ex natura sua indestruibilia necesse est.

CONCL. IX.

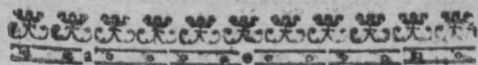
Non datur modus
unionis distinctus à ma-
teria & forma proximè
sumptis.

Partes uniuntur se ipsis immediate,
 positis omnibus requisitis, non minus
 quam unio se ipsa unatur: Si mate-
 ria & forma possint esse in rerum natura,
 & non unita, id defectu, non materiae &
 formæ, sed alicujus necessariò requisiti
 est. Unio proinde pro materia & forma
 in recto supponit, esto dispositiones quo-
 que & alia requisita in obliquo essentia-
 liter importet: quibus proinde mutatis
 mutatur compositum substantiale: & si-
 cut generatio hominis ita mors, seu cor-
 ruptio substantialis est, illa productio in
 esse totius, hæc desinitio totius substantialis
 in non esse totius: Neque verò omnem
 quod ad substantiale requiritur compositum,
 debet esse substantia, præter partes
 pro quibus compositum supponit: Si duo
 extrema completa uniri inter se substan-
 tialiter positis quibuscunque extrinsecus
 requisitis, non possunt defectu pro-
 portionis actûs & potentiae
 est.

De Composito.

Compositum à partibus simul sumptis & unitis non distinguitur realiter: causa proinde intrinseca adæquata totius non datur, datur inadæquata, à qua totum realiter inadæquate distinguitur, seu ut includens ab incluso. Omnes Partes sumendo, ly omnes distributive id est singulæ sunt tantum causa inadæquata totius ad quod non opus est, ut pars unaquæque compartem causet, vel seipsam, sed tantum sit aliquid totius, omnes vero collective & in recto sunt ipsum totum, non causa totius: Sic partes esse minores toto, priores, notiores, distinctæ, intrinsecè componentes &c. In sensu distributivo concedimus, in colectivo negamus. Contrà in Toto Senario esse bis tria, & ter duo, atq; adeo paria & imparia, negamus in distributivo, in colectivo concedimus. Nullum accidens

videns est in toto composito, tanquam in
 subjecto inhæſionis, omnia sunt in eo
 tanquam subjecto denominationis. Su-
 perest igitur in materia vel forma tan-
 quam in subjecto inhæſionis sint acci-
 dentia. Materia prima est quantitatis &
 qualitatum tam primarum, quam secun-
 darum, quæ ex primis oriuntur, subje-
 ctum. Quantitas non est subjectum ali-
 orum accidentium, etiam cum sine ma-
 teria existens, miraculosè conservantur
 accidentia. Hinc formæ tam substanti-
 ales, quàm accidentales, dicuntur quan-
 titæ determinativè, à quantitate materiæ,
 tanquam ejus proprietate.

CONCL. XI.

De Natura & Arte.

Natura, est principium & causa motus,
 & quietis, ejus in quo est primo, & per

se, & non secundum accidens. Sic definitio præscindentis ab *Activo*, & *passivo* atque ideo convenit tam materiæ, quàm formæ existentibus in composito; quarum, utraque est principium & causa motûs & quietis, materia passionum, forma actionum, in eo in *quo sunt primè* & per se, nimirum composito. Ex dictis collige nec Deum, nec Angelos, nec Accidens licet sint causa motûs efficiens, esse naturam, imò nec compositum, sive in concreto sive in abstracto: nec privationem, quæ licet sit principium, non tamen est causa: nec materiam & formam extra compositum: nec Animam rationalem separatam, licet sit natura, etiam qua rationalis, prout unitur materiæ. Naturale est quod provenit cum inclinatione totius mobilis seu compositi naturalis. Inclinatione solius materiæ, ut principij passivi non sufficit nisi genericè, quæ cum secundum se sit indifferens ad quemcunque motum, sequeretur non dari motum violentum qui tamen dabitur, si materia

confi-

CONCLUSIO XI. □

consideretur ut informata; quatenus sequitur certam inclinationem formæ, adeoque totius compositi. Sic cum materia physicè actuatur à forma, auri autè aeris hæc petit moveri sursum, illa deorsum. Violentum est *quod ab extrinseco est contra naturalem imperium sui inclinationē.* Motum violentum rectè describeris esse eum, qui recipitur in subjecto habente positivam ad eum recipiendum resistentiam. Datur motus medius, nec naturalis, nec violentus, qualis defacto est motus Cælorum circularis, tum quia non est à natura, sive ab intrinseco, sed ab intelligentijs: nec est contra positivam exigentiam Cælorum. *Arts est regula intellectus, qua dirigitur Artifex, ad elegantem operis externi effectivem.* Alia est *Actualis* quæ est cognitio in mente artificis, directans, & dirigens modum faciendi operis: alia *Habitualis* quæ est facilitas inclinans, & facillitas ad ejusmodi opus efficiendum. Differt à natura Artis quod natura sit principium & causa motus in-

DE NATURA & ARTE.

existens rei mobili: Ars verò rei, quæ ad formam artificialem movetur extrinseca & intrinseca operanti. Controverti solet an Ars, quæ simia est naturæ, veri auri sit productiva, quod probabilius iudico: neque ulla hujus ex parte causæ materialis, aut ex parte modi, impossibilitas ostendi potest: quidquid fit an defactò per artem directivè aliquando aurum sit productum, aliunde possunt alia metalla in se invicem mutari: ex ferro fieri cuprum, quod fit per aquam Cassoviâ quatuor milliaribus distantem. Cur per commixtionem Mercurij & Sulphuris (quæ dicuntur materia communis pro auro & argento, pro auro verò specialiter cuprum vel argentum penignem usque dum ulterius non deficiat excorsum) cur inquam ex his non posset fieri aurum? cum etiam multo mirabiliora fiant opera Dæmonis, qui tamen nihil nisi naturaliter operatur.

Quemadmodum artificialia opera naturalibus, ita artificialibus magica viciniùs

CONCLUSIO XI.

¶

Et inius accedunt. Magia definitur com-
 muniter, quod sit ars, seu facultas vi creatâ
 non super naturali, mira quædam & insolita
 faciens, quorum ratio sensum, & vulgarem
 hominum caput excedit: sive ex modo o-
 perandi ut est funambulatio, sive ex ter-
 mino producto ut homo cornutus.

Dividitur ars, in purè naturalem, arti-
 ficiolam, & superstitiosam, aut diaboli-
 cam purè naturalis est exacta quædam,
 arcanorum cognitio, vel est ars quæ ex
 proprijs tum physicis tum astronomicis
 Cælorum cœlestiumq; corporum influ-
 entijs, causarum activitate, & passibilita-
 te, sympathia & antypathia accuratè
 observatis agentia naturalia in tempore,
 & loco, tam dextrè sibi invicem appli-
 cantur, & foventur usque dum naturali
 cursu, quidam vulgo prodigiosi effectus
 producantur, quâ arte Turca quidam
 Venetijs, ut refertur, liquato plumbo in-
 demnem absterfit faciem & nonnullus
 Argentinensis puerum vivum supra car-
 bones vivos assavit incolumem.

DE NATURA & ARTE.

Ad Diabolicam magiam requiritur pactum implicitum, vel explicitum cum dæmonibus innitum. Explicitum est, cum quis immediatè cum diabolo per res sensibiles vel mediatè cum mago, ut plenipotentiaro diaboli contrahit, aut ad contrahendum ei libellum supplicem, in conventiculis sagarum tradendum, porrigit facta fidei abnegatione, Sacrilegâ Confessione, & pro vero Deo veneratione exhibitâ Diabolo. Si verò cum ipso quidem dæmone non contrahit, utitur tamen solitis cæremonijs cum voto assequendi id, quod magi assequuntur: Pactum est implicitum. Igitur superstitiosa & Diabolica magia, Ars est, *quæ vi pacti sive impliciti, sive expliciti cum dæmone divitiis & communem hominum captivitate producuntur à magis*: Morali-ter, quatenus nimirum diabolum movent, & alliciunt adhæc, per physicam activorum ad passiva applicatio-
nem efficienda phy-
sicè.

CON-

(132.)
CONCL. XII.

De Causis in com-
muni.

CAUSA ut sic, est principium per se, dans esse rei natura sua defectibile. per *Ly* defectibile, intelligitur quod non necessario existit, sed quod poterat esse, vel non esse; per quod excluditur Pater in Divinis respectu Filij, à ratione causæ; & *Ly*, per sedans esse, eam discriminat à causis per accidens, à privatione, condicionibus, quæ solùm sunt requisita ad connaturaliter dandum esse effectui. Causa porrò in actu primo ab ipsa entitate rei non distinguitur: in actu primo proximo concretum, quoddam est, quod præter entitatem suam in recto, dicit omnia requisita ad agendum, concursum *D*ei paratum, negationem impediementi in auferibilis, per causalitatem & effectum, &c. in obliquo. Sine quibus nulla datur actio.

De Actione & Passione.

Actio, est actualis influxus causæ in effectum, seu emanatio hujus ab hoc: Passio verò hujus in hoc: neutra distinguitur modaliter ab effectu connotante causam cum omnibus ex parte actûs primi proximi ad agendum requisitis: quibus positus implicat effectum, sive liberum, sive necessarium non pendere ab illa causa: Non repugnat tamen eundem effectum, modò pendere ab hac causa, modò ab illa. Passio ab actione non differt, nisi connotato: quatenus illa materialem, hæc efficientem connotat causam: quo pacto benè salvatur eadem ratione concurre causam primam, & secundam. Ex Hypothesi quòd v. g. lumen à Sole productum Sole ipso præsentem, conservetur à DEO solo, tunc poneretur impedimentum, quo minùs accipere influxum à Sole posset,

CONCL. XIV.

De Prioritate
Causæ.

OMnis causa prior natura est suo effectu: quæ naturæ prioritas in inconvertentia ab alio defectibili consistit, sive quòd una res creata existat dependenter ab illa: ita, ut dependens dicatur posteriori naturâ, si simul defectibile sit: independens verò prius, sive defectibile sit, sive non: Hinc omnis mutua prioritas implicat, sive in eodem, sive in diverso genere: Nihil potest seipsum causare, sive quoad primum, sive quoad secundum esse: inter producens & productum, realis est relatio, quæ semper realem supponit distinctionem.

Non modò naturaliter, sed ne de absoluta quidem DEI potentia potest idem, numero eodem modo, tempore & loco existens, à duabus causis totalibus
depen.

dependere effectus; cujus dependentia omnis præsupponit alterius indigentiam ad hoc, ut existat: quæque indigentia per unicam causam adequatam, vel per duas inadæquatas, adequatè expletur: unde agentia similia æqualiter applicata, pro eodem signo, eidem passo non possunt duas formas similes in eadem materia producere, ad quas simul habendas, materia non habet indigentiam; proinde, nec capacitatem. Similiter, non potest eadem causa plures effectus totales simul, & semel intra eandem speciem, vel etiam eandem sæpius causare: ad cuius totalem virtutem terminandam sufficit unicus, sicut huic una causa. Et quamvis plures Sacerdotes formam consecrationis proferentes producerent eundem effectum, ut causæ morales, quæ liberè moverent. DEUM ad producendum Corpus & Sanguinem CHRISTI sub Speciebus? non tamen essent causæ à quibus idem effectus Physicè ex necessitate & indigentia dependeret. Idem nihilominus effectus potest.

CONCLUSIO X 139

est à pluribus causis univocis, albedi-
produci, etiam naturaliter. Omnis ^{EUM} _{intra} suam sphaeram, omnes effectus pō-
sibiles sibi similes habet, se excepta: ad
hunc, vel illum in dividuo determinatur
à causa prima.

CONCL. XV.

De Causa materia-
li & formali.

Materialem sic definit Aris: 2. Physic.
Cap. 28: est id ex quo fit aliquid cum
insit: quibus verbis, si ad *Ly insit* addas
primo, solum definietur causa materialis,
quæ est materia prima; absolutè verò
convenienti cuicumque, quòd causam
materialem exeret, sive illud Ens Spiri-
tuale sit, sive materiale, sive materia sit,
sive forma. *Ly*, ex quo cæteras causas se-
gregat, & privationem, quamvis hæc per
Ly, cum *insit* rejiciatur. Formalis juxta
eundem Philosophum ibi: *Est ratio ipsius*,
quod:

à quo terminativè, non causativè: Imò & naturam, non pro activo præcisè principio sumptam, sed pro passivo tantùm, vel pro activo, & passivo simul. Ly mutatio- nis, significat actionem, seu viam: Ly quietis, accipitur pro termino, qui per actionem ponitur; quo obtento, efficiens ulterius non tendit. Dicitur primùm, ordine executionis, non intentionis, quæ ratione, solus finis est primum.

Efficiens dividitur primò in Principalem, quæ vel adæquat, vel superat in perfectione effectum, & instrumentalem, quæ concurret ad effectum nobiliorem, se, virtutè improporcionata. Omnis proinde causa, quæ vel per effectum à se, tanquam à causa per se productum, conducit tantùm vel disponit aliquid in ordine ad effectum causæ principalis, est causa instrumentalis: vel si per se attingit causæ principalis effectum; id non facit naturali, sed obedienciali virtutè, à Deo elevata; diciturque causa instrumentalis supernaturalis, dicens in rectò rei entita-

gem, in obliquo extraordinarium DEi
concursum. A principali differt Totalis,
quòd hæc ne supernaliter quidem parti-
alem admittat, illa admittere possit.

Dividi itaque efficiens potest, primò in
primam seu Increatam quæ est DEUS,
seu Ens à se, quæ non pendet ab alia, neq;
quoad esse, neq; quoad operari; & in se-
cundâ, quæ quoad utrumq; pēdet ab alia.
Secundò in universalem, quæ est superior
ad aliquas saltem particulares, ad earum
proprios effectus concurrentò; sic DEUS,
Sol, cum homine producent hominem;
& Particularem, quæ certos quosdam ef-
fectus propriæ virtuti respondentem, sola
per se attingit, non cum alijs causis subor-
dinatis: ut Sol lumen. Tertiò in univo-
cam, quæ attingit effectus ejusdem secum
naturæ & speciei, qualis est ignis, respectu
ignis. Et æquivocam, quæ effectum spe-
ciei secum diversæ producit, ut Sol lumen,
Quartò In necessariam, quæ positis om-
nibus ad agendum, non potest non agere:
Et liberam; quæ positis omnibus ad agen-
dum

dum, prærequisitis potest agere, aut non agere: qualia sunt omnia agentia, ex cognitione, & libero arbitrio. Quintò, In Physicam, quæ per suam agendi virtutem, naturalem attingit effectum: & moralem; quæ vel orandò, vel consulendò movet causam Physicam, efficientem ad ponendum effectum; quamobrem illi imputatur ex morali hominum æstimatione effectus. Sextò, In naturalem, quæ ad agendum alium DEI concursum, quàm generalem sibi debitum non requirit; Supernaturalem, quæ cùm in entitate sit ordinis supernaturalis, respicit per se effectus supernaturales, quos cum solo concursu generali, sibi debito potest producere. Ut lumen gloriæ visionem beatificam; Et obedientialem, quæ cùm sit in entitate naturalis, elevatur à DEO ad effectus supernaturales, supra vim propriam ac connaturalem: ut intellectus ad eliciendam visionem beatificam: Actus Fidei, &c. Septimò in partialem, quæ sola Virtutem sufficientem non habet;

bet; & in Totalem, quæ Virtutem adæqua-
tam, & in suo genere sufficientem habet,
ad producendum effectum. Octavò, In-
efficientem per se, quæ per vim sibi pro-
priam attingit effectum, & ex proprio
instituto. Ita Sol per se lumen producit
ignis calorem, sic musicus ut musicus per
se canit, &c. Et efficientem per accidens:
quæ nec vi propria quatenus talis, nec
proprio ex instituto attingit effectum: sic
Aqua calida, per accidens tantum calefa-
cit: Musicus per accidens ædificat, aut
pingit. Efficientium per accidens, alia ex
parte causæ est talis, ut in allatis exem-
plis; quando nimirum effectus non est ex
proprio causæ instituto. Alia est per acci-
dens ex parte effectus, quando effectui,
vel naturali, vel per se intento, alius effe-
ctus adjungitur, qui sit præter agentis in-
stitutionem, aut qui nullam cum illo ha-
beat connexionem: cujusmodi effectus
dicuntur, vel casuales, vel fortuiti; quo-
rum causa est, vel casus, vel fortuna: dif-
feruntq; in eo, quòd effectus fortuiti, sine

tantum ab agentibus intellectualibus : quatenus operantur ex intentione finis, & prævisione. Sic inventio Auri quæ aranti in ordine ad seminandum obvenit, dicitur fortuita, & agricola ille fortunatus: cum autem tegula v. g. pro sua naturali gravitate decidens cadit supra prætereuntis caput, læsio illius dicitur: casualis. Hinc respectu DEI, nihil potest accidere casuale, aut fortuitum: Sicut nihil fieri potest, præter illius provisionem, intentionem, aut permissionem. Ita viris prudentibus, pauca fortuitè contingunt; & parùm prudentis est dicere: Non putabam. Fatum in re, aliud nihil est, quàm dispositio causarum omnium secundarum, in ordine ad suos effectus, prout subest liberæ DEI providentiæ: seu ipsa DEI providentia, prout universum administrat, causas secundas disponens certos ad effectus, necessarios quidem determinandò, liberos autem concursum indifferentem singulis juxta singularum naturam præbendo. **Nono.** In mediatam, quæ non su-

CONCL. XVI. DE VIRT. ACT. 149

Virtute, vel suomet supposito agit, sed mediante alio; Immediatam, quæ vel sua virtute, vel suomet agit supposito. Unde talis causa dicitur, vel immediata, immediatione suppositi, eò, quòd supposita agentis & passi, sint contigua, aut intimè præsentia; vel immediata immediatione Virtutis, eò, quòd Virtus agentis, per actionem, per medium continuatam, transmittatur ad passum distans respectu suppositi agentis; indistans respectu Virtutis ejus; non quòd Virtus principalis saltem agentis sit ab eo distincta entitas, quæ per medium transmittat; sed quòd propter agentis actionem in medio, ad terminum usq; continuatam, etiam in medio & termino censeatur, virtualiter adesse Agens.

CONCL. XVII.

De Virtute activa
causæ creatæ.

Substantiæ creatæ non repugnat activitas, neque ratione perfectionis, cum

Deo conveniat; neque ratione imperfectionis, cum conveniat Accidenti. Imò defacto effectivæ sunt substantiæ, non minus quam passivæ immediatè. Accidentis seu qualitas accidentalis per suam entitatem immediatè producit alia accidentia; calor etiam cum est in aqua, producit alium calorem, quo in casu solus calor per se potest esse causa caloris producti. Accidentis non attingit per se immediatè substantiam; ne quidem per obedientialem potentiam, seu ut supernaturale instrumentum, ad quod requiritur inchoata naturalis potentia; quæ in eo consistit, quòd sit productiva effectus similis illi, ad quem à causa superiore elevatur, non in ratione generica tantum, sed etiam in specifica. Substantia proinde à sola substantiali forma producitur; & ea absente, ejus intuitu, à Deo, ut causa universalis. Accidentia tamen ut instrumenta, & conditiones, sine quibus non, effectivè tantum disponunt. Proinde Philosophus, cum ait *lib. de sensu & sensib.*: Ignem non agere quate-

nus ignem, sed quatenus calidum, non reduplicat rationem formalem agendi, sed conditionem requisitam, & cum ex S. Thoma adferunt substantiam non esse per se operativam, intellige *naturaliter* sine prævia dispositione. Axiomata illa: *Actio est inter contraria*: Item ejusdem est disponere, & formam introducere: intellige, ut *Ly*, *Eiusdem* appellet suppositum, non autem idem principium activum, quòd in eodem supposito utiq; diversum est: *Ly Contraria* sumatur latè, prout etiam Incompossibilia involvit.

CONCL. XVIII.

De Concursu Dei cum causa creata, & determinatione ad individuum effectus.

Creatura, non modò in essendo, sed etiam in operando, sic à Deo immediate

diatè dependet; ut effectum attingere ultimum nequeat, nisi ab eo simul concurrente immediatè procedat: Per quem omnia facta sunt: Et qui operatur omnia in omnibus. Et hoc ratione sui perfectissimi domini, quod in eo consistit; quòd prohibitu possit de omnibus disponere, immediatè producendò, conservandò, destruendò, quod quemadmodum à se abdicare nequit, ita nulli tribuere potest.

In omnibus causis aliquid superfluum, & præterea in Liberis quiddam illis repugnans volunt, quicumque præter concursum DEI simultaneum, actioni causæ secundæ identificatum, desiderant insuper antecedenter, ad actionem causæ secundæ Physicum præcursum, seu prædeterminationem Physicam ex parte DEI, quâ positâ, causa prædeterminetur necessariò, ad hanc specie & numero actionem; ita, ut non possit non ponere actionem in Individuo, & in specie determinatam. Quâ determinatione positâ, sua non constaret voluntati libertas, esto. possit recipere prædeter-

determinationem, ad diversas specie, & numero actiones, quod solum arguit indifferentiam passivam voluntatis, quæ ad libertatem non sufficit. Neque ex tali prædeterminatione infertur necessitas tantum ex suppositione, & in sensu composito quæ libertati non officit: sed antecedens usum libertatis, & necessario inferens Actum. Neq; opus est prædictâ prædeterminatione ut Agens quoad specie, & individuationem effectus determinetur. Ad speciem effectus, causæ secundæ Primam determinant. Cum autem causæ secundæ sint indifferentes ad quamlibet numero actionem ex infinitis possibilibus, imò nec liberæ, inter eas actiones, propter summam omnium in specie convenientiam, discernere possint, secundas determinat prima quò ad individuum: Non autem circumstantiæ Temporis, Loci, &c. quæ tantum extrinsecè, & per accidens concomitantur individuationem, & nullo modo ejus sunt principia: nisi fortè dicere velis CHRISTUM Dominum, si memora-

horâ citius natus fuisset, alium numero hominem nasciturum. Fit autem illa determinatio à Prima causa, sine læsione libertatis causæ secundæ, quatenus applicat suam omnipotentiam causis necessarijs, ad hunc numero effectum tantum: Liberis verò ad hunc, vel illum.

CONCL. XIX.

De Finali & Exem.
plari.

Finis est, cuius gratia aliquid fit: De ratione finis est, tum ut propter se, & suam bonitatem appetatur, tum ut alia appetantur, & fiant propter ipsum. Quare media licet extrinsecam habeant bonitatem, non tamen propter eam, sed propter finis bonitatem appetuntur. Unde & cessante appetitu Finis, cessat mediolorum appetitus: sed non cessante appetitu huius, vel illius medij cessat appetitus finis. Finalem esse verè realem, Physicam causam

dici-

dicimus, & ejus motionem verè realem, esto impropria sit respectu motionis propriæ, seu causæ efficientis. Esto, realiter non existat Finis, & bonitas apparens illi non inest; Sufficit eum existere, & illam inesse secundùm intentionem actualera, vel virtualem: modò Finis ejusq; bonitas secundùm se Reale quid sint. Et licet Finis secundùm executionem, & existentiam realem sit ultimùm, & non amplius principium, sed principij effectus; in intentione tamen, & secundùm existentiam objectivam est Primum, & Principium. Dividitur communiter. 1. in producendum & acquirendum. 2. Finem operis, ad quem scilicet opus ex sua natura ordinatur, & in operantis, quem sibi operans præfigit. 3. In motivum, qui est causa operis, quo ad substantiam ejus; & impulsivum, qui est causa accidentis, vel Modi alicujus in opere, vel circa opus. 4. In objectivum, seu Finem Quo; in quem tanquam in objectam tenditur; & in Formalem seu finem Quo, per quem Finis Qui

5. In ultimum, & non ultimum. 6. In universalem & Particularem. 7. In Finem *Cujus*, id est: *cujus* consequendi gratiâ aliquid fit: & in finem *Cui*, id est: cui Finis *cujus* appetitur? Finis causalitas est ejus bonitas propria, vera, intrinseca, vel re ipsa, vel apparenter, saltè respectu eorum, quæ appetitu elicitu, & non innato tantum in finem feruntur. Hinc convertuntur Finis & Bonum. Virtus cauſandi in actu primo, est bonitas finis, non verò cognitio illius, quæ se habet ut conditio tantum, *sine qua non*, sicut applicatio agētis, & passi in efficiēte causa. Causalitas, seu Finalizatio, est ipsum fieri effectus non prout pendet à causa efficiēte, realiter existente, sed prout pendet à Bonitate Finis alliciente. Bruta, non agunt propriè, propter finem, quæ proportionem medi-orum in ordine ad finem non agnoscunt; sed operantur ex instinctu naturæ, qui nihil aliud est, quam cognitio boni convenientis, vel disconvenientis, cum inclinatione ac determinatione appetitus ad illud profect.

prosequendum, vel fugiendum. Hinc et naturali instinctu Hirundines nidificat, eodem modo apes favos construunt: quòd si non semper eodem modo operetur, id in diversam organorum dispositionem, humorum naturalium, & specierum sensibilibum apparatus refundi potest.

Exemplaris, seu Idæalis causa est forma, quam aliquid imitatur, ex intentione agentis determinantis sibi finem: DEUS omnia operatur secundum Idæas suas: Similiter Angelus & Homo quando liberè & ex consilio, non casu & temere, vel naturali solum actione operatur. Bruta, & res cæteræ animatæ, vel inanimatæ nunquam. Mentalis imago rei, quæ sub operationem, vel consilium cadere non potest, Idæa non est. Causativitas Idææ est imago obiectiva, ut imitabilis est. Causalitas est, ipsa causæ efficientis actio, prout pendet ab illa imagine, eam quodammodo dirigente & determinante. Idæam, quatenus effectum determinat, & illi quasi certam formam dat, ad causam formalem;

quatenus effectum efficientis dirigit, ad Efficientem reducere potes; vel etiam ad Finale: quatenus, cum fine in eo convenit, quod secundum esse intentionale existendo causet.

CONCL. XX.

De corporis naturalis affectionibus.

De Motu.

Dari motum docuit Diogenes, quidam obambulans interrogaretur, quid ageret? Respondit: *Solve Argumenta Zenonis*. Scilicet, negantis dari motum. Definitur à Philosopho Actus entis, in potentia, prout in potentia. Dicitur actus, id est: forma, nempe non illa, quæ est terminus per motum acquisitus, qualis est forma substantialis; sed forma aliqua imperfecta, per modum viæ vel tendentiæ, per quam mobile actualiter tendit. Per
 Ly Entis in potentia, intellige mobile non
 in po-

in potentia ad entitatem suam, cum illa, jam existat: & sic amplius non sit potentia; sed ad entitatem formæ perfectæ acquirendæ, per quam perficiatur. Ly, prout in potentia innuit ad rationem motûs essentialiter requiri, ut subiectum ab intrinseco mobile, instanti immediatè antecedente motum fuerit privatum formâ. Est igitur motus transitus subiecti, à non esse, ad esse formæ in subiecto; qui proinde essentialiter involvit terminos à Quo, & ad Quem, Sine quibus nec esse, nec concipi potest.

CONCL. XXI.

De infinito.

Infinitem est, *Cujus semper est aliquid extra accipere.* Aliud Categorematicum, constans partibus actu & determinatis, seu quòd habet innumeras partes æquales, cuiuslibet finitæ magnitudini, aut multitudi, ita existentes, ut aliquando verum,

fit dicere: Omnes existere, aut extitisse.
 Aliud Syncategorematicum, quòd habet
 partes non tot actu, quin plures in poten-
 tia; hoc est: ut accepta quacunque parte,
 aut partium collectione semper alia atque
 alia, in infinitum acceptibilis superfit.
 Unde Categorematicum absolutè infini-
 nitum est, syncategorematicum absolutè
 finitum, potentiâ infinitum: non quòd ex
 statu existentiaè objectivæ per ullum actû
 transire possit in Categorematicum, sed
 quòd nunquam partium ejus acceptione,
 actuali eo deveniri possit, ut nulla amplius
 sit acceptibilis.

A parte rei de factò, nullum datur infi-
 nitum Categorematicum creatum; Sed
 neq; per potentiam absolutam dabile est.
 Sicuti nulla finitâ additione, vel detracti-
 one, potest fieri infinitum ex finito, vel ex
 infinito finitum: aut infinitum habere
 terminos, figuram, partem primam, vel ul-
 timam; par, vel impar, aut medium. Si
 daretur corpus infinitum extensivè neces-
 sario

latio occuparet omnem locum; moveri
 non posset, adeòque non esset corpus na-
 turale, si daretur processus in infinitum,
 quod causas subordinatas & actu existen-
 tes, non daretur prima causa, seu primum
 movens. Denique, si daretur infinitum;
 pertransiri, vel ab alio infinito superari,
 seu esse illo non posset minus: nihil addi
 posset in eo genere, in quo est infinitum:
 Infinitum Angelorum, contineret quic-
 quid in eo genere est possibile: nõ possent
 esse duo simpliciter infinita, saltem in eo-
 dem genere v. g. in Angelis; ens simplici-
 ter infinitum deberet esse indivisibile; ni-
 hil posset illi addi, vel detrahi; proinde
 ratio infiniti simpliciter non potest con-
 venire, nisi Deo. Unde etiam consequens
 est, nec omnia distributivè possible, esse
 possible collectivè; nec Deum habere
 ullum potentia suæ objectum, nisi infini-
 tum Syncategorematicè; nec possibile
 creaturas quas cognoscit actu, esse infini-
 tas, sed tantum in infinitum finitas; &c.

nullam posse creari qualitatem infinite perfectam, seu intensiōis infinitæ: multo minùs creaturam infinite perfectam secundum essentiam, aut tam perfectæ naturæ quâ perfectior creari à Deo non possit consequenter creaturam omnium absolute perfectissimam, numerum omnium maximum, quantitatem omnium maximam: collectionem creaturarum omnium possibilium, esse impossibilem.

CONCL. XXII.

De Quantitate & Continuo.

Quantitas *malis* est accidens realiter distinctum à substantia: non est subiectum aliorum accidentium: effectus formalis ejus non est tribuere extensio-
nem *enitativam* partium in ordine

ad le,

ad se, quæ aliud non est, quam alicujus ex partibus compositi, ipsamet partium distinctio, per proprias suas entitates; neq; *Localem* sive in ordine ad locum; sed est tribuere extensionem partium in ordine ad se cum exigentia impenetrabilitatis; ad quam consequuntur reliquæ proprietates, physica divisibilitas, mensurabilitas sive activa, sive passiva. Quantitas *molis* omnis & sola est continua, permanens, non discreta, nec successiva. Continuum in genere, prout est quiddam unum ex partibus in infinitum divisibilibus; sic definit Philosophus: *Quantum*, inquit, est (nempe continuum, non discretum) quod est divisibile in ea, quæ insunt, quorum utrumq; vel unumquodq; unum quid, & hoc aliquid aptum est esse. Ubi: *ly* aptum est esse unum quid, & hoc aliquid, innuit Partem, quamdiu inest Toti, tantum esse partem, & ens incompletum, & aptitudine seu potentia tantum Totum, & simpliciter unum quid & hoc aliquid, quibus vocibus significatur ens completum: cum autem ex-
tra

tra illud est, jam fieri totum & ens completum: adeoque per ampliationem tantum esse partem.

Partes continui aliæ sunt *Æquales* seu *Aliquotæ*, eo quod repetitæ aliquoties, exhauriant totum: aliæ *proportionales*, seu *inæquales*, *communicantes inclusæ* &c. Hæ ab illis adæquatè reipsâ non distinguuntur, sed inadæquatè, utpote earum medietates, & medietatum medietates & sic in infinitum. In partibus proportionalibus continui proinde nulla est prima vel ultima intrinsecè & positivè, hoc est, ut prior vel ulterior dari non possit in ea; non post eam, vel ante eam, quam primam vel ultimam assignaveris; quod est esse primam & ultimam extrinsecè & negativè. Supponit hæc definitio, continuum non componi ex *indivisibilibus*, quorum unum additum alteri non facit majus, nec extensum; nec elephantem majorem muscâ, nec Aquilam velociorem testudine, nec unum circulum majorem altero &c. facit præterea non omnem
lineam

lineam dividi in partes æquales posse: diagonalem in quadrato esse æqualem lateri: diametrum æqualem Semicirculo: basim trianguli duobus alijs simul lateribus æqualem &c. Vel saltem debet punctum inflari virtualiter quo ad spatium in infinitum divisibile; quod est difficultatem non solve, sed transferre ad spatij divisibilitatem in partes semper divisibiles. Quo admisso dolium ingens poterit impleri uno indivisibili vini, sicque exhauriri in instanti, non autem per partes. Item fieri Vestis ex unico panni indivisibili: unde aliquis rufus contra ictus ensium, & tormentorum foret &c. quæ sunt per se absurda.

Partes in continuo distinctionem actu realem habent: non ideo tamen faciunt numerum actu, ad quem requiritur divisio seu discretio ab invicem, de qua intelligendū est Philosophus cum dicit in continuo non dari plura actu, sed solum potentiā: proinde partes in continuo non sunt actu infinitæ, sed in infinitum finitæ:

nec extensionem faciunt infinitam; aut
 quæ non possit à mobili decurri per spa-
 tium temporis finiti &c.

CONCL. XXIII.

De Loco.

Locus est Superficies prima corporis
 continentis immobilis: qui proinde
 non solum continere debet locatum,
 veluti vas aquam, aut vestis hominem, quæ
 transferri alio possunt, unâ cum locato,
 sed debet esse immobilis, hoc est eandem
 servet distantiam à centro universi. & alijs
 mundi partibus sive existentibus sive pos-
 sibilibus. Hinc tamen si totum inter Cas-
 soviam & Tyrnaviam tolleretur spatium
 in Loco tamen sum; præterea licet nihil
 in mundo sit immobile quo ad entitatem,
 est tamen immobile quoad modum, seu

fer.

formalitate distantiae, vel indistantiae. Qui æqualiter distat à centro mundi, vel verticalis puncto Zenith & Nadir, potest mutare locum, licet non mutet distantiam ad centrum mundi, vel puncta verticalis. Locus extrinsecus semper est discontinuus à locato: hinc quæ insunt continuo, non ei insunt veluti loco, sed veluti Toti in Loco. Nec Sanguis Christi sub speciebus Vini est in Loco respectu specierum, sed respectu calicis: Cælum Empyreum non est in Loco extrinseco, secundum superficiem convexam &c.

Spatium imaginarium non est ens negativum, sive non spatium, quod nobis instar alicujus Capacitatis sive spatij realis Cœlis undique ac in infinitum circumfusi imaginamur. Sed est possibilem corporum possibilis quædam extensio in ordine ad se; quæ cum non sit à parte rei, est objective tantum in intellectu, sicut corpora possibilis. Unde sicut res possibilis sunt ab æterno, ita spatium imaginarium. Existere proinde Deum in spatij imaginarijs

rijs est, non quasi alicui rei extra mundum
 coëxistat formaliter, sed quod per suam
 immensitatem virtualiter æquivalet om-
 nibus ubicationibus possibilibus, &
 sic quasi virtualiter correspondeat illis;
 formaliter verò, si producantur. Ita
 Deus præsens fit loco, in quo ante non
 erat per positionem loci: Sicut denomi-
 natur formaliter creator, positâ producti-
 one creaturæ. *Vbi* seu Locus intrinsecus,
 non est modus realiter distinctus, rei loca-
 tæ adveniens, per quem formaliter deter-
 minetur & constituatur in tali loco. Hoc
 ipso præcisè quod res alicui loco seu spatio
 ambienti coëxistat, intelligitur esse loca-
 ta, seu esse hic, & non alibi, quemadmo-
 dum, ut ait Aristoteles, veste inductâ cor-
 pori, hoc ipso censetur vestitum. Proinde
 res in loco formaliter constituitur, per
 ipsius coexistentiam ad talem locum: ad
 quam effectivè seu causaliter determina-
 tur, vel per ipsius rei creationem, aut ge-
 nerationem, in tali loco, vel per motum
 localem seu positionem in eo loco. Duo-
 bus

CONCL. XXIII. DE REPL. &c. 165

bus modis res esse in loco potest: Primò *circumscriptivè*, quando scilicet res ita spatio continetur, ut illi divisibiliter co-existat, & commensuretur; id est cum tota est in toto, & pars in parte loci, quod solum rei localiter extensæ convenit. Secundo *definitivè*, res in loco dicitur quando tota est in toto, & tota in qualibet parte loci; quod est existere in loco indivisibiliter, & incommensurabiliter; quod rebus spiritualibus, aut etiam corpori non extenso localiter, convenit; quem statum habet corpus Christi Domini positum sub speciebus V. Eucharistiæ.

CONCL. XXIV.

De Replicatione &
Penetratione.

Replicatio est existentia unius rei in pluribus locis: cui opponitur *Penetratio*, quæ est existentia plurium re-

rum in eodem loco. Certum autem est, naturaliter nec duo corpora unum locum, nec unum corpus duo loca occupare simul posse; hoc propter corporis finitæ limitationem; illud propter quantitatis exigentiam. Quin autem supernaturaliter unum idemque corpus, non solum definitivè, verùm etiam circumscriptivè esse possit in duobus locis adæquatis, nulla est implicantia, aut ratio negandi. Sic habemus ex sacris literis Christum Dominum, cænaculum fuisse ingressum januis clausis, sic prodijisse virginali ex utero, & clauso è sepulchro, & in eo positum est subtilitatis donum, quo Beatorum prædita sunt corpora. Sic idem Christus Dominus in Cælo existens apparuit nihilominus S. Paulo Damascum proficiscenti, adeoque tunc simul erat in duobus locis.

Replicato corpore non replicantur accidentia dependentia à Loco, item à causa vel objecto extrinseco. Non dependentia verò per naturalem quandam concomitantiam & sequelam ordinariè repli-

plicantur; licet contrarium extraordinarie fieri possit. Linguam Ungaricam audiens Cassoviæ Franciscus, eam Patakini non audiet, licet utrobique existens eam calleat; quod si eandem audiret, daretur actio in distans, cujus causa sit Cassoviæ, effectus Patakini, nullâ actione continuatâ per medium. Sed superest quæstio; cur res non possit esse in duobus temporibus simul, sicut in duobus locis? causam damus: quòd simul existere non possint, nec permanere diversa tempora; possint verò permanere diversa loca.

Ex prædictis varia deducuntur. 1. Corpus sic replicatum esse virtualiter seu æquivalenter multiplex, etsi formaliter sit unum & idem: consequenter rem replicatam tot sibi similibus æquivalere, quoties replicatur. 2. Guttam replicatam, ita ut flumen æquet, posse ferre navigia, latè regiones inundare, obvia quæque mergere. 3. Panem sæpius replicatum posse exercitui pascendo sufficere. 4. Granum papaveris replicatum montem Æthiæ

majo-

majorem effecturum. 5. Ex uno homine
 multoties replicato fieri posse exercitum :
 imò ex uno milite duos exercitus, qui si
 congregiantur, idem miles hic vincere,
 ibi vinci, hic vivere ibi occidi poterit :
 animis concidente uno homine decies
 millies ad instar exercitûs replicato, to-
 tum ruiturum exercitum. 6. Idem move-
 ri contrarijs motibus : idemque sibi ipsi,
 tum ex oriente, tum ex occidente occur-
 rere : posse in uno loco quiescere in alio
 moveri ; corpus palmare posse occupare
 mille palmos loci, & adhuc fore æquale
 suo loco palmari adæquato. 7. Conse-
 quentiam illam Mat. Ult: *non est hic sur-
 rexerit enim* : optimam esse de naturali, non
 de absoluta potentia loquendo, qua ni-
 mirum poterat esse ibi, & alibi simul. 7.
 Si Christus tempore passionis fuisset sub
 consecratis speciebus, quatenus sub illis
 existebat, non fuisse flagellandum, cruci-
 figendum, nec dolorem sensurum, nec
 moriturum. Eum verò, qui tempore
 passionis consecrâset panem & vinum
 sub

Sub hujus speciebus positurum fuisse solum Christi sanguinem, sub illius, Corpus tantum.

Cùm autem cantharus cineribus plenus tantundem bibit aquæ, quantum cineribus vacuus, ne existimes dari hic naturaliter corporum duorum penetrationem: multò minùs cum Scyphus aqua, vel vino plenus plurimum aureorum devorat, sine liquoris effusione &c. Supernaturalis verò corporum penetratio non impediret, quin potiùs juvaret, tam ad agendum, quàm patiendum, sive inter se, sive ad extra. Unde sequitur gallinam à vulpe, si invicem penetrentur, minimè tantam fore; &c.

CONCL. XXV.

De Vacuo.

Vacuum definitur ab Arist. *locus carens corpore.* Subintelligunt Interpretes, *opertus tamen repleri.* Loquitur autem Philosophus

H

Ioseph

losophus non de vacuo Rustico, vel Cau-
 ponario, canthari, vitri, bursæ &c. quæ
 semper physicè plena sunt, neque de spa-
 tio imaginario extra cælos, quod nulla su-
 perficie Corporis continentis includitur:
 Naturaliter dari ullâ vi creatâ, non potest.
 Cur autem Natura tantopere horreat
 vacuum, in causa est Conservatio Univer-
 si, quæ consistere non potest sine ordine,
 unione, contiguitate, ita ut nullum va-
 cuum intercedat. Vacuo unius digiti
 admisso, cessaret superiorum corporum
 in hæc inferiora influxus, & actio. Dum
 metu vacui Levia deorsum, gravia sursum
 sequuntur ductum, se, corpusque quod
 proximè contingunt trahentis, faciunt
 id peculiari vi resistitiva, per quam in pe-
 riculo vacui ita cohærent, ac si congluti-
 nata, & unum quid essent. Hinc in tra-
 henda aqua per tubum à trahente magna
 sentitur difficultas, non quia trahitur bac-
 cillus tantùm, sed etiam aqua contigua,
 ut succedat in locum baccilli. Nihil re-
 pugnat fieri à Deo vacuum v. g. conser-
 vare

vare cælum & terram, annihilatis corporibus intermedijs: neque etiam ab homine, vel Angelo per vim supernaturalem, fieri aliquod vacuum repugnat. Quod si daretur in eo vivere quis non posset: neque ibi videretur, aut audiretur quidem; fax accensa nullum ex se lumen diffunderet, quin etiam quamvis ex pleno in vacuum tormenta exploderentur, ipsū tamen vacuum emissi globi nequaquam pervadarent; consisterentque ad extremas partes pleni. Naturaliter tamen in vacuo fieri motus posset, si novi vacui periculum absit, ad Motum requisita adsint; sic ab Angelo posset lapis ab uno extremo ad alterum, si neutrum prius attigerit, transportari, imò ab homine manus in vacuo existens girari: tormentum tamen bellicum in vacuo explodi non posset, nec ab homine os aperiri, vox formari, manus complicatæ explicari, pedes à pavimento tolli, lapis proijci, quod posterius posset Angelus, sicut & eo sustentante, ambulare homo.

CONCL. XXVI.

De Tempore.

Tempus est numerus, seu mensura motus, secundum prius, & posterius; id est, numerus non actualis & discretus, pro ut continuo opponitur, sed potentialis, qui scilicet mensurabilis sit, & juxta quem alia, quoad suam durationem mensurari possint. Ac proinde tempus est quantitas quaedam successiva, cujus partes non existant, nisi in fluxu continuo, præteritæ, præsentis, & futuræ. Aliud est tempus extrinsecum, scilicet mensura motus successivi, juxta quem alia rerum durationes mensurantur; qui si realis, reale; si possibilis, tempus dicitur imaginarium. Aliud intrinsecum, ipsa scilicet rei duratio, seu cœxistentia ad tempus extrinsecum, quæ est ratio formalis, per quam res est nunc, tunc, semper &c. Indistincta ab existentia rei durante in Reo, & temporis extrinseci realis, vel imaginarij

DE TEMP. CONCL. XXVII. 11
gularij in obliquo. Res proinde dura
est subjectum denominationis respectu
durationis, sicut entitas filij respectu fili-
tionis.

CONCL. XXVII.
De Inceptione &
& desitione.

Initium durationis Inceptio, finis des-
tio dicitur. Duo autem sunt modi, quibus
res incipiunt & desinunt; *intrinsicè*
scilicet & *extrinsicè*. Ac primo quidem
omnes res successivæ ut motus, tempus
&c. incipiunt extrinsicè, seu negativè per
ultimum suum non esse; quatenus verum
est dicere: *nunc ultimum non est v. g. motus,
aut tempus, sed immediate postea erit*: Et des-
sunt etiam extrinsicè, per primum suum
non esse; quatenus verum est dicere: *nunc
primo non est v. g. motus aut tempus, im-
mediate antea erat*. Entia verò perma-
nentia, & quæcumque Totum esse suum
habent

174 DE INC. & DESIT. t CONCL. XXVIII.
habent simul, incipium intrinsecè, per
primum suum esse, & desinunt quoque
intrinsecè, per ultimum suum esse; ita ut
verè dixeris: *nunc primò res est, immediatè
ante non erat; item: ultimò res est, imme-
diatè post non erit.* Dici etiam posset, quod
res permanens desinat extrinsecè: cum
una mutatio instantanea succedit alteri
immediatè; quomodo in generatione
substantiali dicimus: *primum non esse pri-
vationis, est primum esse formæ genitæ.*

CONCL. XXVIII.
De Mundo.

Fuit quidem liberum Deo, creare
mundum prius & prius in infinitum:
nulla tamen permanens res creata potuit
existere ab æterno, multo minus successi-
va; ut motus & tempus. Quæ essentiali-
ter dicunt prius & posterius, quæ ab æter-
no esse non possunt: In principio itaque
creavit Deus Cælum & Terram, hoc est,

ut

ut loquitur Cone. Lateran. utramque de nihilo condidit creaturam, Angelicam & Mundanam, sive spirituales & corporeas: nempe Cælum Empyreum, & reliquos, Ætherem, Aërem: item Aquam & Terram, atque in his materiam omnem. Nam hæc omnia Cæli & Terræ nomine veniunt. Atque ita *qui vivit in æterno creavit omnia simul* (nempe quæ propriè creari dicuntur) exceptâ animâ rationali. Et sic Tempus incepit, atque adeo *antequam* inciperet non erat. *Ly ante* significat tempus non quod extitit, sed imaginarium sicut cum dicimus: *extra Mundum* nihil esse: *ly extra* significat spatium imaginarium. Hinc Deus non expectavit ab æterno tempore infinito creationem mundi, cum non esset tempus, quò expectaret. Sol ex hypothese impossibili, si esset ab æterno: produceret lumen æternum, sicut si chymæra esset animal, esset vivens &c. Eternitas proinde simpliciter dicta est attributum DEI proprium, sicut infinitas, creaturis incommunicabile: quamobrem

in causa efficiente creata sufficit prioritas naturæ ad effectum; at in increata necessaria est prioritas æternitatis, pro qua non sit possibilis ullus effectus.

At quo anni tempore **Mundus** est productus? **Ex Concilio Palæstino** patet productum in **Æquinoctio** verno. Nec maturi fructus in **Paradyso** probant **Autumnum**, sicut nec vestes pellicææ **protoplastorum Hyemem**. Certum autem est diem conditi orbis fuisse **Dominicum** de quo dicitur: *Factum est vespere, & mane dies unus*: quem proinde præcessit nox, seu primæ mundi tenebræ super faciem **Abyssi** horarum 12. **Initium** igitur diei primæ mundi fuit in oriente **Æquinoctiali** **Palestinæ** hora 6. quo tempore **Cassovia** in **Ungaria** adhuc erant tenebræ una hora & m. 40. **Quamdiu** autem jam duraverit **Mundus**, aut quæ illius sit ætas, non omninò compertum est. **Recentiores Chronologi**, qui rem accuratiùs discusserunt, **durationem** **Mundi** ad **Christi** **natalem** usque, **annorum Solarium** circiter

DE MUNDO. CONCL. XXIX. 177

4000. censent, quibus si annos à Christo nato 1665. addideris totam mundi ætatem deprehendes annorum 5665. Cæterùm fide nobis constat defacto unum esse Mundum; de quo dicitur Gen. 1. vidit Deus ~~cuncta~~ quæ fecerat: eumque perfectum, cui nihil desit ad finem suum naturalem, qui est gloriæ divinæ manifestatio. Atque ideo est figuræ rotundæ, utpote omnium perfectissimæ, adeoque capacissimæ, consequenter ad finem intrinsecum mundi, qui est ut omnia contineat in se aptissimæ.

CONCL. XXIX.

De Cælo.

INter illa sublimia Mundi corpora Philosopho primum se offert Cælum Sydereum, quod esse corpus compositum ex materia ejusdem speciei cum sublunariibus, adeoque alterationibus subjectum & corruptibile esse, certius est: imò nihil ali-

liud esse quàm Ætherem seu Ignem elementarem, adeoque liquidum seu fluidum in quo Astra omnia fluitant, velut in mari pisces, in aëre aves. Quodnam autem Cælum, aut unde dicitur Firmamentum? Alij hanc denominationem soli Sydereo tribuunt, alij Aereo: nos utrique. De Sydereo nemo litem movet. Aereo nomen Firmamenti non repugnat, quasi hoc videatur propriè significare corpus solidum densum durum ad instar crySTALLI; cum vox Hebræa Rakiah, vel tantum significet extensionem, expansionem, aut effusionem, quæ in Aëre propriissimè reperitur; vel certè sit vox ambigua, quæ utramque significationem recipiat.

Ergo & Aquæ super cælestes dici possunt Aquæ nubium; juxta illud: Fiat Firmamentum in medio Aquarum. Non ergo Cæli moventur, nisi eo modo, quo aër concitatur, cum in eo aves volitant. Ergo Astra sunt quæ videmus ab Oriente in Occidentem vergere. Astra igitur non moventur motu duplici, Raptus & Proprio.

CONCL. XXX.

prio. Sed unico, ab ortu ad occasum, tantillum versus Septentrionem, vel Austrum quotidie deflectente, adeoque spirali, idque ab extrinsecis motricibus Intelligentijs, seu Angelis, qui portant orbem orbem Job. 9.

Verisimilius itaq; est, & Scripturæ conformius, plures quàm tres Cælos distinguere non esse necesse: Aëreum scilicet, Sydereum & Empyreum.

CONCL. XXX.

De Astris.

PER Astra seu Stellæ nihil aliud intelligimus, quàm densiora quædam ac lucidiora in Cælo corpora, quorum munus sit discriminare tempora, & varios causare effectus. De his quo ad materiam eadem est ratio, quæ de cælo; quoad formam alij astra faciunt ejusdem speciei cum Cælo; ut proinde nihil aliud sint, quàm densiores sui Cæli partes: sed opo-

positum videtur verius, nimirum Astrum
tam à Cælo, quàm inter se, si non omnia
pleraque certè essentiali specie differre
ob Accidentia, & Virtutes agendi longè
diversissimas, dum alia exsiccant, alia hu-
mectant, alia maris æstum concitant, alia
magneticas Acus ad se convertunt: nim-
bus Orion, ventosæ Hyades, pluvix Ple-
jades &c.

Generalissima divisio syderum est, in
Fixa, & Errantia. Inter fixa numeratur
Galaxia, seu Via lactea, quæ Tubi optici
beneficio observata est nihil aliud esse,
quàm infinitarum propè stellularum con-
geries, quæ propter suam parvitatem libe-
ro oculo conspici non possunt, sed confu-
sum vel Albicans lumen apparent. Sed
& aliorum numerus astrorum pene est in-
numerabilis juxta illud: *Numerus stellarum*
est potius. Astronomi tamen absque Te-
lescopio 1022. numerent stellas fixas, ab-
solutè tamen plurimum latet stellarum, in
æra firmamenti expansum, multitudo, cen-
pitæ in maris profundo, quarum plurimas

ope Telescopij deprehenduntur, plures & terra videri non possunt.

Dubitat hie quibusnam stellis annu-
merandæ sint illæ novæ, & inusitatæ,
quarum 1. teste Plin. deprehensa est ab
Hypparcho 125. annis ante Christum na-
tum. 2. tempore Adriani Imperatoris. 3.
Ætate Othonis Primi. 4. Anno 1264. 5.
Anno 1542. 6. Anno 1572. omnes quatuor
in Cassiopea. 7. in pectore Cygni, quæ ab
anno 1600. usque ad 20. duravit. 8. in Ser-
pentario Anno 1604. 9. denique tamen
si non totaliter nova videatur, tamen ad
liquid habuit novitatis, dum nimirum ea,
quæ est septima Plejadum, ante excidium
Trojæ, cæteris lucidior apparuisse dicitur.
Probabilius videtur eas non inter fixas, sed
Erraticas numerandas, oriri que ex con-
cursu plurium Errantium, propter suam
parvitate seorsim inaspectabilium, ex
quarum deinde varia digressione, rursus
illæ novæ stellæ aut omninò dispareant,
aut in sua magnitudine paulatim decre-
cant.

Dubitat^{ur} II. An etiam Cometa sit inter sidera numerandus, an verò tantum sit accensa quædam exhalatio pinguior infra Lunam existens. Dicimus Cometas cælestes (quales plerosque fuisse, non modo suadet communis Recentiorum Astronomorum consensus, & veterum plurimorum authoritas, sed etiam Ratio ipsa Parallaxis evincit) nihil aliud videri, quàm plurium stellarum in regione Planetaria volitantium congeriem, quæ seorsim conspici nequeant: si tamen plures confluant, apparebit Cometa, si diffluant, disparebit. Constans verò est sententia caudatum illorum s^{yr}ma oriri, ex transfusione radiorum solarium: unde caudam suam in aver^sam à Sole partem vibrare animadversⁱ sunt.

Quanta sit magnitudo stellarum sciri non potest, cum non omnes in eadem sint Firmamenti superficie, nec eandem à terra habeant distantiam, de qua, sicut & de crassitie Firmamenti non constat. Probabile tamen est infimam stellam fixam, à

centro terræ 14000. semidiametris terræ
 distare, & stellam primæ magnitudinis
 terram continere 100. vel 90. circiter.
 Verò simile etiam est, omnes stellas Fir-
 mamenti, in peculiaribus sibi circulis, non
 secus ac Planetas volvi, insensibilibus ta-
 men, ob distantiam excessivam; quo fit ut
 neque situm, neque distantiam mutare
 videantur.

Celeritas Motus cælestis est admiranda
 maximè in stellis Fixis: quarum distantiã
 à terra, si cum Recentiorum communi
 supponamus esse 14000. semid. terræ, tunc
 quælibet in Æquatore constituta singulis
 horis conficiet 3152000. mill. germ. nume-
 rando pro mill. germ. 4000. passus, seu 4.
 mill. Ital. Et si teste Cardano, in Homi-
 ne temperatæ naturæ, quater mille ictus
 pulsantis Arteriæ, unam horam circiter
 complent; in quolibet pulsûs ictu, sive
 in momento quasi, aut tempore prorsus
 insensibili, talis stella 788. mill. german.
 conficit. Sol verò singulis horis conficit
 plusquam undecies centena millia millia-

rium; adeoque longè plus, quàm globus æneus tormento excussus, quinque millibus horarum perficeret.

Quatuor communiter motus observantur in Astris; primus est *diurnus* ab ortu in occasum. Secundus *proprius* ab occasu in ortum, seu potius à partibus occidentalibus ad orientales, apparenter magis, quàm verè retrogradus. Tertius motus *tropidationis*, seu librationis primæ à Septentrione ad Austrum & è contra, per spatium 24. minutorum. Quartus motus librationis secundæ, ab Oriente in Occidentem, & è contra per modicum intervallum. Sed omnes quatuor per motum unicum, sed mixtum, & certo modo spiralem singulis planetis, & stellis fixis, in Æ & Cometis (quod in hujus anni Cometa observatum fuit) convenientem, secundùm varias rationes formales spectatum explicari potest. I. in quantum est gyratio Astri diurna circa Terram. II. in quantum ista gyratio spiralis intra certum tempus ita attemperatur, ut alium quendam

CIRCUS

circulum designet circa Solem, aut aliud centrum, quem circulum, si Planeta, aut alia quælibet stella integrum absolverit, propriam suam periodum, ac Revolutionem absolvisse dicetur. Et in hoc sensu receptus jam & communis Magnorum Astronomorum consensus habet, Planetas circa Solem, tanquam centrum moveri. III. in quantum hæ spiræ necessariò ab Equatore, vel Ecliptica plus minusve recedunt in Austrum vel Boream: & hoc modo consideratus dicetur Motus Trepidationis &c.

Ex observato Astrorum motu, eorundem à Terra distantiam Maximam & Minimam Recentiores hanc assignant.

☾	Maxima. 61. Minima 52.	} Semidiam Terræ, quæ lis semidi- ameter ha- bet 860
☉	Maxima. 1183. Minima. 1104.	
♃	Maxima. 1604. Minima. 796.	
♄	Maxima 2430. Minima. 136.	

♂ Maxima 3100. Min. 402.	} Semidiam. Terra, qua lis Semidia- meter ha- bet 860. mill. germ.
juxta alios 729.	
♄ Max: 7459. Minima.	} mill. germ.
4545.	
♁ Max. 12332. Min. 8768.	} mill. germ.
Fixarum distantia 14000.	

Ex quibus sequitur: Planetas in Apogæo (Arabes vocant Augem, latini summam Absidem) hoc est, in puncto sui circuli à Terra remotissimo constitutos, hunc ordinem servare, ut primum seu infimum locum habeat Luna, sequatur Sol, Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus. In Perigeo verò, seu puncto sui circuli Terræ proximo (quod Arabes oppositum Augis, latini imam Absidem appellant) hoc ordine locari: ut Luna itidem sit infima, deinde Venus, Mars, Mercurius, Sol, Jupiter, Saturnus.

Habitâ distantia Syderis, facile inno-
rescit ejusdem Magnitudo; si nimirum
per Radium vel aliter observetur illius
diameter. Sic si diameter v. g. Cometa
sit mill. germ. 175. Diameter autem Cir-
culi

Oculi ad Peripheriam proximè se habeat ut
 7. ad 22. colligitur inde magnitudo seu
 ambitus Cometæ 500. mill. germ. minor
 Terrâ nongenties & quinquagies, Lunâ ve-
 rò bis & vicies, eò quòd Lunæ diameter.
 495. Terræ autem 1720. milliaria conti-
 neat.

Hinc Magnitudo Syderum juxta pro-
 babilior est hæc: ut nimirum quatuor
 Planetæ sint ipsâ Terrâ minores. Luna 40.
 Mercurius 19. Venus 6. Mars 13. (quamvis
 de hoc alij aliter) Reliqui tres sint ipsâ
 Terrâ majores Sol 140. Jupiter 14. Satur-
 nus 22. Ad Fixa quod attinet, ea quæ sunt
 primæ Classis seu Magnitudinis v. g. in
 Zodiaco, Oculus Tauri, Cor Leonis, spica
 Virginis &c. Sunt Terrâ majores 70. se-
 cundæ 28. Tertiæ 11. Quartæ 3 & med. quin-
 tæ 1. & med. Sextæ classis 1.

Figuram Sphæricam Astris inesse pro-
 bat ubique & ab omnibus sive libero ocu-
 lo, sive Tubo per intromissionem specie-
 rum, constans figura circularis, quæ à sola
 Sphæra ubique in oculum incurrente pro-
 jicitur;

picitur, ut optici demonſtrant. Rectè autem à plerique Sol appellatur Fons Lucis, cui non tantum Planetae, ſed etiam Fixae, Lunam omnem acceptam referre debent. Probabilius præterea videtur omnes globos caeleſtes, mixtos ex humido & ſolido quatuor elementorum eſſe: v. g. ſolem ex igne liquido, & terreo ſolido. Lunam ex Aquea & terreſtri ſubſtantia &c. adeoque præter primas qualitates, etiam ſecondas, levitatem, gravitatem, mollitiem, duritiem, rarefactionem condenſationem in globis caeleſtibus dari: ex quibus ſuo modo, ipsis conformes meteorologicae impreſſiones neceſſariò conſequentur. Ex his conſequens eſt Solis & aſtro-rum corpora eſſe heterogenea: ſicut globus Terraqueus: proinde calefacere & frigefacere, exſiccare humectare, ac ſecondùm diverſas partes diverſas habere influentias: ſicut Magnes, cujus vis attractiva ferri potiffimum in polis eſt, in reliquis partibus tantò remiſſior, quanto à polis remotior. Cum itaque corpus ſo-

lare v. g. profundissimum sit, ejusque semidiameter ad 10. millia horariarum leucarum excurrat, interiorem totius compagis structuram alijs & alijs corporibus, qualitatibusque imbutam esse necesse est. Hinc probabile est maculas Lunæ seu partes minùs illustres esse aqueas, magis verò illustratas terreas, sic etiã cum ex altissimis montibus Terra & Aqua conspiciuntur, sole lucente, hæc minùs, illa magis illustrior apparet: dum partes rariore, propter transparentiam lumen solis admittunt quidem, sed non sistunt. Sic in albo pariete foramina & fenestellas obscurius illuminantur. Idem de maculis solaribus dici potest, quòd sint Solis quædam partes minùs lucescentes, quàm aliæ, quæ cum minimùm lucent videntur nigricare; cum lucent mediocriter videntur rubere, cum demum lucent maximè, candidare videntur. Sed cur eadem partes ab initio parum lucent, dein mediocriter, demum æqualiter ac aliæ partes globi solaris? fortè quis mutantur secundum

dum raritatem & densitatem. Hinc etiam una aliquando resolvitur in plures, & plures subinde coalescunt in unam majorem &c.

Si unus idemque est motus syderis, cur non unus diversis partibus diei vel anni causatur effectus? an quia cum alia & alia applicentur inferioribus sydera, quæ diversas habent influentias, alium & alium ad inferiora situm acquirit sydus & pro subjecti cujusvis natura, diversos effectus producit in diversis mundi climatibus alios & alios? Hinc non idem stasis temporibus, tempestatum tenor: hinc æstates frigidae, hyemes calidae &c. Hinc astra in conjunctione & oppositione plus possunt; cum nullæ sunt aspectuum configurationes, maximè quietum aërem experimur, in quadrato medioeriter malum, in trino & sextili magis benignum. At unde iisdem annis morbi? an dicendum altissimum Planetarum Saturnum iisdem facere intra 7. annos, quod Luna intra 7. dies: adeoque sicut illa per hebdomadas,

madas, novaeque quadraturas, mutat tempora, ciet ventos, pluvias, tempestates, morbos; ita Saturnus, naturâ maleficus, cum per septennia ferè quartam sui cursus partem conficit, morbos parit, cum præsertim cardines figuræ nativitatis premit, aut in Ascendente existens, aut illi oppositus, aut quadratus? observatum enim est annis Climactericis, Saturno sic stante, multos aut mortuos, aut vehementer agrotasse.

Et vero similis est, Climactericos ad superstitionem numerorum nõ pertinere, sed ad naturam, DEI imperio, ubique numerosè agentem. Sic dies naturalis 24. horis conficitur: æstus marini tardius quotidie tribus horæ quadrantibus, cum tribus minutis redeunt, febris statis dierum numeris recurrunt &c.

Astrologia proinde in rerum natura est, sed Astrologus nullus invenitur, qui certis temporum momentis, citatas assignet pluvias, grandines, & tonitrua. Magnum est, si paratas in hæc dispositiones pro-

192 DE ASTRIS. CONCL. XXX. .
prævideat, & si prævisa sequantur sæpiti,
multum est. Multo minus habent soli-
ditatis Judicarij circa actiones futuras ab
humana voluntate dependentes, belli
eventus, &c. quarum nulla est ab astris
dependentia, nisi indirectè, in quantum
temperamentum hominis, à stellarum
influxu dependet, temperamentum sequi-
tur propensio, propensionem commu-
niter operatio, liberè tamen.

CONCL. XXXI.

De Mundo Ele- mentari.

Mundus præter cælestem, Elementari
quoque regione constat; quæ à cen-
tro terræ ad concavum Lunæ quinquaginta
duabus semidiamentris terræ constat.
Elementum definitur: est corpus simplex,
cu quo

in quo sunt alia: seu, in quod alia resolvuntur, ipsum autem non resolvitur in alia simpliciora corpora. Dicitur *corpus simplex* respectivè ad Mixtum, quod componitur ex Elementis: esto sit compositum ex materia & forma, non secus ac ipsa mixta ac proinde corruptibile, invicem transmutabile &c.

Quatuor sunt Elementa: Terra, Aqua, Aër, Ignis; in quæ omnia Mixta resolvuntur: e. g. animal in partes terreas solidas & siccas, humores aqueos & fluidos, partes aereas & spirituosas igneas.

Singulis convenit una qualitas in summo, alia in gradu intenso, seu ultra quartum: Terræ summa siccitas, & intensa frigiditas. Aquæ summa frigiditas, & intensa humiditas. Aëri summa humiditas, & intensa caliditas. Igni summa caliditas & intensa siccitas. Differentia itaq; inter Mixta & Elementa est, quòd mixtis conveniant omnes qualitates cum admixtione contrarij, elementis convenit una sine contrarij admixtione. Hinc unicuique

que Elemento est proximum alterum elementum, cum quo convenit in qualitate non summa, differt in alia; unde alia dicuntur symbola, alia Asymbola.

CONCL. XXXII.**De Primis Qualitatibus.**

Sicut Elementa, ita primæ eorum qualitates definiuntur, quæ neque ex se mutuo, neque ex alijs, sed ex ipsis oriuntur, cæteræ. Sic calor non oritur effective à siccitate & sic de cæteris. Quod si interdum siccitas à calore, vel etiam frigore proveniat, ut in panno madido Soli vel frigori exposito, id fit per accidens: quatenus vi caloris vapores humidi extrahuntur, vel humidi partes resolvuntur, quo facilius contraria siccitas penetret: vel quatenus vi frigoris pulso calore constricta corpora humidas partes egerunt.

Quare

Quare probabilius est dictas qualitates realiter à substantia, & à se invicem differre. Ex his itaque oriuntur cæteræ corporum, sublunarium propriæ qualitates sensibiles, alterativæ, corruptivæ, seu contrariis positivè habentes, aut in subjectis generationem & corruptionem causantes, sive effectivè sive dispositivè. Lumen, species impulsus nec inter primas, nec secundas numerantur qualitates. Vis autem Magnetis Succini &c. vel à certo primarum qualitatum temperamento non distinguitur, vel præsupponit primas, seu dispositiones in subjecto in quo producuntur.

Calor definitur in concreto, quod congregat homogenea, & disgregat heterogenea. Frigus, quod congregat homogenea simul & heterogenea; Homogenea, inquam, & Heterogenea, seu similia & diversa, non in substantia, sed in accie dentibus: item non ea tantum quæ ante actionem, sed etiam quæ per ipsam actionem sunt aliquo modo homogenea vel heterogenea. Sic calor con-

CONCLUS. XXXIII.

mixtet Ceram cum Pice & plura magis diversa in compositione medicinae: calor vitalis cibos heterogneos in stomacho: humores cum sanguine in Venis: frigus sal & nitrum dissolvit. *Humidum* describitur, quod difficulter terminatur termino proprio, facile alieno. *Siccum* quod facile alieno, difficile proprio, intellige *per se*, esto per accidens evenire contrarium possit.

CONCL. XXXIII.

De Qualitatibus
motivis.

Gravitas & Levitas sunt accieentia realiter à substantia gravium & Levium distincta. Non videntur distingui à certa combinatione primarum qualitarum, cum Raritate & Densitate. Sic ex primis qualitatibus *Calor* qui Igni & Aëri debetur, quæ sunt rariora facit determinatè Leve: frigus terræ & aquæ debitum, quæ sunt dens.

densiora facit grave. Pariter siccitas cum
 densitate facit grave, cum raritate Leve.
 Humiditas cum densitate grave, cum ra-
 ritate facit Leve. Proinde Mixta quoq;
 juxta prædominantium combinationes
 qualitatum erunt gravia vel levia. Fer-
 rum etiam candens, cum adhuc sit siccum
 & densum, manet grave. Unde levitas &
 gravitas specie differunt: tanquam acci-
 dentia absoluta, & non respectiva: res-
 meti quod est grave respectu unius, possit
 esse leve respectu alterius, non simpliciter,
 sed secundum quid; quatenus grave
 admixtum habet aliquid levitatis, sicut
 densum, aliquid raritatis. Hinc *Grave*
 definitur, id quod natum est ferri ad me-
 dium: sive deorsum ad centrum Mundi.
Leve autem id quod natum est ferri à me-
 dio, sive sursum, & ad mundi circumfe-
 rentiam. *Gravissimum* proinde quod om-
 nibus, quæ deorsum feruntur, substat. *Le-
 vissimum*, quod super eminent omnibus.
 Hinc Elementa in locis naturalibus, nec
 gravitant, nec levitant, sed quiescunt.

Nec gravia gravitant, nec levia levitant, nisi illa habeant levius infra se, hæc nisi gravius habeant supra se. Atque hinc Corpus gravius Aquâ, minùs in aqua ponderat, quàm extra illam. Unde quædam demerguntur secundùm medietatem, aliqua minùs, aliqua pene tota v. g. quæ sunt duplo: leviora quàm Aqua, demerguntur secundùm medietatem &c. æquè gravia demerguntur, donec superficies unius, superfici ei alterius ex æquo respondeat, ut in vitro aqua pleno, in aquâ perpendiculariter demisso. Magnitudines videlicet Aquâ leviores tandiu merguntur, donec occupent locum aquæ sibi æqualis in pondere. Hinc sciri potest, Quantum oneris possint ferre naves? quantum scilicet est pondus Aquæ cuius locum occupare possunt. Cur navigia, quædam non submergantur? cur laminæ metallicæ, acus ferreæ, & ramenta metallorum supernatent aquis? cur nubes in ære sustentantur? Cur squis præfocari post aliquod tempus supernatent? cur,

Recens ovum, si in aquam dulcem impo-
natur, mergitur; antiquum & corruptum
supernatet? vel si in aquam sal inijciatur
etiam recens liquato tale ascendet?
Quomodo sciri possit pondus diversorum
liquorum, ex unico corpore, cujus pon-
dus notus? e. g. si habeas cubum plumbi
unius libræ, in aëre, & hic in aquam
demersus deprehendatur unciarum 8. in
Vino autem 6. concludes aquam esse ad
vinum illud ut 4. ad 6.

CONCL. XXXIV.

De Centro Gravi-
tatis.

Gravitatis centrum est punctum in
corpore solido, per quod si ducatur
planum tale corpus dividens in duas par-
tes, semper dividit in duas partes æquipon-
derantes. Unde Linea directionis est re-
cta perpendicularis Horizonti per centrū
i 6 gravi-

gravitatis ducta. Centrum gravitatis non est idem cum centro magnitudinis, ex genere suo: Hoc autem est punctum illud, circa quod undiq; partes æqualis magnitudinis consistunt. In globo terraque centrum gravitatis & magnitudinis quoad sensum est idem: adeoque centrum terræ, est centrum omnium gravium, consequenter centrum Universi. Proinde omnia gravia undequaque ad Mundi centrum de se tendunt perpendiculariter, & secundum *lineam directionis*, ab ipso mundi centro per centrum suæ gravitatis quasi traducta. Omnia perpendiculara liberè demissa centrum terræ versus invicem appropinquant & coincidunt. Hinc omnes muri ad perpendicularum structi superius magis ab invicem distant, quàm infra. Puteus necessariò in fundo est angustior; & si ad centrum usque terræ foderetur, desineret in punctum. Pavimentum, quod ad *libellam* fit non est planum. Vas aqua plenum plus continet Aquæ ad radicem montis, quàm in cacumine, plus vi-

non in cellario quàm in tecto. Plus distanz
 capita hominum quàm pedes; plus equi-
 tes quàm equi; plus caput quàm pedes
 itineris conficiunt. Homines unico, au-
 utroque pede terræ insistentes, seque in-
 clinantes, aut ab alio in lucta impulsî aut
 fracti, tamdiu stant, quamdiu linea dire-
 ctionis à centro gravitatis ipsorum ad
 centrum terræ ducta cadit intra plantas
 eorum: at si cadat extra cadunt & ipsi,
 ut cum presso pede, nec dimisso, corpus
 impellitur. Hinc sedentes cum surgere
 volunt, retrorsum crura antrosum caput
 & pedes inclinant. Supini homines cor-
 pus complicant, ut se erigant. Ascen-
 dentes & dorso onerati spinam dorsi infle-
 ctunt. Senes gibbosi genua antrosum
 incurvant. Quadrupedia utrumque si-
 mul pedem attollere nequeunt, & nunc
 ad dextram, nunc ad sinistram corpora
 inflectunt. Qui utrumque pedem parieti
 conjunctum habent, nihil à terra subleva-
 re possunt, nisi genua antrosum compli-
 cent. Aliquis rectus stans, caput & pedes

DE CERT. GRAV. CONC. XXXV.

furfum habere potest; nimirum fuita fiet
ut umbilicus centro terræ correfpondeat.
Fieri potest fcala per quam duo pariter
afcendant, & tamen in contrarias & op-
pofitas planè partes moveantur. Item ut
per eandem fimul unus afcendat & alter
defcendat, & invicem non occurrant. Si
nimirum fcala in medio terræ confitua-
tur, ut dimidia pars ad nos, dimidia ad
Antipodaf tendat.

CONCL. XXXV.

De Qualitate im-
preffa.

PRETER Gravitationem & Levitationem alia
etiam motiva datur qualitas, quæ quæ
mobili per motum imprimitur, dicitur
Vires impreffa, impetus, feu Impulfus;
quæ ex fe eft quidem ad omnes motus in-
differentens, fed à vario projicientis motu,
per quem producitur, determinatur ad
motum in hæc vel illam partem caufan-
dum.

dum. Sic impulsum corpus ea recta linea
 incedit, secundum quam impellens, dum
 eum impulso conjunctum manebat mo-
 vebatur. Sic globus in globum quiescen-
 tem impingens causat motum in eo per
 rectam lineam, quæ educitur à contactu
 per medium globi. Sic à corpore obje-
 cto impediente determinatur ad motum
 reflexum &c. Qualitas illa imprimatur
 in projectis à motore *successivè*, & ultimè
 completur in instanti immediatè anteco-
 denti actualem separationem corporis
 projecti à motore. Hinc proijcientes la-
 pidem retorquent brachium, & inde ali-
 quamdiu sequuntur manu lapidem, ac
 quo fortior est brachij agitatio, eo fortior
 etiam producitur impulsus. Qui parum
 retrahit brachium non procul proijcere
 potest, nec tam procul liberà manu, quàm
 fundà. Baculus super duobus Scyphis
 vitreis, aut etiam super paleis frangi po-
 test non fractis paleis, aut vitris: quoque
 fuerit ictus vehementior, eò paleæ & vi-
 tra securiora. Securis adactò per longius

manubrium ictu validius scindit. Pondus manu detentum plus negotij facit ex-
 porrecto brachio, quàm contracto; &
 universim loquendo majoribus manu-
 brijs facilius fit instrumentorum motus,
 ob distantiam ponderis aut potentiaè mo-
 tricis à centro motus. Sic ligna genibus
 applicata aut pedibus supposita per extre-
 mum apprehensa facilius franguntur.
 Gravia in fine velocius moventur quàm
 in initio. Impetus gladiatorum in fine
 fortior, quàm in principio, & medio est.
 Quia impetus producit per motum, er-
 go in partibus distantioribus, utpote ve-
 lociùs, per arcum majorem motus est ma-
 jor. Cur autem motus projectorum sit
 velocior in medio, e. g. cur globus è tor-
 mento excussus majorem ictum faciat in
 distantia media, quàm si distet solùm per
 palmum? causa est productio impetus u-
 niformiter difformiter, ideoque initio
 minor in partibus profundioribus, quàm
 in superficie projecti, quæ tamen per
 aliquod tempus intendunt impetum in
 parti-

DE QUALITATE IMPRESSA. 109
partibus profundis, donec omnes perdu-
cantur ad quandam æqualitatem impul-
sus, qui cum sit major impulsu primo im-
presso à proiiciente, etiam motus est ve-
locior, quod fit in media distantia: unde
retardante gravitate, decrescit impulsus,
et à proportione, qua causaretur velocius
deicensus.

Nulla datur quies in puncto Reflexio-
nis, quando projecta sursum recidunt non
per eandem lineam terram versus, sed ar-
cualiter: quando autem projecta sursum
recidunt per se eadem lineam, seu perpen-
diculariter terram versus, datur aliqua in
puncto reflexionis quies; ubi vis motiva
sursum virtuti motivæ deorsum fit æqua-
lis.

Esse qualitati impressæ in se præcisè
consideratæ nullus motus sit contrarius,
possunt tamen hi & illi motus eidem esse
contrarij, si consideretur cum determina-
tione quam accipit à proiiciente. Sic illi
qualitati prout determinatæ ad lineam
rectam, omnis ille motus est contrarius,
qui à linea recta deficit. Cor-

lib. Corol. XXXVII

Corrumpitur proinde qualitas imperfecta ab illo motu, qui à principijs determinantibus ad oppositum motum illi, ad quem mobile antecedenter determinatum fuerat, producit. Adjuvat etiam corruptionem, ipsum medium; retardando aliquo modo motum, quo densus est, cæteris paribus.

CONCL. XXXVI.

De Meteoris.

Nomine Meteoris communiter intelligunt Philosophi Mixtum aliquod imperfectum, & accidentale, vel ex vapore & exhalatione simul, vel ex singulis scorsim genitum. Hinc Materia Meteororum remota est Terra & Aqua vel mixta similia, proxima est vapor & Exhalatio. Forma est duplex, substantialis & accidentalis.

centralis: illa non differt à forma Aquæ
 vel Terræ vel mixtorum similium corpo-
 rum inanimatorum ex quibus fiunt; in-
 quæ iterum resolvuntur: hæc alia præ-
 terea accidentia dicit. Efficiens princi-
 palis sunt Cælum, Sol, Sidera, Elementa.
 Instrumentalis potissimum sunt Calor &
 Frigus. Unde *Vapor* nihil aliud est, quam
 halitus sive exspiratio calida & humida,
 quæ ex corpore aqueo per calorem reso-
 luto prodit, qualem videre est in olla fer-
 vente.

Exhalatio est spiratio calida & sicca
 ascendens è terra, vel ex simili sicca sub-
 stantia, ut fumus thuris. Quare tam Va-
 pores, quam Exhalationes sunt tot specie,
 quot sunt species corporum ex quibus ex-
 trahuntur. Halitus mixtorum viventium
 verò sunt diversi substantia liter à corpori-
 bus, è quibus sunt: ut exhalatio Rosæ &
 rosa: halitus animalis ab animali. Idem
 dic de halitibus partium viventis, vel ca-
 daverum; ut ligni, lanæ &c. qui non
 possunt iteratò fieri mixtura: sicut halitus

108 CONCLUS. XXXVI.

ens aliorum mixtorum v. g. fumus vini, qui vertitur in vinum: fumus argenti vivi in alembico collectus resolvitur in argentum vivum.

Plures vapores, quam exhalationes generantur, ob majorem facilitatem qua illi ex corporibus aqueis educuntur: hæ verò è terreis, difficilius solvuntur in fumum & nec nisi vaporibus mixtæ levantur in aëra. Hinc Chymici, ut è plantis siccis paululum olei extrahant, plurima aquâ maceratas distillant. Cæterùm Exhalationes longè plures qualitates admittunt, quam vapores, ob majorem quam habent partium differentiam. Hinc aliæ crassiores, & fere nihil præter terram, qualem in fundo vasis cernimus, in quo pluvia, vel nivalis aqua resedit; aliæ subtiliores, & sunt spiritus & aqua vitæ, quæ semper priores è corporibus distillatis surgunt. Et licet exhalationes maxima ex parte non ascendant nisi vaporibus mixtæ, cum tamen inæqualem habeant levitatem, in progressu segregantur: & spiritus quidem, ut pote levio-

leviores, evolant & ascendunt, etiam ad tertiam usque aëris regionem: vapores aquei, utpote medij in levitate, sistunt in secunda regione, ac ibi condensantur in nubes. Exhalationes crassiores, utpote graviores descendunt ad infimam aëris regionem: nullæ autem minùs inferiùs subsistunt, quàm illæ quæ aquis commistæ eas falsas reddunt. Hinc Nebulæ & Caligo sunt aquarum infæcundæ, nec resolvuntur in pluvias: emittunt malum quendam odorem: terram ceu finus fecundant: prænuntiare solent serenitatem: indicant mane, æstate magnum calorem diurnum: suntque noxia frumento & fructibus maturis, vel maturitatè proximis.

CONCL. XXXVII.

De Meteoris igneis

Supremo in Aëre varij interdum, pro dispositione materiae accensæ, varijs figuris

110 DE METEORIS IONIS.

auris apparent ignes; ut Saltantes præ-
 prez, currentia Sydera, Flamma, Lanceas
 stella cadens, ignis perpendicularis, Fax;
 Ignis fatuus, Lambeus, cum Castore Pol-
 lux, & Draco, cumque Helena inferioris
 aëris impressiones sunt; Tonitru, cum
 Fulgure Fulmen Medie Regionis sunt pare-
 tus. Tonitru nihil aliud est, quàm fragor
 editus ab exhalatione intra nubem con-
 cta; quæ quidem exhalatio fit fulgur sive
 coruscatio dum igne, sive per motum, sive
 per antiperistalsim concepto emicat; ead-
 demque dicitur Fulmen si vehementi cum
 impetu nube diffracta eruperit.

Varij & admirandi sunt effectus Fulminis;
 primò enim sacculo illato aurum &
 argentum intus comminuit, & manente
 carne integrâ, diminuit ossa: quatenus
 exhalatio subtilis celerrimo motu delata
 ubi poros deprehendit laxiores, pertran-
 sit; ubi verò ob resistantiam passi immo-
 ratur, consumit. Secundò, dolio quan-
 doque confracto vinum non effluit
 forte quia materiam aliquam viscosam
 deculit

CONCLUS. XXXXVIII. **XII**
detulit, per quam afflatum vinum, ali-
quandiu constrictum manet. E contra;
vase illaso vinum subinde ob majorem
ejus resistantiam exhaurit; præterea ca-
pillos, intacto corpore, exurit. Subinde
veneno infecta purgat vel inficit.

CONCL. XXXVIII.

De Meteoris Luci- dis & Aqucis.

Iridem, Parelum, aliaque hujusmodi
lucida Meteoræ, luminis radij variè in-
opacam Nubem incidentes efficiunt; il-
laque Iridis apparens rotunditas oritur ex
modo reflexionis unde quaque consimili;
Unde ad generationem illius duo sunt ne-
cessaria: sol, tanquam causa effectiva ra-
diorum, & nubes quasi causa materialis &
receptiva radiorum ejusmodi, quæ tamen
debet esse partim diaphana, ut secundum
quam partem quæ nos respicit, lumen im-
bibat;

DE METEORIS LUCIS &c.

bibat; partim opaca ut à tergo lumen re-
percutiens ad nos transfundat. A Philo-
sophis definitur: Arcus multi color in nu-
be rorida & opaca ex reflexione radio-
rum Solis oppositi sub angulo certo intra-
entibus apparens.

Est similis Haloni (Arcæ) seu circulo
luminoso, cum suppositi Soli aut Lunæ
vapores, radijs eorum illustrantur. Et
quemadmodum in Halone centrum Lu-
minaris, centrum circuli illius luminosi,
& centrum oculi nostri, in una recta linea
constituuntur, ita in Iride: tantum quòd
ibi Luminare & oculus extrema sint, Ha-
lo medius: hic Luminare, & arcus extre-
ma, oculus medius: hinc cum spectantis
oculo accedit, recedit, procedit; atque
ita è diversis locis spectantibus alibi atque
alibi constituta videtur, uti obambulantibus
ripam Solis imago, aut splendor.
Non apparet verò in Iride circulus totus
quia centrum ejus nobis in terram incidit
atque ita superior circuli medietas solum
apparet. Si quis se posset in Nubem, au-

supra

supra nubem elevare procul dubio videret totum iridis circulum.

Patet quoque hinc; Cur Sole Oriente, vel Occidente integer semicirculus rectè Cælum versus elevatus; Sole verò alto depressus appareat? cur item Sole verticali fieri nequeat? nec ex parte Meridiei aut Septentrionis? Cur Iris appareat circularis? & quo remotior ab oculo est nubes torida, eo Iris fiat major?

Datur & *Contra-iris* seu Iris eversa, ex reflexione prioris in superstante nube, sicut imago hominis reflectitur in aqua deorsum inversa: ideoque & minor est & colore debiliori, & colorum ordine inverso: ut nempe supremus fiat infimus, eodem modo, quo in speculo dextrum sinistro obvertitur &c. Pars exterior primariæ Iridis, & interior secundariæ est rubra, si una producatur immediatè ab alia: si autem utraque à Sole immediatè producatur tunc ordinariè eodem colorum ordine constant. Porrò colores illi non sunt veri ex combinatione quatuor primarum
 qualis

qualitatum, sed apparentes tantum, & indistincti à luce sic terminata, & ab opacitate corporis diversimodè obscurata.

Chasma (fovea) est cavitas Nubis, scrobem profundam præ se ferens. Fit propter Umbram in medio nubis, cujus extremitates illuminatæ sunt. Simile quid videmus noctu ad candelam, in pariete cui cavum aliquid, etiamsi albicans, insit.

Parhelina sive apparens Sol, est simulacrum Solis in Nube splendida ad latus ejus posita: videntur aliquando tres Solese si duæ ejusmodi nubes, simul Soli & visui nostro se obvertant.

Parasolene, seu apparens Luna, est imago Lunæ eodem modo in collateralis nube expressa.

Virga sunt Solis à Nube obtecti, per rariorem tamen Nubem emicantis, Virgarum instar Terram versus protensi radii.

Colores sunt qui in Nube aliter atq; aliter nobis & Soli obversa diversi apparent, ut nimirum aliquando nubes flava videtur, aliquando rubra & flammea &c.

Nube

Nubes autem est vapor ad medium usque
 Aëris regionem erectus, qui in pluviam
 resolvitur, ubi suum frigus propriamque
 reparavit gravitatem: at pluvia, quando
 per aërem decidit, si frigore simul acce-
 dente exhalatione indurefcit, fit grando;
 Nubes maximè colliguntur super Mare,
 & Stagna ubi maximè sunt exhalationes:
 inde à ventis per varias Mundi plagas a-
 guntur, & ab ascendentibus alibi quoque
 vaporibus auferuntur. Hinc regioni cuique
 à parte illa, qua proximum adjacet Mare,
 ereberrimæ veniunt pluvix, ut nobis ab
 occasu. Nubis in aquam resolutio & gut-
 tatum destillatio seu Pluvia semper quidè
 per Vaporis condensationem fit, sed con-
 densationis non semper eadem est causa
 efficiens. Aliquando enim vaporem con-
 densat frigus, ut in Alembici capite & tu-
 bo (quæ frigidari necesse est) videmus:
 aliquando ipsa compressio seu conspissa-
 tio, ut in balnearum laqueari & ollæ fer-
 ventis operculo: Neutra verò harum
 causarum pluvix procedendæ deest: cum

110 DE METEORIS LUCIS &c.

& Aëris media Regio frigida sit, & per
 ascendentes semper vapores, compressæ
 Nubes resolvi necesse habeant. Atque
 hæc est causa, quòd urens Aëris fervor
 pluvix sit prænuntiûs, quia tum Aërem
 spissari certum est. Pluvia agris & hortis
 utilior est aquâ fluviali, ob evaporatio-
 num terræ, mineralium, plantarum, ani-
 malium admixtam pinguedinem. Nix,
 verò concrescit ex nube flutuosa, paulò
 antequam liquefeat in pluviam. Vapor
 interdum non longè à terra. eductus, no-
 cturno frigore in Rorem; ros in pruina,
 si frig⁹ intemperatum fuerit convertitur.
 Mel similiter est vapor tenuis, cui quæ-
 dam partes terræ, siccæ, plantarumque
 exhalationes sunt admixtæ. Proinde
 mel apes non conficiunt, sed col-
 ligunt.

CON-

CONCL. XXXIX.

De Reliquis Meteoris.

Mare est communis aquarum congregatio, & origo cæterarum: cujus *salsedo* oritur ex admixtis in magna copia exhalationibus adustis, quod ex *sudore* humano constat, qui salsus ex eo efficitur, quòd calor naturalis existens in partibus corporis adurat partes terreas expirantes, ex quarum permissione *salsedo* generatur. Differt à reliquis aquis Mare. 1. *magnitudine* *continuitate* & *firmi*: profunditas illius ordinariè non excedit unum milliare germanicum 2. *qualitate* & *virtute*. 3. *Motu*, qui varius est. 4. *fluxu* & *refluxu*, qui motus *Æflus marinus* dicitur & probabiliter fit à Luna, quæ etiam ob alios effectus *Dominæ humerum* à Medicis appellatur.

Fontales Aquæ quandoque fiunt è vaporibus in cavernis Terræ condensatis;

28 DE RELIQ. METEOR.

eo modo quo in ollarum operculis guttae colliguntur. Et licet plerique fontes originem suam ducant ex mari, amaro & salso; per distillationem tamen, ad Fontium capita, dulces veniunt. Sic aqua marina in Alembico distillata salsedinem amittit: nubes è marinis vaporibus collectæ, dulces demittunt imbres &c.

Aquæ medicinales fiunt à varia metallorum & Succorum Terræ (à quibus medicandi vim, saporem & colorem accipiunt) tinctura. e. g. Aquæ calidæ seu Thermæ fiunt, ab intus ardente bitumine, ideoque manifestè sulphur exhalant. Acidulæ vero ferrum, cuprum, vitrolium, Alumen &c. referunt.

Bulla est pellicula aquea tenuis aëre operata. Fit cum Aëris particula infra Aquam contrita, sursum fertur; quæ aqua in superficie sua pinguior existens evolare non statim patitur, sed ei pelliculam vesiculæ instar obducit. Quo oleosior aqua, eò tenaciores bullæ fiunt; ut in ludicris illis sphaerulis, ex Aqua & smi-

gmate, à pueris efflari solitis, videre est.

Spuma est congeries minutissimarum bullarum, à repentino aquæ in aquam delapsu excitatarum. Albedinem spumæ indit aquæ in minutias confusio: sic glacies, cera, pix, aliaque contrita albicant. Durabilitas spumæ major quoque est in liquore oleoso, ut in Cerevisia &c.

Terræ motus hic dicitur sensibilis & vehemens terræ commotio, partim facta ab aëre nimis attenuato, partim à magna exhalationum copia cavernis terræ inclusa, quæ dum exitum quærit, nec invenit, tamdiu in terram alliditur, donec illam vel rumpat cum hiatu & fragore, vel saltem horribilem subsultum & tremorem efficiat. Ordinariè non percutitur magnum terræ spatium: imò probabile est non posse naturaliter dari exhalationem tam copiosam, quæ totam terram concutiat, ut in passione Christi divinitus accidit.

Ventus est terrea exhalatio valde arida ab Astris elevata, ac frigidi aëris in media regione simul, & nubium repulsi in trans-

versum acta ita ut obliquo suo decursu etiam aërem moveat. Cessant venti vel frigore poros terræ obstruente, nequid exhalet amplius, vel exhalationum calore superante, vel sole eas absumente.

CONCL. XL.

De Mineralibus.

Quæ in terræ visceribus ex Vaporum & Exhalationum varia commixtione eruantur, *Mineralia* vocantur, suntque triplicis generis. *Lapides*, *Metalla*, & *Succi concreti*. *Lapis* describitur corpus fossilis ac durum, quod nec calore, nec humore liquecat. *Metallum* dicitur corpus fossilis ac durum igne liquabile ac malleo ductibile. *Succus concretus* est corpus fossilis siccum duriusculum humore liquabile; cuiusmodi sunt *Sal*, *Nitrum*, *Alumen*, *Viscolium*. Ab igne progenerari vel ex eo pater, quòd saepe adeo calida e venis emanantur ut tactus ipsa non ferat. Ideo &

Idem

Scrutantibus metalla calor prodere solet. Cum hyeme omnes herbæ pruina candident, illæ quæ supra Venas stant, nullam admittunt pruina, concretionem scilicet exhalatione ab intus calida impediente. Sic & arbores foliorum livore Metallorum venas produnt. Ex vaporibus autem fieri metalla, argumento est, quòd etiam in nubibus procreari æs, cuprum &c. soleant. Fieri autem ex aquis vaporibus metalla, ostendit liquabilitas: coagulantur verò Salis vi. Ideo ferri scoriae falsæ sunt & amaræ. Argentum vivum solum liquet semper: innatant ei metalla reliqua, quia omnium compactissimam habet substantiam, solo Auro excepto: quod proinde solum intra se recipit.

Vis quæ mineralibus inest, *spiritus naturalis* vocatur: ejus tot sunt formæ quot Mineralium species. Alius est Spiritus Salis, alius spiritus Vitrioli, Magnetis, ferri &c. quos extrahere norunt.

Distillatores.

CONCL. XLI.

De Corporis Acti-
onibus in com-
muni.

Actio in communi consideratur hic vel in ordine ad Passum, vel in ordine ad Agens. Si prius, vel iterum consideratur in ordine ad ipsum Agens, & quæritur an Idem agat in seipsum? vel in ordine ad aliud ab Agente distinctum; idque vel ratione Termini, & quæritur, An simile agat in simile? an tantum in Dissimile. Vel ratione Medij, & quæritur. 1. an determinata sit Activitatis sphaera, & Actionis Medium? 2. An uniformiter difformiter Actio per medium procedat? 3. An opus sit actione per medium continuata? an verò in distans possit ferri Actio. Si posterius, vel considerantur actiones in ordine ad primò producens, & quæritur, An agens repatiatur agendo? vel in ordine ad Reproducens, & quæritur, An detur actio reproductiva?

CON-

CONCL. XLII.

De Actione in Se
ipsum.

Idem non agit directe & per seipsum secundum eandem scilicet partem actionis violenta, vel corruptiva, quæ appetat, vel causet suam corruptionem, sive in se, sive in suis proprietatibus; sed neque Actione perfectiva Univocâ v. g. idem calor ut 4. se perficiat, & intendat ut quinque. Idem tamen, secundum eandem partem, agit in seipsum indirecte & per accidens actione tam violenta, quam corruptiva: imò directe etiam & per se actione perfectivâ Æquivocâ, ut manifeste patet in actionibus immanentibus.

De Actione intensiva Antiperistaseos peculiaris est quæstio. Cardanus post Galenum, putat eam intensiorem Apparentem tantum & imaginariam esse; non autem physicam, & realem in se; v. g. putealem aquam hyeme ideo videri caliam

diorem, quòd nos frigidorum membrorum tactu eam tractemus; in cuius comparatione sit calida quodammodo. Sed meminisse debuerat, cum putealem hyeme iudicat calidiorē, id non aigentibus digitorum tantum extremitatibus percipisse, sed calidiori etiam gutture & stomacho. Proinde Physica realis est illa intensio. Sed à quo per se positivè causata? Non à contrario circumstante, quod sæpe nec Eminenter, nec formaliter id in se effectum contineat. Non à subjecto ejusdem qualitatis, cui sæpe intensa qualitas violenta est; ergo intensio in Antiperistasi, si qualitas sit connaturalis & subjecto debita, sit à principio intrinseco, supposito abscessu contrariæ qualitatis. Quod si verò qualitas non sit subjecto connaturalis, sit ab aliquo agente extrinseco, in re incluso, & detento à circumstante contrario. Hinc quòd affusa aqua vel oleo de repente copioso, calx inflammetur, æger deliquium passus vitales spiritus resumat; stomachus hyeme melius digerat; & ani-

mal meliùs valeat; circumfusâ nube frigidâ, multa accendantur Meteora; medicis Chymicæ fornaculis durissima metalla liquefiant, in furnis fabrorum levi aspergine perfusi carbones inardescant, stramen ac triticum madefactum post putrefactionem, tandem spontè accendatur; simus in libero Aëre, inter nives summè æstuet: manus tractantes nivem calefiant, aqua fervens exposita Soli citiùs frigescat, quàm exposita aëri frigidissimo &c. debetur Antiperistasi; Actio Antiperistatica communiter definitur intensio qualitatis propter circumstantes contrariù. Ubi *ly propter* non causam per se intensiois exponit, sed causam per accidens, & peculiarem tantùm modum, quo Agens se ad agendum applicat; vel ad summam causam negativam, quatenus circumstantes contrarium, attrahendo ea, quæ obstant intensioni, ejusmodi impedimentorum negatione intensioem promovet.

In Reflexione denique & Refractione idem non agit in seipsum. Intensio luminis

men, quod videmus in puncto concursu
 h. e. in minimo illo aëris, vel medij in quo
 radij uniuntur, provenit à corpore lumi-
 noso, quod per tot radios, quot à speculo
 reflectuntur, eidem passo melius applica-
 tur, adeoque intensiorem in eo producit
 effectum. Actio proinde reflexa est, quæ
 inveniens impedimentum, retrorsum ef-
 fectum suum producit, ad angulos æqua-
 les angulis incidentiæ. Actio refracta
 est, quæ inveniens diversam dispositionem
 medij, pergit quidem ulterius, sed non
 per eandem lineam, sed per aliam facien-
 tem angulum cum priori. Quod si actio
 directa incidat perpendiculariter in me-
 dium diversum, tunc non refrangitur, sed
 procedit per eandem lineam. In refra-
 ctione tamen, si medium refrangens sit
 densius, magisque actioni resistens, refra-
 ctio fit ad perpendicularem, i. e. per line-
 am perpendiculari propinquiorem; si ve-
 rò medium sit rarius, refractio fit à per-
 pendiculari. Porrò quò magis aut minus
 resistit medium, & quo linea incidens est

magis

magis obliqua eo major fit refractio. Ex
refractione oritur, quod numisma aut ali-
ud quidcunque in aqua existens videatur,
quod alias videri non poterat; quòd res
in aqua collocata, & ex aëre obliquè spe-
ctata non sit eo Loco, quo apparet, adeo-
que jaculatori aliter collimandum sit ad
piscem, quam ad Avem. Sic solem sæpe
ante suum ortum videmus; unde pluviana
certò futuram prænuntiamus. Hinc E-
clipsis Lunæ conspici potest viso simul So-
le: una eademque res sæpius, & in diver-
sis locis eodem tempore videri: ex una do-
mo civitas, ex cataphracto milite insignis
armatorum acies repræsentari: eodem
tempore tam nos, quàm Antipodes nostri
solem oculis possumus contemplari.

Refractio & Reflexio varia in cælestib⁹
ac sublunaribus pingit phasmata, Halo-
nes, Parelia, Paraselinas, Irides in nubib⁹:
in prismate seu crystallo trigonâ: in am-
pullis vitreis, in aqua fontium arcuata &
irrorata: in lucernis ardentibus. In una-
provincia videre licebit Aquilam & è con-

DE ACTIONE IN SRIPTUM.

tra: in Rota Fortunam, in uno **FRANCISCO** Principe duos **GEORGIOS** &c.

Multiplicatis reflexione aut refractione simul radijs producit lux, calor in anteriore quidem parte à cavis, sphericis parabolicis, ellipticis, imò etiam à pluribus planis: in posteriore autem parte à convexis vitris, parabolicis etiam atque ellipticis, quæ sufficienter diaphana sunt. Hinc si candela ardens ponatur in puncto concursus, seu foco, ad ingens spatium, lumen multiplicat; adeò ut si quis à longè speculum aspiciat, videatur sibi solem, aut furnum accensum videre, & centenis etiam passibus à candela distans literas legere potest. Quare si noctu iter faciendo, aut per plateas incedendo, laternam ita componas, speculo cavo intra posito, candela in eodem foco consistat, potes tibi omnes occurrentes, evibratâ in quamlibuerit partem luce videre, illis te non videntibus, nec agnoscentibus: potes item lumen in quodvis obscurum cubiculum inferre, sine flamma &c.

CON-

CONCL. XLIII.

De Actione in Si-
mile.

*S*imile Alterativa Actione non agere in Si-
mile, communior est sententia, vel re-
ceptum potius axioma; quòd omnis a-
ctio sit ut Passum assimilet, quare ubi assi-
milatum est cessat actio. Verùm non vi-
detur neganda actio, quando Agens est
potens eam producere, & passum est ca-
pax illam recipere & nullum est impedi-
mentum. v g. calidum ut tria, vel quatuor
habet sufficientem virtutem producendì
calorem ut unum, & calidum ut quinque
habet sufficientem potentiam naturalem
recipiendi calorem ut unum, quid igitur
impediet? Omnis proinde actio est, ut
assimilet & in qualitate & in gradu Passum,
in primis quòd habet contrarium positi-
vum; quare assimilato passo cessat actio
corruptiva, seu quæ destruit contrarium,
vel passo inconvenientem qualitatem.

270 DE ACTIONE IN SIMILE.

producit: sed non perfectiva, quæ nil destruit: sed passio convenientem addit qualitatem. Præterea actio est ut assimilet, secundum gradus, qui præexistentibus ab alio agente productis, adduntur; non secundum eos, qui præfuerunt: ac proinde licet aliunde tantundem habeat, quantum agens, adhuc tamen est in potentia ad gradus quos non habet. Unde intensio major quam octo graduum naturaliter non sequitur, ubi Agens simile A v. g. 4: grad. communicavit effectum quem potuit, non potest producere ulteriorem gradum, licet passum simile v. g. B. ulterioris gradus sit capax; Unde nec simile B. reagit in simile A per qualitatem à simili A receptam, quamdiu in esse & conservari à simili A pendet simile B in eo caloris gradu quem accepit.

Etsi densitas ac Magnitudo non augeat per se virtutem agentis, per accidens tamen, velut conditio confert, ut agens celerius & ad majorem distantiam agat: imò

ut etiam similem sibi effectum in passio extra se posito producat, adeoque intensiorem producat effectum, quam alias produxisset. Plures candelæ omninò similes, ordine dispositæ, vel etiam penetrativè simul positæ, lumen mutuo intendunt & primarium & secundarium.

CONCL. XLIV.

De Actione in Sphæram uniformiter difformiter.

QUEMADMODUM omnia Agentia naturalia limitata sunt in essendo, ita etiam in operâdo. Hinc Primò f, ut in infinitam distantiam non agant, sed limitatum Activitatis spatium habeant; quòd, quia pleraque Agentia in orbem agunt *Sphæram Activitatis* vocant: ita ut verum sit dicere: *In tanto spatio potest Agens agere, & non in minori; Et quò magis à principio effectivo*

fectivo recedit Actio, eò magis debilitatur. Hinc fit, ut agentia naturalia fortius agant in ea, quæ intra Sphæram distant propinquius, quàm quæ remotius; adeòque agant *uniformiter difformiter*. Hanc tamen actionis Remissionem, vel intensiorem, solum admittimus respectu termini divisibilis, intensibilis scilicet, vel remissibilis, extra agens existentis. Terminus indivisibilis, ubicunque producitur, modò intra Sphæram producat, æquabili semper Actione producitur. Ex dictis sequitur ab Agente Passum intra Sphæram, omninò secundum eundem intensiorem gradum, assimilari simpliciter non posse: per accidens autè posse, si vel supernaturaliter ponatur Passum cum Agente penetrativè, vel passo multò majus & densius sit Agens, quòd eò remotius agit, quò majus & densius est, Actio uniformiter difformis per totam Activitatis sphæram, usque ad ultimum terminum magis magisque debilitatur, non secundum partes determinatas, & aliquotas, sed secundum indeterminatas & proportionales.

CONCL. XLV.

De Actione in Di-
stans.

Certum est, nullam dari actionem in di-
stans extra sphaeram activitatis ipsius
met Agentis: sed controversitur, num de-
tur actio in distans intra sphaeram; ita, ut
Medium sine effectu transfiliatur ab agen-
te? Communiter negant, quamvis admissio
communi cōtactu Physico, tam suppositio,
quàm virtutis; etiam verum sit, Actionem
in passo remoto, & non in medio rece-
ptam posse proficisci inadæquate ab Agen-
te distanti, modò in toto medio effectum
aliquem producat agens; ut fit, cum Sol
partem medij, vel totum medium illumi-
nat; Lumen autem Medij partem alteram
calescit; calor demùm raritatem in A-
qua à sole remota producit. Item cum Sol
producit aurum vel gemmam in visceri-
bus terræ, licet continetur à Solis suppo-
sitione

sito ad effectum usque actio instrumentalis, quæ à lumine vel calore disponente proficiscitur, actio tamen aurifica vel gemmifica, quæ per se substantiam auri vel gemmæ attingit per totum medium non continuatur. Et multa in hoc genere vulgò jactantur fieri per sympathiam aut antipathiam; item per aliquam spirituum transmissionem, aut per qualitates occultas seu insensibiles quæ non percipiuntur, nisi per effectus ab ipsis productos.

Sic bufo sole exsiccatus, ubi tuberibus pestiferis applicatur, humorem noxium attrahit, ægramque sanat. Sic medetur morsibus aranei impositus araneus; sic plagam à se inflictam curat Scorpius; sic apum aculeos mel etiam sanat; sic morsum viperæ caro viperina, quam æger comederit; sic terrestre virus serpentes, aquaticum diplades, aëreum aranæ attrahunt: item erucæ, papiliones, aliaque id genus insecta, dum plantis ac fructibus insident, per qualitates proprias noxia exsugunt: sic Vetula quædam aut tactu aut

visu pueros & animalia fascinant; quia, etiam solo aspectu cætera animalia enecat serpens basiliscus. Unde autem est, quòd Bos ad Lanionis præsentiam trepidet ferociat, fugiat? an quia vestes, manus, habitum ipsum Lanionis, sanguine & spiritu pecudum sui generis infectas, odoratur? quod idem de antipathia, quæ inter canes & canicidas dici potest. Unde, quòd cadaver hominis occisi, ad homicidæ præsentiam etiam post dies, vel menses, imò annos aliquot, sanguinem stillat? Hinc & antipathia illa, quam delicatiores Naturæ erga homicidas, etiam ignotos experiuntur. Ad præsentiam enim homicidarum horrent, si edendum aut bibendum sit, cum illis nauseant &c. Nota excellentissimi in Italia Chirurghi solertia, qui ademptum cuidam nasum, è brachio inciso, & per mensis spatium faciei alligato, aliunde exsculpens reparavit. Notus & ridiculus paulò post casus. Nobilis in Duello, Napolo quoque truncatus, ejusdem opem pollicit; sed delicatus cum esset, & brachi-

86 DE ACT. IN DISTANS.

um sibi dissecari nollet, conduxit mercedem Rusticellum, qui se illi alligari, brachiumque Naso illius reparando adhiberi passus est. Processit cura; sed cum post sexennium rusticus mortuus fuisset, Nobilis illius nasus unà computruit & recidit. An quia egrediente è putrescente Rustici cadavere spiritu animali particula ejus è Naso Nobilis etiam egressa est, nasusque (non succedente tanquam in alienam massam, spiritu Nobilis) putrefactus quoque decidit. Inter naturæ arcana recensetur, si quis amici à se digressuri, alter alterius sanguinis partem hauriat, (atque ita partem spiritus ejus suo adijciat) futurum ut altero ægrotante, aut malè affecto, quamvis per longissima terrarum spatia absint, alter se quoque mærore affici sentiat. Celebre est unguentum Magneticum, quo non vulnus ipsum, sed instrumentum quo vulnus inflictum est, aut Vestis, Lignum, Terra, vulneris cruore perfusa solummodò inunguntur: vulnus autem hominis procul distantis, feliciter co-

it & sanatur. Sed hoc forsan unguentum simile illi, quo Venefica inuncta furcæ virtute volat per aërem.

CONCL. XLVI.

De Actione Reciproca.

Actio Reciproca, consistit in *Reactione* & *Repasione*. *Reactio*, est reciproca actio Passi in Agens. *Repasio* verò reciproca, passio Agentis à Passio. Ad utramque Quatuor præcipuè conditiones requiruntur. 1. Ut agens & passum in *Materia* communicent. 2. Ut utrumque sit in utriusque activitatis sphaera. 3. Ut fiant actiones secundum contrarias sensibiles qualitates. 4. Ut sit proportio inter Agentis & Reagentis activitatem, & Passi & Repassi resistantiâ, ita ut utriusque activitas possit vincere resistantiâ alteri⁹, victoriâ saltem partiali & non ultima. Quid autem sit *Activitas*, & quid *Resistentia*? Illa est ipsa virtus *Agentis*.

238 DE ACTIONE RECIPROCA.

gentis, quatenus per illam agentia operantur. Hæc est vis quædam passiva, qua impedit actionem Agentis, quæ triplex communiter assignatur. Negativa, quæ consistit in sola incapacitate subjecti, ad quod Agens applicatur. Passiva, seu Privativa, seu formalis, vel defensiva, qua Passum formæ capax absque actione impedit, vel retardat actionem Agentis, per informationem formæ contrariæ sibi oppositæ: proinde non consistit in aliqua nova actione, sed in permanentia illæ formæ in subjecto, & suo statu connotando actionem alterius conantis eam ab illo subjecto & statu dimovere: Ita Aqua calida, per calorem resistit frigefactioni & reductioni ad frigus connaturale. Activa, seu effectiva, vel offensiva resistantia est, quæ virtute sua activa & propria sua actione, impedit actionem alterius in se agentis: Proinde prout suâ actione expellit formam contrariam, ejusq; actionem sic impedit, dicitur Resistentia; prout verò per illam producit effectus, dicitur Actio

reagentis. Sic v. g. frigus, quòd patitur à calore, suâ virtute calorem aliquantulum imminuit, ejusq; actionem consequenter impedit. Prior resistantia in Reciproca actione locum non habet; habent posteriores duæ.

Quæstio non est, an Reciproca dentur secundùm diversas partes, ut volebant aliqui: vel secundùm eandem, sed diverso tempore, ut alij censebant; sed an Agens possit secundùm idem tempus, secundùm eandem partem, à Passio, in quod agit, repati; adeoque an secundùm eandem contrarietatem una qualitas agat, altera Reagat, seu una patiat, altera repatiatur; idque absque ulla interruptione, donec tandem alterutrum Agens omninò vincatur, vel ambo in concordiam & temperiem redigantur? Affirmamus. Neque hinc metuimus. 1. ab Agente Passum nunquam assimilandum, si non in gradu, saltem in qualitate; nec tale futurum Agens in fine, quale erat in ejus initio. 2. Passum non reacturum, eò quòd
 major

major sit in Repasso Resistencia, quàm activitas in Reagente, & sic fallere videretur illud Axioma: *Actio inter contraria debet proficisci à proportionis majoris in æqualitate.* Nec fallit hinc axioma, neque major est resistencia Repassi, quàm activitas Reagentis, quæ à toto est Reagente, illa verò non nisi actualiter ab illa Repassi parte, quæ oppugnatur per gradum illum, quem conatur totum Reagens introducere, v. g. cum frigus ut *vis* secundum se totum reagit in calorem ut *actio*, & conatur gradum frigoris ut *numm* introducere, tunc Calor ut *actio*, non actualiter totus resistit, resistentiæ formali, sed solum eâ parte & unico gradu illo, cui Reagens vult introducere contrarium: qui unicus est actualiter impossibilis cum frigoris gradu ut *numm* introducendo; cæteri verò aptitudinaliter tantum; repugnaturi etiam actualiter, si impeterentur. Neque hinc sequitur, Idem posse eodem tempore eâdem parte contrarij motibus moveri, intellige impossibilibus; compossibiles autem sunt, qui non sunt in summis gradibus.

CONCL. LXVII.

De Actione Re-
productiva.

Rem permanentem corruptam repro-
duci naturaliter non posse, certa &
vera est sententia; quomodo res mortua,
nunquam sibi per vires naturæ restituitur.
Quod ajunt de Pelicano pullos suos revo-
cante ad vitam, proprio sanguine illos a-
spargendo, fabula est: idem dic de Phæ-
nice. At res corrupta v. g. mortuus homo
potest idem numero divina virtute repro-
duci & resurgere: sicque est de fide mor-
tuorum resurrectio. Si tum corpus, tum
anima, inquiunt Durandus & Tostatus pe-
nitus annihilaretur reproduci eadem nu-
mero non posset: at hoc nullam implicat
contradictionem; neque de essentia rei
est, ut semel tantum existat; sicut non est ut
in uno tantum loco existat. Imò Res eti-
am nondum corrupta & adhuc existens,

248 DE ACT. REPROD. CONCL XLVIII.
divinâ virtute reproduci potest: adeo
transire de non esse sui *reproductio* ad esse
sui: idem esse præsens & præteritum, no-
vum & vetus diverso respectu. Sed quid
de successivis statuendum? implicare di-
cimus eorum reproductionem: non se-
cus ac idem simul esse prius & posterius.

CONCL. XLVIII.

De Generatione Substantiali.

Actio generativa in communi est po-
tens quam generatur Compositum sive
substantiale sive accidentale; Unde tam
quam in species dividitur in actionem ge-
nerativam substantialem & accidentalem
Substantialis dividi potest. 1. in Absolutam
talem. 2. in Conversionem. 3. in Mixtionem.
Accidentalis verò in Alterationem
Rarefactionem, Condensationem &c.

Generationem substantialem definit

Art.

Arist. est mutatio totius in totum, nullo sensibili remanente ut subjecto eodem, quæ definitio non est essentialis omni generationi conveniens; neque generatio essentialiter involvit Privationem, & consequenter mutationem, licet defacto generatio fiat cum privatione. Ideo in communi definiri potest, quòd sit productio formæ in subjecto, consequenter etiam creatio animæ in materia generatio dici potest. Si servatâ formâ priore subjectum divinitùs aliam formam acquireret, non esset transitus totius, quod ex suppositione maneret, sed generatio.

CONCL. XLIX.

De Conversione
Substantiali.

CONversio, est transitus seu desitio unius rei in aliam: Proinde includit essentialiter, duas mutationes, positivam

vā unam, negativam alteram. Ad conversionem necessariò requiruntur: 1. ut terminus tam à quo, quàm ad quem, sit positivus. 2. Ut id, quod convertitur, vel finat esse secundum totam suam substantiam, cum est totalis conversio substantiæ qualis est Eucharistica Panis & Vini in Corpus & Sanguinem CHRISTI transubstantiatio; vel saltem secundum Formam substantialem, cum est partialis tantum, quæ talis fortè fuit conversio Aquæ in Vinum Cana Galileæ. 3. Ut id, in quod fit conversio, vel de novo esse incipiat, ita, ut ante non fuerit, ut factum fuisse videretur in conversione aquæ Cananæ; vel si ante fuerit secundum substantiam, nunc aliud se habeat, secundum secundum Accidentia quædam de novo advenientia, ut fit in conversione Eucharistica. 4. Ut aliquod commune utrique termino remaneat, per modum subjecti, ut factum in conversione aquæ; sive per modum formæ, ut in conversione Eucharistica, ubi manent accidentia Panis & Vini, per modum

nia extrinsecæ seu vestis, communia Cor-
 poris CHRISTI. 5. Ut desinitio termini
 à quo, & inceptio termini ad quem, habeant
 inter se aliquam connexionem; ita, ut hic
 incipiat; quia ille desinit; & hic desinit;
 quia ille incipit, eò quòd ex natura pro-
 pria, vel ex præsentibus circumstantijs fi-
 ant Repugnantes aut Incompossibiles, & se
 compati non possint. Eadem quinque
 necessariò cum proportione, suo modo
 requiruntur etiam ad conversionem acci-
 dentalem; quæ differt à substantiali, quòd
 hujus terminus ad quem sit substantia, siue
 terminus à quo, sit substantia, siue acci-
 dens; illius verò terminus, ad quem sit ac-
 cidentis, siue terminus à quo sit accidentis, siue
 substantia. Transubstantiatio est conversio-
 nis substantialis species, in qua, tam termi-
 nus ad quem, quàm à quo, sunt substantiæ.
 Hinc verbum divinum à sancto August. di-
 citur non fuisse conversum in Hominem,
 quia non desijt esse Verbum. Et sicut non
 est conversio, cum res annihilatur, vel cor-
 rumpitur, (neq; enim animal moriens in

246 DE MIXTIONE SUBST.
mortem, vel anima rationalis in cadaver
convertitur,) ita nec conversio est; cum
alterum ab altero solum loco pellitur: v.
g. Aër in Vinum non convertitur, cum
expulso aëre cantharus vino impletur.

CONCL. I.

De Mixtione Sub- stantiali.

SUBstantialem Mixtionem dari svadet
Experientia & Ratio. Eam sic definit
Aristot: *Est miscibilium alteratorum unio*
Scilicet, quæ uniat formam substantialem
Mixti, cum Materia Elementorum altera-
torum, secundum qualitates refractas, &
ad certam temperiem redactas. Proinde
differt à Generatione Mixtio, ut species à
Genere; cum Mixtio imprimis non sit
qualiscunque formæ substantialis, unio
cum materia, sed formæ substantialis Mix-
ti, vel requirentis pro dispositione 4. pri-
marum.

marum qualitatatum Temperamentum aliquod. 3. Non sit formæ substantialis Mixti unitio, cum materia qualicunque, sed cum materia miscibilium, seu Elementorū alteratorum. Hinc in rigore loquendò, Generatio Elementi ex mixtis tantum, item mixti ex mixto, non est mixtio, licet posterius hoc, quod generatur, sit mixtū, latè loquendò.

Ad Mixtionem multa requiruntur. 1. Miscibilia debent esse plura. 2. Debent esse Elementa; in rigore autem ad minimum, sufficit unum Elementum adesse, secundum formam substantialem; Cætera secundum accidentia, quæ sint in uno alterove mixto corpore, cum Elementari corpore ad Mixtum concurrente: Consequenter debent esse plura non tantum numero, sed etiam specie; alioqui quomodo se alterabunt in ordine ad novam formam substantialem, & diversam. Proinde, debent esse mutuò activa. Unius activitas, non debet nimium excedere activitatem reliquorum; alioquin activius in se convertet

vertet alia minùs activa. Oportet accedere in super motus localis, quo miscibilia secundùm minutissimas partes, Mixtione locali dividantur & misceantur: Item, alterationes reciprocae, cum passione, & repassione, actione, reactione; tandem productio formæ mixti.

Sunt autem non formaliter, sed virtualiter Elementa in Mixto, ratione suarum qualitatum prædominantium, absolute consideratarum, prout scilicet natae sunt summum gradum attingere: Unde alia Mixta virtualiter non continentur in Mixto unico; quia primæ qualitates secundùm se, non natae sunt ad illa præcisè temperamenta tendere, sed ad summum gradum, qualiter in Elementis sunt. In silice videtur formaliter fuisse Ignis, non ut pars componeus, sed ut inquilinus in poris ejus habitans. Mixtione iam perfectâ, Aqua à Vino segregari non potest. Cinis, qui ligno vel alijs rebus exustis superest non est formaliter terra, sed mixtum substantiale diversum, terræ tamen affine, sicuti fu-

rius est aëri, aqua distillata aquæ elementari &c.

CONCL. LI.

De Alteratione.

Alteratio est *motus ad qualitatem*; continuus tam quoad extensionem, quam quoad intensionem. Alteratio genericè sumpta, pro ut abstrahit à connotatione partium qualitatis præexistentium in subiecto, quæ similium partium additione perficiuntur, dividitur in Alterationem simpliciter, quæ prædictam connotationem excludit, & in Intensionem, quæ eandem includit. Intentio definitur: est Alteratio, qua eadem qualitas in eadem parte subiecti magis perficitur. Non fit per mutationem existentia totius, vel etiam per additionem existentia partialis, nulla factâ mutatione in entitate Qualitatis. Neque per solius novæ qualitatis indivisibilis additionem, priori minùs

perfectâ itidem indivisibili corruptâ. Neque per majorem radicationem vel unionem *in* vel cum subjecto. Neque per solam depurationem à contraria qualitate, cum multæ qualitates careant contrario. Et licet in qualitatibus contrarium habentibus, quantum unius ponitur, tantum alterius expellatur: intensio tamen formaliter fit per solam additionem partis ad partem, sive novi gradus, ad gradum qualitatis præcedentem, in eadem parte subjecti. Gradus proinde, qui invicem additi unam efficiunt qualitatem intensiorem, sunt homogenei; neque ex se habent certam subordinationem & oppositionem: sed primus est similis octavo, & quilibet cuilibet, & à quovis secundum se, quilibet produci potest, & expelli, & quovis alteri additus majorem intensiorem facere. Sed dubium est, cum unus gradus introducitur, quis determinet, ut hic gradus oppositus potius expellatur, quam alius? Ea ipsa causa Prima, quæ determinavit ut ex infinitis possibilibus gradibus

introduceendis hic potius, quàm alius quilibet introduceretur

Quòd verò eadem qualitas, quæ posita in ligno bipalmari, est intensa, ut *Quatuor*, & minus operativa, posita in ligno palmari sit intensa, ut *Octo* & magis activa, est ratione diversi modi existendi in subjectò, sicut quòd eadem Aqua, quæ in vase majori posita, medium tantùm implet, si ponatur in minori, implet totum.

CONCL. LII.

De Rarefactione & Condensatione.

Cùm Rarum sit quòd sub magnis dimensionibus, scilicet in ordine ad locum: *Parvum habet materia.* Densum verò, quòd sub parvis dimensionibus talibus: *Multum habet materia.* Difficultas est, quid sit actio Rarefactiva, & condensativa? quid pro termino habeat? &c. De quib⁹ quid non sint, non quid sint, clariùs est. Inprimis non

252 DE RAREFACT. ET CONDENS.

est dilatatio & constrictio pororum vacuorum. Neq; receptio & exclusio subtiliorum rerefactibilium, & condensabilium corpusculorum. Neq; exaginatio partium Quantitatis, latentium intra alias, & Revolutio, sive Reductio illarum intra easdem, cum sint impenetrabiles. Neque acquisitio & deperditio aliquarum partium quantitatis: neque præcisè acquisitio, vel deperditio localis extensionis; cum ea possit esse, nec tamen res dici vel esse Rara, vel Densa. Sed Rarefactio formaliter est productio qualitatis cujusdam, quæ dicitur Raritas, & dat rei subjectæ hanc extensionis habitudinem, ut eadem manente Materia & Quantitate, majorem quàm ante locum occupet, saltèm radicaliter, & secundùm exigentiam naturalem, nam & partes integrantes Christi Dni in venerabili existentis Raritate & Densitate affectus tenemus. Condensatio verò formaliter est productio qualitatis cujusdam, quæ dicitur Deusitas, & dat rei subjectæ hanc habitudinem, ut materia & quantitate iisdem

dem manentibus minorem quàm ante locum Radicaliter saltem, & secundùm naturalem exigentiam occupet respondeantque paucioribus partibus loci plures rei locatæ partes. Quare cùm lac vel cera medium pedem occupans, per rarefactionem deinde ad integrum extenditur, noli quærere quomodo id sit possibile, & satis est id naturaliter fieri.

CONCL. LIII.

De Corruptione.

Corruptio in genere est desitio formæ in subjecto. Corruptio substantialis est *mutatio*, negativa *totius*, Compositi, in non totum: ita ut ex toto maneat non totum, seu materia affecta privatione formæ. Ejus proinde terminus ad quem non est non esse formæ, sed non esse Compositi, seu non esse formæ, substantialis in subjecto; sive formæ pereant, ut fit in corruptione sub-

stantiarum materialium sive non pereant, ut fit in corruptione Hominis.

Axioma illud: *Generatio unius est corruptio alterius*; & contra, *Corruptio unius est generatio alterius*; verum est non in sensu formali, sed in sensu concomitativo: si intelligatur tamen illud de substantialibus Mutationibus, non de accidentalibus tantum: Differt ab Annihilatione Corruptio, quod hæc fiat, cum naturaliter etiam exigatur rei sublatae Conservatio: illa vero cum non exigatur, prout fit ablatis dispositionibus Formæ alicujus Substantialis. Accidentia communia Genito & Corrupto, cujusmodi sunt omnia naturaliter separabilia, manent in Genito eadem numero, quæ fuerunt in Corrupto, neque propterea necesse est migrare de subjecto in subjectum, cum utrinque idem accidentium subjectum permaneat Materia; proinde frustra corrumpentur, ut iterum producantur, præsertim cum eorum Causa corrumpens, nec Generans sæpe appareat. Itaque subjectum Generationis &

Corruptio

Corruptionis non est Materia & prima omnibus accidentibus spoliata; & in Corruptione substantiali, non fit resolutio quoad accidentia, usque ad materiam Primam.

CONCL. LIV.

De Anima in com.
muni.

Anima in corpore duplex habet officium, unum informandi, alterum operandi. Ut informans definitur: *Actus primus substantialis corporis naturalis Organici potentia vitam habentis*; Dicitur Actus, Formalis scilicet. ut excludatur Materia, quæ est potentia; dicitur primus *intentione* scilicet. Nomine corporis organici intelligitur, non materia prima formis partialibus substantialibus instructa; sed materia

256 DE ANIMA IN COMMUNI.

ria prima habens debitum, & juxta exigentiam formæ subsecuturæ proportionatum diversorum accidentium & dispositionum apparatus, ad diversas vitæ operationes exercendas: per quod excluduntur formæ Inanimatorum: præterea innuitur, quòd tale corpus organicum, etsi nec vitam substantialem, ipsam scil. Animam, nec accidentalem, operationes scil. vitales actu habeat, tamen sit dispositum, ut quantum est ex se ei utraq; debeat, id quòd nec de cadavere, nec de femine dici potest.

Anima ut Operans describitur, id quòd primò vivimus, sentimus, movemur, & intelligimus. Porrò tria sunt Animarum jam de finitarum genera, accepto scil. genere, non Logicè, sed Physicè pro eo, quòd diversum in operando gradum habet. Vegetativum, Sensitivum, Rationale. Quarum diversitas rectè deducitur, ex diverso modo operandi supra materiam elevato. Quod si penes earum subjecta diversitas attendatur, in quibus reperitur

tur unum aliquod operationis vitalis principium, sine alijs, quatuor erunt Animatorum genera: Vegetativi, sensitivi tantum & non Loco-motivi, ut sunt Zoophyta seu Plant animalia; sensitivum simul & Loco-motivum, ut sunt bruta; & tandem Intellectivum, ut sunt Homines. Hinc Potentiæ Animæ universim numerantur quinque: Vegetativa, sensitiva, Appetitiva, Locomotiva, Intellectiva. In uno vivente non nisi unica datur Anima; in Plantis quidem Vegetativa, quæ intra idem genus in varias species multiplicatur; in Brutis sensitiva; in hominibus Rationalis. Anima tam Hominis, quàm Brutorum, entitative unica, virtute multiplex est: sicut in Brutis una sentientis & vegetantis; ita in homine unica intelligentis, sentientis & vegetantis potest functiones exercere. Anima perfectior continet imperfectiorem tam *emissive* quatenus inferioris perfectionem excedit, ideoque animali tribuit eos effectus, quos illa, & insuper alios perfectior

258' DE ANIMA IN COMMUNI.
res: quàm *Formaliter*, non quidem quasi
anima perfectiorem secundùm entitatem
suam physicam contineat, (perinde ut
quidam volunt Elementa contineri in
Mixtis) sed quòd tribuat eosdem univo-
cos effectus, quos tribuit imperfectior.
Hinc *anima rationalis* informans corpus
Organicum reddit illud *formaliter* sensiti-
vum, vegetativum, ac si ipso actu physico
vegetantis ac sentientis Animæ informa-
retur.

Anima Rationalis sola secundùm se to-
tam singulas Corporis partes informat, &
in entitate sua indivisibilis est: reliquæ
plantarum; & animalium quorumcunq;
tam perfectorum quàm imperfectorum
animæ divisibiles sunt, etsi perfectorum
partes *relictae* non vivant, propter certa-
rum quæ requirunt, dispositionum, & or-
ganorum, quæ in partibus resectis esse non
possunt, defectum. Hinc etiam Insecto-
rum animæ si v. g. dividantur transversim
vivunt, si in longum, non vivunt. Si Ho-
mini manus abscindatur, Anima non ab-
scinditur.

scinditur, nec retrocedit ad vicinam brachij partem, sed tantum disinit esse in manu abscissa, amissa presentia locali, quam habuerat prius, ubi manus erat continua. Eo fere modo, quo homini v. g. in pluribus locis per replicationem posito, si ubi Tyrnaviense auferatur, opus non est, ut Cassoviam redeat, cum hic jam sit, sed tantum ut cesset alibi esse. Etsi Anima Plantarum & brutorum in diversis partibus corporis, diversas exerceat operationes, ideoque etiam varias organizationes exigat, tota tamen est *homogenea*. Major aut minor operationum perfectio non arguit necessario inter animas ejusdem speciei in æqualitatem in perfectione substantiali: sufficienter hæc operandi diversitas, in diversitatem organorum, meliorem vel minus aptam qualitatum Temperiem refunditur. Anima materialis, quamvis homogenea, sicut est radix operationum in eadem parte subjecti impossibile, ita essentialiter corpus heterogeneum exigit. Et sicut pars Animæ

non est anima totaliter, sed partialiter. ita nec postulat omnem operationem exercere in quavis parte corporis, nec tribuit denominationem *totius*. Si pullus equinus, pro termino suæ parvitatæ non postulet plus materiæ & animæ, quàm sit in capite adulti Equi, materia talis capitis divisa à reliquo trunco, cum Anima qua informatur constituet essentiam Equi, postulabitque dispositiones & organa toti Equo debita, quæ ne prius quoque exigeret, determinata fuit ab organis soli capiti proportionatis: Licet quævis Animæ pars secundum perfectionem suam spectata, quamvis partem corporis formare possit, ob individualement agentis & subjecti determinationem, naturaliter postulat, illam partem informate ex quaeducta est.

Vita alia substantialis, quæ est principium per se operationum vitalium, ipsa nimirum Anima; alia accidentalis, principium nempe accidentale operationum vitalium, ut habitus &c. alia in actu pri-

mo, aliā in actu secundo : ut ipsa vitalis operatio, hæc alia physica termini productiva, ut nutritio &c, alia intentionalis seu pura in objectum tendentia sive illa sit sensitiva, sive intellectiva. Ratio Vitæ in actu primo est, esse principium perfectionis alicujus ab intrinseco, per se, hoc est, ita ut ab extrinseco, saltem naturaliter, res eam habere non possit. Hinc non omnis actio aut motus per quem aliquid seipsum movet est actus vitalis, ut quando lapis seipso ad centrum terræ descendit : aut ubi aqua seipsam reducit ad suum frigus. Sic nec alimenti conversio in substantiam viventis, quæ fieret solum à Deo : item nec actio per quam agens producit aliquid ad extra ut talis est vitalis. Sic Angelus in corpore assumpto loquens aut ambulans non dicitur operari vitaliter.

CONCL. LVI.

De Potentijs vitalibus.

Potentia est principium proximum operationis alicujus, ad quam ex natura sua ordinata est. Nulla est necessitas potentias vitalis animæ realiter distingui ab Anima, & inter se: distinguuntur solum formaliter, siquidem diversas habent definitiones. Diversa sunt genera potentiarum vitalium, pro diverso Animarum genere. Et *vegetativa* quidem habet Nutritivam & Augmentativam: Anima autem *Sensitiva* habet sensus tum externos quinque, tum internos, cum Appetitu sensitivo qui dividitur in Concupiscibilem & Irascibilem. His accedit potentia locomotiva sive progressiva, sive dilatativa & Constrictiva in eodem loco. Anima rationalis habet intellectum & voluntatem &c. Unde autem potentia hujusmodi

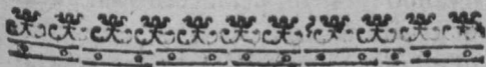
modi specificantur? respondeo: Potentias animasticas (uti & omnes alias, quæ per se ordinantur ad operationes & actus) specificari ab iisdem actibus adæquatis; qui nempe ita adæquant potentiam, ut ultra illos, illa se non extendat; & median- tibus actibus, ab eorundem actuum obje- ctis formalibus, primarijs, adæquatis & per se. Hinc potentiæ non possunt defi- niri nisi per actus; dicunturque actus esse priores ratione, id est definitione ipsis po- tentijs; non ordine generationis, sic enim priores sunt potentiæ; nec prout poten- tia & actus correlativa sunt; sic enim sunt simul; sed quia actus in sui definitione non includunt potentias, potentiæ verò in sui definitione includunt actus; & eodem modo objecta sunt priora actibus, ideoq; actus ab objectis, potentiæ ab actibus, specificantur extrinsecè scilicet seu per ordinem ad terminum. Quinam autem sit actus, seu terminus potentiæ adæquat, ultra quem non tendit ex particulari sin- gulis.

gularum potentiarum consideratione determinandum est. Quoties videmus, quòd si quis uno privetur actu, privatur etiam omnibus, qui eundem tendendi modum habent: vel quòd si possit unum, possit etiam reliquos, toties dicendum omnes illos actus spectare ad unam eandemque potentiam. Contra verò si quis privetur uno actu, & adhuc possit exercere alios; vel si unum potest alium verò non, tunc ad diversas specie potentias illos spectare dicimus. Ita quicumq; potest velle, potest etiam nolle, amare, odisse, eligere &c. ergo una est voluntatis potentia, quæ illos actus exercere potest.

Pari ratione, cùm quis privatur visione albi, reliquorum quoque colorum visione caret, & qui videt album, reliquos etiam videt colores, hinc objectum visus *Color* & actus proprius adæquatus *Videre*: è contrà cæcus non videt *colores*, *Sonum* nihilominus audit: ergo sonus & color sunt objecta diversa; *audire* & *videre* sunt actus diverfi; *visus* & *auditus* sunt diversæ potentia.

tentia. Potentia Visiva Hominis & Leonis sunt eadem specie logica; objectum formale utriusque est idem, & eodem modo immutativum utriusque potentia. Omnes tamen actus ejusdem potentia, non sunt ejusdem speciei: v. g. *omnes simplices apprehensiones, omnia judicia, omnes discursus* &c. qui actus singuli sunt solum inadæquatum specificativum potentia, sicut visio Albi & visio Nigri.

Potentia præterea vitales, alia sunt spirituales, & inorganica; alia autem materiales & organica, id est, dependentes ab organo corporeo.

CONCL. LVII.

De Anima Vegetativa.

tiva.

Anima vegetativa est actus primus corporis organici potentia vitam vegetativam.

tivam habentis. Ejus potentia principalis tres tantum sunt: Nutritiva, Augmentativa, & Generativa; qui ternarius ex triplici, quæ in Viventibus est, indigentia colligitur.

Nutritiva suffecto alimento restaurat partes humidi, actione caloris perpetuo evaporantes, ne alioquin intereat, cum vita consistat in calido & humido.

Augmentativa Vivens ad eam, in qua operationes suas perfecte exercere possit, magnitudinem producit. *Generativa* ipsum Vivens perpetuat, non in se, cum sit individuum corruptibile, ergo saltem conservando speciem, per successivam plurimum generationem.

Potentia Ministeriales Animæ vegetativæ hæc quatuor sunt. I. *Attractiva*, quæ licet in Radice plantarum, & stomachico animalium præcipue vigeat, per totam tamen plantam, & Animalis corpus spargitur; cum ad omnes ejus partes alimentum jam præparatum attrahere debeat.

II. *Concoctiva* seu *Digestiva*, vel *Alterativa*

quæ

quia si Petrus existeret nulla inferrentur contradictoria, id quod verum de Chymiara non est.

Existencia non distingvitur realiter ab essentia: essentia possibilis est existencia possibilis, & essentia actu est actu existētia.

Passiones Entis in communi Unum, Bonum, verum formaliter enti nihil positivum & distinctum superaddunt. *Unum* in recto dicitur Ens & negationem divisionis in se, à se & ab alio in obliquo. *Verum* transcendentaliter est ens prout aptum terminare cognitionem veram. *Bonum* est id quod in se perfectum est. Unde bonitas transcendentalis est perfectio rei essentialis, quæ consistit in omnium prædicatorum essentialium integritate.

CONCL. II.

De Substantia.

Substantia est *Ens per se*, hoc est, quod primariò & per se intenditur à Natura. Illud autem non primariò & propter se intendi dicitur, quod intenditur propter aliud.

aliud adæquãte ab ipso distinctum. Unde quod intenditur propter aliud, cum quo saltem inadæquòtè facit idem, adhuc propter se intendi dicitur, ut *Materia & Forma Substantialis*. Ratio univoca, in qua *Substantiæ* omnes completæ conveniunt consistit in exigentia, qua *substantiæ* completæ exigunt subsistere incommunicabiliter. Subsistentia est id per quod natura redditur incommunicabilis alteri ut supposito. Non est quid reale naturæ superadditum, nec absolutum, nec modale. Superaddit tamen Naturæ geminam negationem unam actualis in existentia in alio supposito, alteram aptitudinalis: propter primam Natura humana Christi non est persona, propter secundam Anima separata, quæ est ens incompletum & pars essentialiter constitutiva Hominis, in ordine ad quem differuimus hætenus de cæteris.

O. A. M. D. G. & B. M. V. H.

F I N I S.

INDEX RERUM POTIORUM.

A.

A Bominatio.	321
Accidens.	23. 146
Actio & Passio.	27. 134. 222. 231
Actio in distans.	233
Actus vitalis.	63. 261
Actus Scientiæ fidei opinionis.	
Ær.	193
Æquivoca.	25
Alteratio.	229. 249
Amor.	314
Analoga.	25
Angelus	171
Anima in communi.	255
Anima Rationalis.	297
Anima Sensitiva.	278
Anima Vegetativa.	265
Anni Climacterici.	191
Annihilatio.	254
Antiperistasis.	224
Appetitus.	115. 295. 301
	Appre-

Q

INDEX RERUM POTIORUM.

Apprehensio.	45
Aptitudo.	17
Aqua & aquea.	193. 211. 218
Argumentatio v. Discursus.	
Ars.	129
Astra.	179
Audacia.	330
Auditus & sonus.	286
Augmentatio.	268
	B.
Bonum v. Finalis.	151. 343
	C.
Calor.	195
Vitalis.	272
Causa in communi.	133
Efficiens.	139
Finalis.	150
Formalis.	187
Idæalis seu Exemplaris.	153
Materialis.	137
Causa Prima	141. 147
Causa Principalis & instrumentalis.	140
Causa per accidens.	143
Cælum & cælestia.	177

INDEX RERUM POTIORUM.

Centrum.	199.	Christus.	51.	Color.	285.
Cometes.	182.	Compositum.			126.
Conclusio.	v.	Discursus.			
Concretum.	43.	Concupiscentia.			319.
Concurfus caufarum.					147.
Condensatio.	251.	Conditio.			133.
Confequentia bona & mala.					72.
Converfio.	243.	Continuum.			158.
Corpus naturale.	106.	Organicum.			255.
	Simplex.				193.
Corruptio.	253.	Creatura.			158.
Delectatio.		D.			322.
Demonftratio.	v.	Syllogifmus.			
Desperatio.					329.
Determinatio ad individuum.					149.
DEUS.	v.	Caufa Prima.			
Differentia.	220.	Discurfus.			57.
Dispositiones.	125.	Diffinctiones.			8.
Duratio.		E.			27.
Echo.	288.	Eductio.			138.
Effectus.	v.	Caufa.			304.
Elementum.	192.	Ens.	20.		342.
Ens logicum.	51.	Ens rationis.			50.
Enuntiatio.	v.	Propofitio.			348.
Evidentia.	v.	Demonftratio.			

INDEX RERUM POTIORUM.

Exhalatio.	207.	Existèntia.	343.
Falsitas.		F.	46.
Fames.	275.	Fides.	63.
Figura Syllogistica.	v. Syllogismus.	Figuræ	
Finis v. Causa finalis.			
Firmamentum.			178.
Fontes.	217.	Forma.	114.
Formæ partiales.	116.	Frigus.	195.
Futurum.		G.	52.
Generatio Substantialis:			242.
accidens. v. Alteratio.			
Genus.			22.
Gradus Metaphysici, v. Præcisio.			
Gravitas & Leuitas.			196.
Gustus, & Sapor.			291.
		H.	
Habitus in communi.			306.
Intellectus.			307.
Voluntatis.			307.
Instrumentarius. v. Logica.			
Prædicamentalis.			27.
Homogeneitas & Heterogeneitas partiũ.			
		I.	259.
Idem.			223.
& ignea.			193. 210.
		Imma	

Ex libris Joanes Martini
N. 7. 25